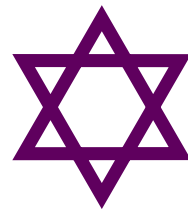

ב.ו.ל.ט.י.ן

ב ט א ו ן א י ג ו ד י ו צ א י ס י ן

שנה 57 גליון מס' 402

אוגוסט-ספטמבר 2010 ♦ שנה 57 ♦ אלול תש"ע - תשרי תשע"א

מוסף עברי
www.jewsofchina.org

שנה טובה ומבורכה!

העבר היהודי בשנחאי וחרבין - מ"מ היו"ר של איגוד יוצאי סין ואגודת ידידות ישראל-סין, יוסי קליין עם משפחתו, ביקרו בשנחאי וחרבין במאי 2010

אולם בית הכנסת בבניין בית הכנסת אוהל משה בשנחאי (חונקיו),
עכשיו מוזיאון של העבר היהודי בשנחאי

יוסי ופנינה קליין עם הנהלת המוזיאון

לוחות משפחת קרול
(אמו המנוחה של יוסי קליין הייתה ממשפחת קרול)

עם פרופ' צו ווי נשיא האקדמיה של מדעי החברה בחרבין

תוכן העניינים

איגוד יוצאי סין

נוסד ב-1951

תל-אביב, "בית-פונבה",

רח' גרוזנברג 13,

e-mail: igud-sin@013.net

טל. 03-5171997

פקס. 03-5161631

"מטרת האיגוד היא לארגן את תושבי סין והמזרח הרחוק לשעבר לסייע הדדי ולשיתוף-פעולה".

(מתוך תקנון האגודה)

עורך ראשי: תדי קאופמן

סגנית עורך מוסף עברי: יהודית ביין

חברי המערכת: יהודית ביין,

אורי ביין, תדי קאופמן, יוסי קליין

ויהודית סנדל

מטרות ה"בולטין"

מופיע מ-1954

בהוציאם לאור את ה"בולטין", איגוד יוצאי סין בישראל שואף לענות על הצרכים שלהלן:

1. לעודד את תחושת השותפות בין תושבי הקהילה היהודית לשעבר של סין.
2. לקיים ערוץ של קשר בין יוצאי סין בישראל ובגולה.
3. לסייע באיסוף, שימור והוצאה-לאור של מסמכים היסטוריים העוסקים בחיי אותה קהילה.
4. לסייע לאיגוד יוצאי סין במילוי מטרותיו, במיוחד אלה שעוסקים בסיוע סוציאלי ובמלגות חינוכיות לבני דור ההמשך של יוצאי סין בישראל.

איגוד יוצאי סין

ת.ד. 29786

תל אביב 61297

Kindly note our new address:

Igud Yotzei Sin

P/O/B/ 29786

Tel Aviv 61297 Israel

3	ת. קאופמן	בענייני דיומא
4		חיי איגוד יוצאי סין
6		בדרכי ידידות עם סין
7		מזל טוב
8	בועז ארד	בסינית - איך קוראים את זה
10		מהירות בסין
11		במקום פרחים לראש השנה
12		טיול פסח עם שגרירות סין
15		אצל שגריר סין בקבלת פנים
16	מ. פישביין	בשנה הבאה בקייפינג הבנויה
17		חרבין היום
18	הרב א. מנדלבוים	שפת אמת - דפוס שנחאי
19		בית הכנסת בטיינזין
20		תרבות סין
23	ל. לזין	עולים משנחאי - עוגנים בחיפה
23	ב. ארד	האישה שלנו בסין
24	ל. בטקין	קבלת פנים אצל שגריר סין
26		יומן מסע
27		היכן אני נמצאת
28		מינה קרימצ'נסקי - מסע חיי
29		הספר שכתב את עצמו
30	ת. קאופמן	18 שנה ליחסים עם סין
30	י. קליין	חוויה של פעם בחיים
31		ת.ד. 29786
32		י. קליין בחרבין
33	מ. פרידמן	מוינה בדרכך לשנחאי

הכנס השנתי של יוצאי שנחאי

הכנס השנתי של יוצאי שנחאי, יתקיים ביום שלישי 18 בינואר 2011

בבית פונבה בשעה 18:00.

המעוניינים יאשרו השתתפותם טלפונית אצל המזכירה אינה,

טל' 03-5171997.

נשמח אם תפיצו את דבר קיום הכנס בין יוצאי שנחאי בארץ ובעולם.

הוועדה המארגנת: רוני וינרמן, אלי קמה, עודד הון.

שנה חלפה שנה באה

את כתב העת הנוכחי של "בולטין" יקבלו קוראנו שבועיים - שלושה לפני חג ראש השנה היהודי. בערב ה-8 בספטמבר יחגגו יהודי ישראל והתפוצות את השנה ה-5771.

כיצד הייתה השנה שחלפה עבור העם בישראל וליהדות התפוצות? הייתה זו שנה של צמיחת האנטישמיות והעצמת השנאה לישראל ולעם היהודי. הסכנה הגרעינית המתעצמת בכל שעה מצד הדיקטטור האירני המטורף, מאיימת על השלום בארצנו ועל קיום המדינה היהודית. למרות זאת, גברה ישראל בכל החזיתות - הגנה, כלכלה ובעיות אחרות בכל שטחי החיים.

ישראל עמדה בהצלחה במשבר הכלכלי העולמי, וזהו ההישג הגדול של השנה שחלפה. אך בעיות בסיסיות נותרו ללא פתרון. אחת מהן - פער בין השכבות העשירות והעניות באוכלוסייה המקומית. מתוך 7 מיליון אזרחי ישראל, מיליון וחצי נמצאים מתחת לקו העוני. אמנם, אחוז האבטלה נעצר, אך אין לנו יכולים להרשות לעצמנו, שמספר המובטלים יעמוד על 8%. אנו - מדינת מהגרים, האבטלה - אויב מאיים על מהגרים חדשים.

בחזית הזעירה שלנו, של יוצאי סין, הצלחנו לעזור בשנה החולפת לידינו, וזהו הבסיס למענו נוסד איגוד יוצאי סין. העזרה הסוציאלית ל-60 מיוצאי סין (43 משפחות) אותה הענקנו. אלו אנשים עיריירים, חולים, קשישים, אשר תמיכתנו החודשית הקבועה מהווה תוספת נכבדה וסיוע לביטחון הכלכלי שלהם. לעזרה החודשית הקבועה יש להוסיף תוספות לחג. עזרה מסוג זה תימשך גם הלאה.

מלגות לסטודנטים. בכל שנות קיומו של איגוד יוצאי סין, קיבלו קרוב ל-3,000 ילדים, נכדים ונינים של יוצאי סין מלגות מתוך קרנות שונות של איגוד יוצאי סין. בחנוכה בשנת 10 - 2009, בפגישה המסורתית של יוצאי סין, חולקו מלגות ל-140 סטודנטים. זוהי עובדה חשובה

לאחר מותה של היור פרנסיס גרינברג, ובכך הובטח לנו קשר עם ידידנו בניו-יורק. אנו שולחים את ברכתנו ליו"ר החדשה של האיגוד בניו-יורק, לילי קלבנוב-בלייק ולוועד הנבחר. ארגון נוסף של יוצאי סין קיים בסן-פרנציסקו ובראשו י. קאופמן, המעניק לנו עזרה גדולה וקבועה.

בקשותינו ליוצאי סין לקראת חג ראש השנה וחג הפסח בישראל ובארצות אחרות נשאו פרי. ללא עזרתכם לא היינו יכולים להמשיך בעבודתנו הקהילתית.

תודה מיוחדת שלוחה לידידתנו מטוקי, אסיה כוגן על תרומתה הנדיבה והקבועה, תרומה המסתכמת ב-50% מכל תקציבנו.

מובן, שההישג הגדול ביותר של איגוד יוצאי סין הם המתנדבים, שלולא הם לא יכולנו לקיים את האיגוד. אלו אנשים פעילים אשר בתרומתם, עבודתם ודאגתם מבטיחים את קיומו של איגוד יוצאי סין. אנשים, בני דורי הולכים ומתמעטים, נותרו כ-4-5 בלבד. כיום דור ההמשך ממשיך בעבודתנו, הם צעירים מאתנו ב-10-15 שנים. כל הפעילים של איגוד יוצאי סין בכל שטחי העבודה (מזכירות, הוצאה לאור של "בולטין", ארגון אירועים ועוד...) לא רק שאינם מקבלים שכר, גם לא מכסים את הוצאותיהם כמו הוצאות נסיעה וכד'. זוהי קבוצת פעילים, המונה כ-15 נפשות, והם ערובה להמשך קיומו של איגוד יוצאי סין.

אנו, כמו כל הישראלים, חיים תוך אמונה לעתיד טוב יותר - בשלום ללא מלחמה, בצדק ולא בעוונות דין, השכלה כללית ולא בורות. ובכוחה של אמונה זו בקרבנו, יוצאי סין, טמון הביטחון בעתיד איגוד יוצאי סין.

בשנת 2011 יצינו יוצאי סין 60 שנה להווסדו של האיגוד.

אני שולח ברכת שנה טובה לכל ידידי הקירים!

בפעילותנו הקיימת כבר 55 שנה.

מתנות לחיילים. נכדים ונינים של יוצאי סין המשרתים בשורות צבא הגנה לישראל מקבלים ומשיכו לקבל מתנות פעמיים בשנה, בראש השנה ובפסח. היום מספרם למעלה מחמישים.

"בולטין" של אגוד יוצאי סין. כתב העת יוצא לאור שלוש פעמים בשנה, בראש השנה, בחנוכה ובפסח. הוא יוצא לאור בשלוש שפות - אנגלית, רוסית ועברית ונשלח ל-250 נקודות על מפת ישראל וארצות שונות.

האתר שלנו באינטרנט הולך וגדל. הנתונים מראים על גידול ההתעניינות בעברנו ובאיגוד יוצאי סין.

"בית פונבה" - מרכז התרבות של יוצאי סין, חיים מלאים. המזכירות עובדת חמישה ימים בשבוע מ-9:00 עד 16:00 וממשיכה להיות בסיס לקשר הדוק בין חברים וידידים של האיגוד. קשרינו עם יוצאי סין מעבר לגבול נותרו חזקים ונאמנים, אם כי לצערי, מספרם הולך וקטן מידי שנה. פגישות יום א' ממשיכות להתקיים, אם כי במספר משתתפים מצומצם.

אחד התפקידים החשובים של האיגוד, **מתן עזרה לכל המתעניינים בהיסטוריה של יהודי סין.** רק בחודשים האחרונים פנו אלינו לקבלת מידע וביקרו ב"בית פונבה", פרופסורים מיפן, גרמניה, צרפת וסין. לבאים, ניתנו חומרים מהארכיון לחקר ההיסטוריה של יהודי חרבין ושנחאי וכאן מסתכם חלק מעבודתנו היום יומית.

הקשר המתמיד בין איגוד יוצאי סין לארגונים של יוצאי סין בארה"ב, קנדה ואוסטרליה, גם הוא חלק מעבודתנו. אחד האירועים החשובים של השנה החולפת, הוא חידוש הפעילות של איגוד יוצאי המזרח הרחוק בניו-יורק. זהו אחד הארגונים הוותיקים אשר יחגג ב-2010 75 שנים לקיומו. ההנהלה מורכבת מצאצאי המייסדים של הארגון, אשר החלו בעבודתם

חיילים בוחבים

שלום רב,
ברצוני להודות לכם מעומק ליבי על הענקת ההמחאה בערב יום העצמאות. ריגשתם אותי ואת משפחתי כשחשבתם עלי. אנו שמחים להשתייך למשפחת יוצאי סין המכובדת. תודה מקרב לב
גי'א ברזני - הנכד של אריקה וולטר (ז"ל) שלזינגר

לחברי איגוד יוצאי סין ולתדי היקר!
אני מודה לכם מקרב לב על המתנה שהענקתם לי ליום העצמאות!
נעים לחשוב ולדעת שיש מישהו שחושב עליך ודואג לך!
ישר כוחכם!
החייל, אריאל ליכומנוב.

שמי איתי שיקמן. אני לוחם צה"ל. ברצוני להודות לכם על השי האדיב שהענקתם לי לכבוד חג הפסח ויום העצמאות. זה תמיד מזכיר לי את שורשי משפחתי בסין.
**בכבוד רב
איתי שיקמן**

חיי איגוד יוצאי סין

הפגישה הוקדשה לספר של אייק שפירו "לגדול כזר ביפן בתקופת המלחמה". אייק נולד ביפן, בטוקיו, ב-1931. הוריו, יוצאי רוסיה השתקפו ביפן ב-1928. כאשר מלאו לאייק ששה חודשים, אמו לידה וארבעת בניה עברה לחרבין שם התגורר אביו. מאוחר יותר שבה המשפחה ליפן, לקונסטנטין שפירו, והתגוררה שם עד סוף מלחמת העולם השנייה. היכרותו של אייק עם קצין אמריקני עזרה לו לעבור להוואי. הוא סיים את הפקולטה למשפטים באוניברסיטת קולומביה בניו-יורק. שם פגש ונשא את זקלין עמה הוא חי 53 שנה.

הקהל אשר האזין לדבריו של אייק שפירו, הכיר חלקית את משפחתו מחרבין או מיפן. השאלות של הנוכחים התייחסו לזיכרונות מהעבר. הפגישה ארכה שלוש שעות והסתיימה בהצלחה מרובה.

ספרו של הרולד ינקלוביץ "על הגלים" יצא לאור ספרו של ידונו משנחאי הרולד ינקלוביץ "על הגלים". הרולד אחד מעשרים אלף פליטים יהודים מאירופה, אשר מצא מקלט בשנחאי. הספר יצא לאור בישראל בשפה האנגלית.

יליד ברלין, הרולד ינקלוביץ הגיע לשנחאי עם אמו בשנת 1939. בספר הוא מתאר את חיי משפחתו בברלין, אחר כך בשנחאי, לוס-אנג'לס וישראל. בספר יש תיאור היסטורי על משפחת רעייתו אורה מיהודי בוכרה.

הספר של הרולד תורם רבות להיסטוריה של יהודי סין. פרקים מהספר יודפסו ב"בולטין" הקרוב.

פגישה יוצאי סין באוסטרליה

ב-17 בינואר, במלבורן אשר באוסטרליה, התקיימה פגישה ידידותית בין ידידינו יוצאי שנחאי. זוהי פגישה ראשונה לאחר שנים רבות בהן לא נערכו מפגשים מסוג זה. הפגישה התקיימה בביתה של משפחת דין. אסיה דין (פרומזון) זכאית למחמאות. נקווה, שמפגשים מסוג זה יתקיימו גם בעתיד.

תצוגת הספר "דרך המזרח הרחוק לקרוב"

ב-17 במרץ ב"בית-פונבה" נערכה תצוגת הספר על ההיסטוריה של יהודי סין "דרך המזרח הרחוק לקרוב", אשר אורגנה על ידי איגוד יוצאי סין. הספר יצא לאור ע"י המרכז למחקר "הדות רוסיה מעבר לגבול", בראשות מיכאיל פרומובסקי. את הנהלת איגוד יוצאי סין ייצגו ת. קאופמן, י. קליין, ג. ברובינסקי, ס. פודולסקי, י. ביין וג. כץ.

ת. קאופמן פתח את הערב בדברי ברכה למחברי ומוציאי הספר לאור ואת הנוכחים. אחריו נשאו דברים מ. פרומובסקי, ר. פרומובסקיה, י. רזניק, מ. רינסקי וג. כץ. את הערב נעל ת. קאופמן בפנייה לכל הנוכחים. הערב היה ברמה תרבותית גבוהה והותיר אחריו רושם רב.

מ"בית פונבה". הוחלט לקיים פגישות כאלו פעמיים בשנה.

באיגוד האמריקני ליוצאי המזרח הרחוק - בניו יורק

שמחים אנו להודיע לכם על בחירתה של יו"ר האיגוד האמריקני ליוצאי המזרח הרחוק גב' לילי קלבנוב בלייק, אשר תנהל את האיגוד שלנו בניו-יורק. למרות שאנו מבכים את מותה של פרנסיס גרינברג, אנו יודעים, שהייתה שמחה לדעת שהאיגוד לו הקדישה שנים רבות מחייה ממשך את דרכה.

שימו לב להרכב החדש של האיגוד בניו-יורק: יו"ר - לילי קלבנוב בלייק; סגן היו"ר - אריק חסר, ליובה טק וג'וזף וינר; גזבר - רואוז ביטיניזסקי פייר; מזכירה - לאונה שלוגר פורמן.

בהנהלה: סלי ברמן, לילי לנגוטסקי, רוברט מטרמן ואודטה רקטור פטרסן בהזדמנות זו, רוצים אנו להודות לחברי ההנהלה הקודמים - בלה רקטור, אדי שוץ, נעומי טרק ודורה וינר על שנים ארוכות של עבודה ברוכה בארגון שלנו.

רצון כולנו לשמר את האיגוד האמריקני ליוצאי המזרח הרחוק כתזכורת חיה לכולנו, למשפחותינו ולצאצאיו הצעירים, בכל הנוגע לחיי הקהילות היהודיות בסין במחצית הראשונה של המאה הקודמת. היסטוריית חיינו מעוררת פליאה בקרב שומעיה. את כל המסורת והתרבות לקחנו עמנו הרחק ממקום הולדתנו (בעיקר מרוסיה, ופחות ממזרח אירופה, גרמניה וארה"ב), עם השנים אירועים וזיכרונות החלו להעלם מזיכרוננו אם כי הזיכרון והרגש נותרו חדים.

חברי האיגוד האמריקני ליוצאי המזרח הרחוק נותנים לנו אפשרות לחוות ולשמוע מאחרים על עברם של הורינו, וכן לתת אפשרות לילדנו לדעת יותר על העבר המיוחד והקשה לעתים, אך תמיד מושך ומעניין. אנו מזמינים את כל אלו המתעניינים בהיסטוריה של חיינו להצטרף לחיפושנו. כמו כן, אנו מתחייבים לשלוח בקביעות מידע חדש על פעילותנו בניו-יורק.

אנו מאחלים לכולם, ששנת 2010 תהיה שנה של אושר, בריאות, הצלחה, שנת שלום ופריחה!

פגישה ראשונה של חברי האיגוד האמריקני ליוצאי המזרח הרחוק בניו-יורק

בהצלחה רבה עברה הפגישה הראשונה של יוצאי סין והמזרח הרחוק בניו-יורק, ב-27 בינואר 2010. 25 חברים נפגשו בביתה של לילי לנגוטסקי וסטיארט אורם באזור אפר וסט סייד. מצב הרוח של כולם היה מרומם - כולם שמחו על האפשרות להיפגש עם נציגי הדור החדש של יוצאי סין על מנת להמשיך את עבודת האיגוד.

קידוש בבית הכנסת לזכר הקהילות היהודיות בסין

בשבת ה-19 בדצמבר 2009, ביום האחרון לחג החנוכה ועם תום התפילה, ר. ות. קאופמן ערכו קידוש חנוכה מסורתי במרכז התרבות אשר בבית הכנסת.

מדי שנה, ר. ות. קאופמן מקיימים קידוש בחנוכה לזכר אביה של רשא, שמואל אבא זיגרמן ביום השנה למותו החל בחנוכה.

לבאי בית הכנסת ולאורחים הגושו מטעמים על פי המסורת היהודית: חמין, קוגל, דג מלוח ועוד. נשאו דברים הרב יעקב, ראש קבוצת חסידי גור הרב ישראל ות. קאופמן אשר סיפר על ש.א. זיגרמן ותפקידו בחיי הקהילה היהודית בשנחאי. ת. קאופמן הודה לחברי חסידות גור על השתתפותם בתפילה בבית הכנסת ולגבאי בית הכנסת צבי פרגא, אליעזר שייב ושלום שפילמן על דאגתם לבית הכנסת. הקידוש התקיים באווירה ידידותית ונעימה במיוחד.

ספרה החדש של רינה ליטוין

ספרה החדש של ידידתנו מטינצ'ין רינה ליטוין יצא לאור.

רינה - סופרת ישראלית ומתרגמת ידועה מספרדית ורוסית לעברית. בייחוד ידוע הספר "דון קישוט" של סרוואנטס שתורגם על ידה לעברית. ספרה החדש של רינה ליטוין "דור המדבר: פרזזה אוטוביוגרפית".

התצוגה הראשונה התקיימה בתל-אביב, ב-28 בינואר, בבית ציוני אמריקה בהשתתפות בחירי האמנות והתרבות בישראל.

רינה ליטוין, בת של ידידינו מחרבין וני ליטוין ז"ל, רועיה גלוברמן ז"ל מדיין.

פגישה יוצאי שנחאי ב"בית פונבה"

75 יוצאי שנחאי, נציגים משלושת הקהילות בעיר - הספרדית, הרוסית (אשכנזית) והגרמנית - התאספו לפגישה ידידותית ב"בית פונבה". הפגישה נערכה ביוזמתם של רוני וינרמן, אלי קמא ועודד הון, אשר רעייתו משנחאי.

את הערב פתח רוני וינרמן, אחרי דיבור יוצאי שנחאי: פרופסור א. כצנלסון, רות שני, מיכאל לאור, משה דקבלר, ג'ורג' קמפול (כנצפולסקי), בובי ברשדסקי, פרופסור פומרנץ, רבקה טואג. בין הדוברים, ישראל דיבר בר-גל המתגורר ועובד היום בשנחאי.

ת. קאופמן הסב את תשומת לב הנוכחים בדברו על ההיסטוריה הבלתי שגרתית שקשרה יחדיו שלוש קהילות בשנחאי.

לאורחים הגושו משקאות חמים, לחמניות וסלטים. הפגישה אשר החלה בשש בערב ארכה למעלה משלוש שעות ומחצה. הבאים התקשו להיפרד

רנה ליטוין-ביברמן

אביב (סידרה על לורקה, סידרה על לואיס קרול, סידרה על פושקין ועוד ועוד), מוזיאון תל-אביב, אמנות לעם, סל-תרבות ועוד. רנה ליטוין החלה את יצירתה בפרסום שירים, מקור ותרגום בזמן השירות הצבאי, בכתבי עת ובמוספים ספרותיים וכן בכתביה לילדים אולם עוסקת כיום בעיקר בתרגום מספרות העולם מאנגלית, ספרדית ורוסית ובכתיבה. ב-1984 זכתה בפרס היצירה של ראש הממשלה ע"ש לוי אשכול ובפרס ברנשטיין לביקורת ספרותית בעיתונות היומית, ב-1989 זכתה בפרס טשרניחובסקי לתרגומי מופת, ב-1994 בפרס שרת האמנויות לתרגום על תרגומים מספרדית ובשנת 2000 בפרס היצירה למתרגמים מטעם משרד התרבות כמו כן זכתה במלגות שונות. רנה נשואה ואם לשניים.

להוראת שירה, לימדה במסגרת מילגת "סופר-מורה" בתיכון המקיף "מיטראני" בחולון ומרצה לחוגי הורים על ספרות ילדים. שימשה כעורכת ומתרגמת בהוצאת ספריית הפועלים, חברת מערכת וממונה על מדור הספרות המתורגמת בהוצאת "תר" בירושלים, הקימה סדנה לתרגום אמנותי והדריכה במרכז לתרבות של עיריית תל-אביב בבית אריאלה; היתה מורה במכללת "בית ברל" גם במסגרת מילגת "סופר-מורה" מטעם משרד החינוך והתרבות. מאז 1998 היא עצמאית, עובדת עם הוצאות ספרים שונות, במיוחד הוצאת הקיבוץ המאוחד, ועם תיאטרונים ("גשר", "החאן", "הבימה" ועוד), ומרצה במסגרות שונות: כמרצה אורחת באוניברסיטאות, במכללות, במרכזי תרבות, כגון "בית-אריאלה" בתל-

רנה ליטוין-ביברמן, סופרת, מרצה ומתרגמת לעברית של ספרות יפה בתחומי שירה, פרוזה דרמה ומסה מאנגלית, ספרדית ורוסית. נולדה בהונג קונג בי"ח באלול תרצ"ט, 2 בספטמבר 1939. הוריה, רחל (לבית גלוברמן) היתה מורה לאנגלית ואביה, בנימין, מהנדס ותעשיין רב-פעלים. ילדותה עברה עליה בטיין-טזין שלחוף הים הצהוב (סין), כאשר שפות הדיבור בבית היו רוסית ואנגלית. המשפחה עלתה ארצה ב-1949, בהיותה בת 10 והתיישבה בקריית-חיים. רנה סיימה את גימנסיה "אוהל שם" ברמת-גן ולאחר שירות צבאי, למדה ספרות עברית ואנגלית באוניברסיטה העברית בירושלים. לאחר נישואיה השתקעה עם משפחתה בתל-אביב. הייתה מורה בחוג לתורת הספרות באוניברסיטת תל-אביב

קידוש בבית הכנסת לזכר הקהילות היהודיות בסין

בשבת ה-19 בדצמבר 2009, ביום האחרון לחג החנוכה ועם תום התפילה, ר. ות. קאופמן ערכו קידוש חנוכה מסורתי במרכז התרבות אשר בבית הכנסת. מדי שנה, ר. ות. קאופמן מקיימים קידוש בחנוכה לזכר אביה של רשא, שמואל אבא זיגרמן ביום השנה למותו החל בחנוכה. לבאי בית הכנסת ולאורחים הוגשו מטעמים על פי המסורת היהודית: חמין, קוגל, דג מלוח ועוד. נשאו דברים הרב יעקב, ראש קבוצת חסידי גור הרב ישראל ות. קאופמן אשר סיפר על ש.א. זיגרמן ותפקידו בחיי הקהילה היהודית בשנחאי. ת. קאופמן הודה לחברי חסידות גור על השתתפותם בתפילה בבית הכנסת ולגבאי בית הכנסת צבי פרגא, אליעזר שיבק ושלום שפילמן על דאגתם לבית הכנסת. הקידוש התקיים באווירה ידידותית ונעימה במיוחד.

פרופסור מטוקיו ב"בית פונבה"

ב-23 במרץ, פרופסור להיסטוריה מאוניברסיטת ריקיאו (Rikkyo) בטוקיו, הגב' שיזוקו טקאו, ביקרה ב"בית פונבה" ונפגשה עם ת. קאופמן. זה לא ביקורה הראשון בישראל. לאורך 15 שנים עוסקת פרופסור שיזוקו טקאו בהיסטוריה של יהודי סין, ובעקר יהודי חרבין. בתחילת הקריירה שלה כהיסטוריונית, עוד לפני 15 שנה, הגיעה לראשונה לישראל ונפגשה עם ת. קאופמן. השיחה ביניהם ארכה כשעתיים. ת. קאופמן העשיר את האורחת בחומר יקר בכל הנוגע להיסטוריה של יהודי חרבין - כתבי עת "בולטין", ספרו של ת. קאופמן "יהודי חרבין אשר בלבי" וזיכרונותיו של הד"ר א.י. קאופמן "הישוב חרבין, 1900-1933".

אורח מפריס

המחבר והעיתונאי רמי הופרט, מפריס, ביקר ב"בית פונבה" ונפגש עם ת. קאופמן, י. קליין ור. ויינרמן. ה. הופרט עוסק בהיסטוריה של יהודי חרבין, מתעניין במיוחד בסיפורו של כספה, ומתכוון לכתוב על כך ספר. ת. קאופמן הראה לאורח חומר מעניין הנוגע לחטיפתו ורציחתו של סמיון כספה.

אצל שרה רוס בירושלים

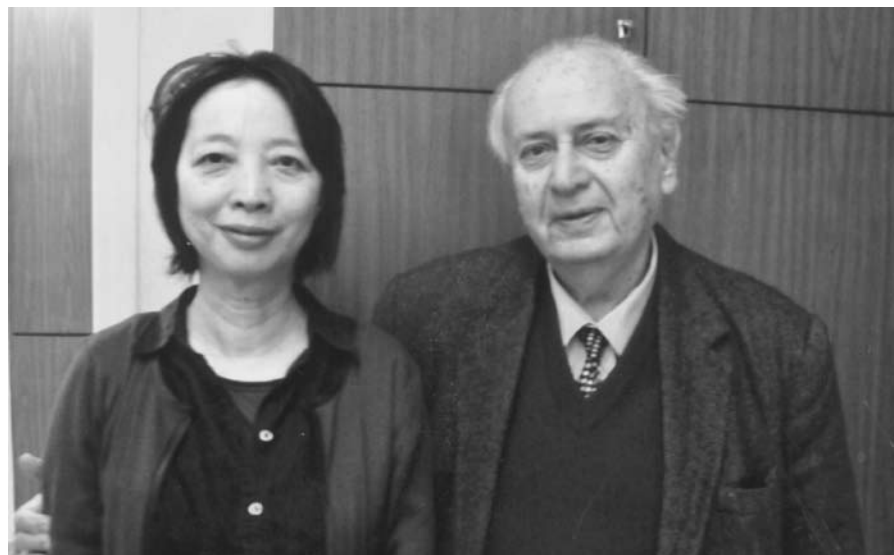
ביום רביעי, 28 באפריל 2010, קבוצת תיירים מסנקט. פטרבורג יחד עם ולרי לדז'נסקי ביקרו את שרה רוס. בתמונה - דימיטרי קמיטין עם רעייתו סניה ובנם אריק. סניה נולדה במחוז צ'וקוטקה בצפון מזרח רוסיה.

הרצאות של ת. קאופמן בירושלים

ב-24 במרץ, בירושלים, במרכז ליהדות מתקדמת, התקיימה הרצאה של ת. קאופמן על יהודי סין. ההרצאה ארכה כשעה וחצי. דבריו עוררו עניין רב בכל הנוגע לעבר היהודים בסין, והמרצה ענה על שורה של שאלות מהקהל. לסיום, הודה עורך הדין פיליס רוזנברג על ההרצאה המעניינת. ההרצאה של ת. קאופמן התקיימה במסגרת סמינר על יהודי אשכנז וספרד ברומניה, טוניס, צרפת, תורכיה, תימן, רודוס, קווקז, כורדיסטאן וארצות אחרות.

ספרו של ידידנו אלי קמה

ידידנו משנחאי אלי קמה (קופילביץ') כתב ספר "זה כמעט קרה. ריגול ועובדות חדשות". הספר נכתב בשפה העברית

פרופ' Chizuko Takao בביקורה באגוד יוצאי סין יחד עם ת. קאופמן

מזל טוב! 2016!

ייסד קרן מלגות על סך 3,000 שקל לסטודנטים סיניים הלומדים בבתי ספר להשכלה הגבוהה בישראל.

בהיותו ילד, שרד אברהם את השואה. הוא הגיע לפלשתינה בגיל 13. היה מראשוני הנוטים של חיל האוויר הישראלי, ומאוחר יותר עבד בחברת התעופה "אל-על".

איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין, מברכים את אברהם ואת בלה, וכן את כל משפחת גולדרייך לרגל שמחתם ומאחלים בריאות, אושר והצלחה עד 120!

במשפחת יוסילביץ'

בנהריה התקיים טכס בר-מצווה לגלעד פיגון. גלעד - בן לאסתי ויהודה פיגון, נכד לידידנו אייקה וורה יוסילביץ'. את אייקה אנו מכירים משנחאי ואת ורה (בלוקמן) מחרבין.

איגוד יוצאי סין מברך את משפחת יוסילביץ' לרגל המאורע המשמח ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה.

שהייתה כל חייה. אשת תרבות, אוהבת את ישראל, אהובה על כל בני משפחתה, מלאת עניין בחיים, באנשים, באירועים, אשת שיח נאמנה וכובשת לבבות.

מי ייתן ותזכה לחוות עוד שנים רבות בשמחת משפחתה וידידיה.

איגוד יוצאי סין מאחל לז'ניה בריאות, נחת מבנה, נכדיה וננייה.

לרינה היקרה

ברכות לבביות ליום הולדתך ה-87 מאחל בריאות ואושר מכל המשפחה חיים ליטוין

אברהם גולדרייך - בן 80

לאברהם גולדרייך, בעלה של ידידתנו משנחאי בלה גולדרייך (זיגרמן), מלאו 80.

שנים ארוכות קושרות את אברהם לאיגוד יוצאי סין. אברהם חבר בוועד של אגודת הידידות ישראל-סין. היה הראשון, אשר לפני 15 שנה

במשפחת שני

ב-17 בדצמבר 2009 נערך טקס נישואין בין גלי בביט ואמיר שני.

אמיר שני - בן לרנטה (הלפרין) וחיים שני, נכד של מירה והרמן הלפרין.

איגוד יוצאי סין מברך את משפחת שני ומאחל בריאות, אושר והצלחה!

ז'ניה פלוטקין - בת 98

בינואר השנה מלאו 98 שנים לידידתנו מחרבין ז'ניה פלוטקין (מוייסיבה).

לז'ניה מקום נכבד בקהילת יוצאי סין. מוצאה ממשפחה ידועה ולא שגרתית בסין, משפחת מוויסייב, אשר הותירה את חותמה בהיסטוריה של הקהילות היהודיות במנצ'וריה ובחרבין. בעלה המנוח של ז'ניה, סניה פלוטקין היה פעיל באיגוד יוצאי סין והיה סגן יו"ר האיגוד.

ז'ניה מתגוררת עם בנה מנחם שפי (פלוטקין) ורעייתו אלה. לז'ניה ארבעה נכדים ותשעה נינים. בגיל 98 ניחתה ז'ניה בראש צלול כפי

בדרכי הידידות עם סין

ערב לזכרה של המשוררת בת-שבע שריף

ב-10 במרץ, באולם הספרייה העירונית "בית אריאלה", נערך ערב המוקדש לזכרה של המשוררת בת-שבע שריף.

נספח התרבות מטעם שגרירות סין בישראל, מר גונג, נשא דברים באנגלית ובעברית וקרא שירים של בת-שבע שריף בתרגום לשפה הסינית.

קבלת פנים אצל שגריר סין

ב-17 במרס, בביתו של שגריר סין בכפר שמריהו, נערכה קבלת פנים על ידי שגריר סין מר צ'ז'או צ'ונן, לכבוד אגודת הידידות ישראל-סין. בקבלת הפנים השתתפו למעלה מ-100 מומאים איש - פעילי אגודת הידידות ישראל-סין והנהלת איגוד יוצאי סין.

בדבריו, ציין שגריר סין את העבודה הערכית המתנהלת על ידי ידידות ישראל-סין. ת. קאופמן הודה בחמימות לשגריר על קבלת הפנים ועל דבריו הכנים בנוגע לאגודת הידידות.

בקבלת הפנים שארכה כשלוש שעות, השתתפו לא רק חברי האגודה אלא גם משפחותיהם - נשותיהם, ילדיהם ונכדיהם. האווירה הייתה חמה ונעימה.

את השגריר ואת חברי השגרירות וכן הודה למתכנן הטיוול רוני ויינרמן סגן יו"ר אגודת הידידות. שגריר סין מר צ'ז'או צ'ונן הודה מכל הלב על האירוח.

הטיוול שהחל בשעה 9 בבוקר בראש הנקרה הסתיים בערב, והותיר את המשתתפים במצב רוח מעולה למרות העייפות.

הרצאתו של ת. קאופמן בשגרירות סין

ב-10 במרץ, בתל-אביב, בבניין השגרירות הסינית התקיימה הרצאתו של ת. קאופמן "יהודים בסין".

בהרצאה נכחו 20 חברי השגרירות ובהם יועצים, נספחים וקונסול, ההרצאה ארכה למעלה משעה והנוכחים הקשיבו בתשומת לב. יועצת השגרירות גב' צ'ז'אן פתחה את הפגישה בברכה לת. קאופמן ולרעייתו רשא. עם סיום ההרצאה הודתה גב' צ'ז'אן לת. קאופמן על הרצאתו המעניינת וציינה במיוחד את ערך העבודה המתנהלת באגודת הידידות ישראל-סין למען קרוב הלבבות בין שתי המדינות ושני העמים.

טיול פסח של חברי שגרירות סין

ב-1 באפריל, בשבוע של חול המועד פסח, התקיים טיול מסורתי שמיני במספר של חברי השגרירות של הרפובליקה הסינית העממית בישראל. בטיול שאורגן על ידי האגודה לידידות ישראל-סין, השתתפו שגריר סין בישראל מר צ'ז'או צ'ונן, יועצים ונספחים של השגרירות, קונסולים, עובדים ובסך הכל 20 איש. ליעדי הטיול נבחרו מקומות מרהיבים בצפון-מערב ישראל: ראש הנקרה, גבול לבנון והעיר עכו.

בעכו פגשו אנשי השגרירות נציגים מטעם העירייה ובהם יועץ ראש העיר, ישראל בן-עזרא. לכבוד האורחים נערך קונצרט של מוסיקה מזרחית בביצוע נגנים ישראלים וערבים. לשגריר סין הוגשה מתנה - מפת עכו העתיקה. השגריר בתורו העניק לראש העיר עכו תמונה של ציור סיני אומנותי.

האורחים והמארחים (20 חברי הנהלת אגודת הידידות ישראל-סין עם בני/בנות זוגם) ביקרו בחפירות עכו. במלון "פלם-ביץ'" הוגשה ארוחת צהריים לכל הנוכחים. ת. קאופמן ברך

מזל טוב! דינה קדר (טריגובוב) בת 70

סבתא דינה

כאהבה
מהנכדים

יש לנו סבתא,
כה מיוחדת,
תמיד מוכנה - לכל "התקלה",
מאוד מעורבת, דואגת שואלת,
חייבת תשובה - לכל שאלה...

פזמון: סבתא דינה - איזו אישה - הו הו הו
סבתא דינה - כה חרוצה - הו הו הו
סבתא דינה - את ענקית....

- הו הו הו -
השקם בבוקר,
היא כבר מתניעה,
ת'קלנועית - והופ - ממריאה.
נוסעת חוזרת - הכל בשליטה
עוד לא ביקשנו - והיא כבר נתנה...

פזמון: סבתא דינה - איזו אישה - הו הו הו
סבתא דינה - כה חרוצה - הו הו הו
סבתא דינה - את ענקית....

- הו הו הו - - - הו הו הו - - - הו הו הו -

סבתא דינה - איזו אישה - הו הו הו
סבתא דינה - כה חרוצה - הו הו הו
סבתא דינה - את ענקית....

- הו הו הו -

אנחנו בלי סבתא
פשוט אבודים
עיניים עוצמים - ועליה סומכים
תחי הסבתא - שלא מפסיקה,
עמוד התווך של ה-משפחה

פזמון: סבתא דינה - איזו אישה - הו הו הו
סבתא דינה - כה חרוצה - הו הו הו
סבתא דינה - את ענקית אמיתית

- הו הו הו - הו הו הו - הו הו הו - הו הו הו - הו הו הו - הו הו הו -

7

א
י
ג
ו
ד
י
א
א
י
ס
י

בסינית: איך קוראים את זה?

בוץ - ידיעות אחרונות.

בוקר טוב תלמידים, או כמו שאומרים אצלנו, "רזאו שאנג האו". דפדפתם לכאן היום כי גם אתם, כמו ישראלים רבים אחרים, משתעשעים ברעיון של ללמוד סינית. חלקכם מתעניינים בתרבות המרתקת ובהיסטוריה העשירה של המדינה הענקית הזאת. חלקכם אוהבים שפות, ואולי אתם מתכננים טיול לסין ורוצים להגיע מוכנים. אבל רובכם פשוט חולמים לעשות עסקים במדינה שעתידיה להפוך בשנים הקרובות, עפ"י כל הסימנים, למעצמה הכלכלית הגדולה ביותר בעולם. תהיה הסיבה אשר תהיה - השיעור שנעביר כאן מתאים לכולכם. בסופו לא תדעו אפילו מילה אחת בסינית, אבל תדעו היטב מה הן האפשרויות העומדות בפניכם כדי ללמוד את השפה התובענית והלא פשוטה הזאת, מה המסגרת המתאימה לכם, כמה זה יעלה ומהם הקשיים שמצפים לכם בדרך.

לפני שמתחילים חשוב מאוד לזכור שסינית היא שפה קשה. קשה מאוד. השפה המדוברת בנויה ממספר מוגבל מאוד של הברות ומגוון דל במיוחד של עיצורים סופיים, שצילם זר לאוזן המערבית והגייתם הנכונה מצריכה לא מעט אימונים ושבירת שיניים. בנוסף לכך, מדובר בשפה טונאלית, כלומר כזו שבה המשמעות של כל הברה נקבעת גם ע"י הטון שבו היא נאמרת. את המילה הסינית "בה", למשל, ניתן לתרגם כ"אבא", "שמונה", "פאב", או "להחזיק", תלוי אם היא נאמרת בטון גבוה, עולה, יורד או יורד ועולה. לוקח לא מעט זמן להבין את הרעיון הזה ולשלוט בטונים כמו שצריך. יש שיספרו לכם שכל זה לא נורא כל כך, כי לשפה הסינית אין בכלל כללי דקדוק סטנדרטיים כמו בניינים מעיקים, גופים, זמנים, יחסות, או הבדל בין זכר לנקבה. זה נכון, אבל במקום כל אלה יש אינסוף כללי תחביר נוקשים ומבנים ייחודיים.

השפה הכתובה היא אתגר לא פחות מורכב: הכתב הסיני איננו אלפביתי, ומורכב מאלפי סימנים שכל אחד מהם מייצג מילה או הברה. יעברו חודשים ארוכים עד שתצליחו לקרוא סינית ברמה בסיסית. יעברו כמה שנים של לימודים אינטנסיביים עד שתצליחו לקרוא עיתון או ספר. בסין נוהגים לומר שסינית היא שפה שאף פעם לא מפסיקים ללמוד: אפילו סינים משכילים, עם תואר או שניים באוניברסיטה, נתקלים לפעמים בסימנים שהם לא מכירים. כדי לשלוט בסינית ברמה טובה - גם בדיבור וגם בכתיבה - צריך להשקיע הרבה מאוד זמן והרבה מאוד מאמץ, לשנן ולהתאמן בלי הפסקה, גם מחוץ לשעות הלימודים הרשמיות. זוהי לא

שפה שאפשר ללמוד ככה סתם, על הדרך. החדשות הטובות הן שלא צריך להרחיק עד לסין כדי ללמוד סינית, למרות שכדאי מאוד לשקול את זה אם רוצים ללמוד את השפה בצורה אינטנסיבית ומהירה. יותר ויותר מוסדות אקדמיים ומכונים פרטיים בארץ מציעים היום קורסים ללימודי סינית במסגרת תוכניות הלימודים שלהם. יש אפילו כמה בתי ספר תיכוניים שבהם אפשר ללמוד סינית לבגרות. ההיצע עצום ומבלבל, אז בואו נעשה קצת סדר.

האופציה האקדמית

לימודי סינית במסגרת אוניברסיטאית הם הפיתרון המושלם עבור מי שמעוניין ללמוד סינית בצורה רצינית, עמוקה ואקדמית, לצבור ידע רחב יקר-ערך על התרבות וההיסטוריה של המדינה שבה מדברים אותה, וגם לצאת בסופו של דבר עם תואר ביד. זכרו: לימודי השפה עצמה הם רק חלק מתוכנית רחבה בהרבה. אם כל מה שאתם רוצים לעשות זה ללמוד סינית וזהו, אז לא המסגרת עבורכם. נכון להיום, מציעות ארבע אוניברסיטאות שונות בארץ לימודי סינית במסגרת החוגים שלהן ללימודי מזרח אסיה: האוניברסיטה העברית בירושלים, אוניברסיטת חיפה, אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת בר אילן.

התוכנית ללימודי סינית באוניברסיטה העברית היא הוותיקה מכולן - כבר בשנת 1958 למדו סינית בירושלים - והיא זו שנחשבת לרצינית ולמוצלחת מכולן. לימודי השפה נמשכים שלוש שנים וכוללים קורסים בסינית מודרנית מדוברת, סינית קלאסית ותרגילים בקריאת טקסטים אקדמיים וספרותיים. במהלך הלימודים לומדים לקרוא ולכתוב גם בסימנים מקוצרים (בהם משתמשים בסין). וגם בסימנים מורכבים (בהם משתמשים בהונג - קונג ובטייוואן). צוות ההוראה מורכב ממורים ישראלים וממורים סינים שדוברים את השפה כשפת אם. במהלך שנה א' מתקיימים לימודי השפה שלוש פעמים בשבוע, שעתיים בכל פעם, ובנוסף נערך פעם בשבוע תרגול אינטנסיבי במעבדה הלשונית. בסך הכול מדובר בשבע שעות שבועיות, שהן 98 שעות בכל סמסטר.

באוניברסיטת תל אביב מוקדשות שש שעות שבועיות ללימודי השפה. צוות ההוראה מורכב ממורים סינים בלבד. והדגש העיקרי בלימודי השפה הכתובה הוא על סימנים מורכבים - שבהם נעשה היום שימוש מועט

מאוד בסין. באוניברסיטת חיפה, לעומת זאת, לומדים סינית בסימנים מקוצרים בלבד, ובניגוד לאוניברסיטאות האחרות, ההתמקדות היא בסינית מדוברת, יומיומית ושימושית. בקורסים הנלווים העוסקים בהיסטוריה, פוליטיקה ותרבות של סין מתמקדים בעיקר בסין העכשווית, והמורים ישראלים בלבד. ללימודי השפה מוקדשות רק ארבע שעות שבועיות. באוניברסיטת בר אילן מתנהלים לימודי השפה בהיקף דומה. כמה זה יעלה? לא מעט. שכר הלימוד לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות המתוקצבות ע"י המדינה עומד בשנת הלימודים הנוכחית על 9,646 שקל. על בסיס הנתון הזה יעלו שלוש שנות לימודי תואר קרוב ל-30 אלף שקל, לא כולל הוצאות נלוות כמו ספרי לימוד.

האם אחרי שלוש שנים של לימודי השפה במסגרת אוניברסיטאית תוכלו לנחות בבייג'ינג ולהרגיש כמו בבית? תלוי את מי שואלים. יש כאלה שיגידו לכם שכן, בוודאי, אבל סטודנטים רבים שלמדו באוניברסיטאות שונות בארץ יספרו לכם כמה הייתה גדולה אכזבתם שהגיעו לסין בתום הלימודים וגילו שבועד שהם מסוגלים לקרוא שלטים ברחוב בלי בעיה, הם בקושי מצליחים לתקשר עם הסינים. שרק לאחר שלקחו כמה קורסים במקום, התחילו לדבר בצורה שוטפת ולהבין מה מדברים אליהם. "כל מי שלמד בארץ שלוש שנים באוניברסיטה יכול להגיע לסין ולנהל שיחות בסיסיות, על זה אין ויכוח", אומרת ד"ר ליהי יריב-לאור, האחראית על הוראת השפה הסינית באוניברסיטה העברית ומי שחתומה על הספר המצוין "דקדוק הלשון הסינית המודרנית", המומלץ בחום לכל מי שמתכנן ללמוד את השפה. "מעבר לכך, לעניות דעתי, זה בעיקר עניין של ביטחון עצמי. זה נכון שבללימודים באוניברסיטאות בארץ לא מדגישים כל-כך את הדיבור, אבל מצד שני לומדים הרבה תרבות והיסטוריה, שהן חלק בלתי נפרד מלימודי השפה, במיוחד בשפה הסינית, ומקבלים יסודות חשובים מאוד כמו כללי דקדוק. זה מאפשר לכל מי שמתכנן להמשיך את לימודי הסינית שלו בסין לעשות זאת באופן יציב מאוד ועם בסיס מעולה."

ללמוד סינית באנגלית

אלה מכם שלא מעוניינים בכל מה שמסביב, ורוצים ללמוד רק סינית מדוברת בצורה מרוכזת, יבחרו ללכת למורים פרטיים או להירשם לקורס באחד המכונים הפרטיים

או בבתי ספר לשפות.

בארץ פועלים כמה וכמה כאלה, שהמוכרים בהם הם בית הספר הבינלאומי לשפות ברליץ (berlits.co.il), בית הספר לשפות של האוניברסיטה הפתוחה, דיאלוג (openu.ac.il/dialog) ובית הספר הפרטי של חברת אסיה נולדג', המתמחה במתן שירותים עסקיים ותרגום בשפות אסיאתיות (asiaknowledge.co.il). בברליץ אפשר לבחור בשני מסלולים: לימודים במסגרת קבוצתית או במסגרת אישית. הלימודים במסגרת קבוצתית מתקיימים פעם בשבוע. שלוש שעות בכל פעם, ונמשכים ארבעה חודשים. בסה"כ מדובר ב-66 שעות אקדמיות. בכל כיתה בין ארבעה לשבעה תלמידים, והדגש הוא על לימודי השפה המדוברת בלבד - לא עובדים על קריאה וכתבייה של הכתב הסיני כלל וכלל. את הטקסטים שמתרגלים קוראים וכותבים באמצעות שימוש בשיטת התעתיק הרשמית של סינית לאנגלית, המכונה פיין-יין (pinyin).

המורים הם סינים, והשיעורים מתנהלים בשפה הסינית בלבד, מהרגע הראשון. עלותו של קורס אחד 4,830 שקל. לימודים במסגרת אישית מתקיימים פעמיים בשבוע כשאורכו של כל שיעור שעתיים ורבע. המחיר: 9,041 שקל, כמעט כמו סמסטר שלם באוניברסיטה. ניתן ללמוד גם בשעות הערב וגם בשעות הבוקר. במסגרת אישית יכול מי שמעוניין בכך לבקש גם ללמוד לקרוא ולכתוב בסינית. מרכזי הלימוד של ברליץ פזורים בכל רחבי הארץ ורשימה מדויקת ניתן לקבל באתר.

קורס סינית מדוברת למתחילים בדיאלוג מתקיים פעם בשבוע, בשעות הערב, במסגרת קבוצתית (בין 8 ל-16 תלמידים בכיתה), ונמשך 15 שבועות. אורכו של כל מפגש שעתיים ורבע. בסה"כ מדובר ב-45 שעות אקדמיות. המורים סינים וישראלים. עלותו של כל קורס 2,650 שקל, כולל כל חומרי הלימוד. הקורס הקרוב ביותר יפתח בפברואר. גם לדיאלוג כמה מרכזי לימודים - רשימה מלאה באתר.

את הקורסים של אסיה נולדג', שנמשכים כמעט חצי שנה, ניתן לעשות רק ברעננה או בתל-אביב. המפגשים הקבוצתיים (בין 10 ל-15 תלמידים בכיתה), של שעתיים וחצי כל אחד, מתקיימים פעם בשבוע בשעות הערב. מדובר ב-22 מפגשים בסך הכול. המהווים 76 שעות אקדמיות. עלות הקורס - 3,960 שקל. גם כאן לא מלמדים סימנים סיניים ועובדים בפיין-יין בלבד. המורות כולן סיניות.

סינית בסין

האם די בקורס אחד כזה כדי לדבר סינית בצורה שוטפת? תשכחו מזה, מדובר בבסיס בלבד. כמו בלימודים באוניברסיטה, גם בסיומם של אלה אין מנוס מלנסוע לסיין לעשות השלמות.

אם כך, יש טעם בכלל להשקיע בלימודי סינית בארץ? "כן ולא", אומר רן אתיה, סטודנט ישראלי המתגורר בבייג'ינג כבר קרוב לארבע שנים ומנהל בלוג מרתק על החיים בסין ועל לימודי השפה הסינית (hagit.blogli.co.il). "כן, כי זה יעזור. ולא, כי זה לא יעזור הרבה. אם אתם מחליטים לנסוע לסיין כדי ללמוד סינית ברצינות ולהגיע לרמה גבוהה באמת, אז שום קורס מתחילים שתעשו בארץ לא ישנה דבר.

מניסיון, השבועיים הראשונים של הקורס בסין יהיו קלים עבורכם בהשוואה לחבריכם לכיתה, אבל לא יותר מזה. רוב בתי הספר בסין מציעים קורסים החל מרמה אפס וסביר להניח שהבסיס שהם יקנו לכם יהיה טוב יותר מכל קורס שתעשו בארץ.

אם אתם יכולים להרשות את זה לעצמכם - ואנחנו לא מדברים על כסף, שכן עלותם של לימודי הסינית בסין לא זולים בהרבה מבארץ - אל תחשבו יותר מדי וטוּסו לסיין. ידוע שאין כמו ללמוד שפה במקום שבה מדברים אותה, ובמקרה של השפה הסינית זה נכון במיוחד. שלא כמו באירופה, בסין אין מנוס מלתרגל את השפה שאתם לומדים כל הזמן: מעט מאוד אנשים מדברים שפה אחרת. לאן בדיוק נוסעים? רוב הזרים המעוניינים ללמוד סינית בסין מגיעים לשנחאי או לבייג'ינג. כמו טיינג'ין או חארביין, וזה אפילו מומלץ, שכן לערים האלה מגיעים הרבה פחות זרים והחוויה הסינית בהן הרבה יותר אותנטית, אולם המבחר של בתי הספר והאוניברסיטאות בערים הגדולות הרבה יותר רחב, והקליטה בהם הרבה יותר קלה. אנו נתמקד באפשרויות הקיימות בבייג'ינג - בירת לימודי הסינית של סיין.

כמו בארץ, גם כאן תוכלו לבחור בין מסגרת אוניברסיטאית ומסגרת פרטית, מדובר בחוויות לימוד שונות בתכלית. הלימודים באוניברסיטה, לרוב, מתנהלים ברמה יותר גבוהה מאשר בבתי הספר הפרטיים. המורים בדרך כלל מנוסים יותר, שעות הלימודים רבות יותר (בין 20 ל-40 שעות בשבוע, לעומת בין 10 ל-20 שעות בשבוע בבתי הספר הפרטיים). וכך גם הדרישות. הלימודים לא מסתיימים בסוף השיעור ונמשכים שעות ארוכות בבית, עם הרים של שיעורי בית ותרגולים. הכיתות עמוסות יחסית, בין 20 ל-40 תלמידים בכיתה, שלא כמו בבתי הספר הפרטיים, שם הכיתות קטנות בהרבה. היחס, בהתאם, הרבה יותר אישי, הקצב מתון יותר ומערכת השעות גמישה בהרבה מזו של האוניברסיטאות.

בלימודים באוניברסיטאות שמים דגש חזק מאוד על סינית מדוברת וגם על סינית כתובה - מהשיעור הראשון תלמדו גם לקרוא ולכתוב סימנים סיניים. אם זה קצת מרתיע אתכם, חלק מבתי הספר הפרטיים מציעים קורסים בסינית מדוברת בלבד. ומה עם המחיר? שכר הלימוד עבור סמסטר

באוניברסיטה סינית (כארבעה חודשים) נע בין 9,000 ל-1,000 ין בממוצע (בין 5,000 ל-6,000 שקל), וזה לא כולל כמובן, הוצאות על מגורים ומחייה. בתי הספר פרטיים זולים יותר בדרך כלל. שכר הלימוד הוא חודשי ועומד על בין 1,500 ל-2,000 ין בחודש (900-1,100 שקל). המספרים האלה לא כוללים, כמובן, הוצאות על שכר דירה - שבעיר כמו בייג'ינג יכול להגיע עד 3,500 ין לחודש (כ-2,000 שקל) עבור דירת שני חדרים, לא כולל חשבונות והוצאות מחיה.

האוניברסיטאות הפופולריות ביותר בקרב זרים בסין הן BLUC, האוניברסיטה ללימודי שפות ותרבות של בייג'ינג (www.bluc.edu.cn), צ'ינגחואה היוקרית (www.tsinghua.edu.cn), אוניברסיטת בייג'ינג (www.pku.edu.cn), ואוניברסיטת בייג'ינג נורמל (www.bnu.edu.cn).

באתר www.chinese-forums.com המוקדש ללימודי סינית בסין, תוכלו לקרוא המלצות על כל אחת מהן.

בין בתי הספר הפרטיים בולטים בעיקר בית הספר frontiers, שלו שני מרכזים בעיר (www.frontiers.com.cn), בית הספר the hutong school הממוקם בחצר סינית מסורתית מקסימה שמשרה אווירת לימודים מצוינת (www.hutong-school.com), בית הספר the bridge school, שזכה לכינוי "בית הספר הקוריאני" בגלל הכמות הגדולה של סטודנטים קוריאנים הלומדים בו (www.gvbcchina.org.cn) המחירים כאן הם מהזולים בעיר.

סטודנטים כותבים

לכבוד איגוד יוצאי סיין,

שמי ליאור כהן ואני נכדתה של הגב' רחל רבקה. אני סטודנטית לפסיכולוגיה ומדעים קוגניטיביים בבאר שבע, שנה שנייה.

השתתפתי בטקס חלוקת המלגות ונהנית מאוד מהאירוע כולו.

מי ייתן ונזכה לאירועים משמחים רבים נוספים!

מודה לכם מקרב הלב על המלגה הנכבדה שמעבר לעזרה הכספית עודדה את רוחי ושמחה אותי ואת סבתי, רחל.

כל טוב!

ליאור

מהירות סין

מאת: בועז ארד, גואנג'ואו

היא מחליקה על הפסים במהירות של 400 קמ"ש, שקטה כמו מפרשית ומדויקת כמו סעון שווצרי. שליח "ממון" בסין נסע ברכבת המהירה בעולם, שהושקה לפני חודש, והבין שהנוסעים ברכבת ישראל יכולים להמשיך לחלום.

בקושי שתי דקות חלפו מהרגע שהרכבת המהירה בעולם נורתה מהרציף, ומד המהירות על מסך הקטן המותקן מעל ראשי הנוסעים בכל קרון כבר מהבהב באדום זועק: 260 קילומטרים לשעה. מבעד לחלונות הגדולים הולך הנוף ומיטשטש. עוד שתי דקות חולפות, ומד המהירות מתייצב על 338 קילומטרים לשעה. האם כרגע חלף על פנינו נהר או שמא היו אלה שדות אורז רטובים? אי אפשר לדעת. במהירות כזאת קשה מאוד להבחין בפרטים. הכל נראה אותו דבר. עצים ועמודי מתח גבוהים מתמזגים. כפרים מבזיקים לרגע ומיד נעלמים. חושך. אור. חצי שנייה בתוך מנהרה. מבט חטוף למסך 350 קילומטרים לשעה. הרכבת הזאת לא דוהרת, היא תיכף ממריאה. ב-9:00 בבוקר בדיוק עליתי אני, שליח "ממון" לסין, על רכבת קליע 1001G בתחנה המרכזית של וואהן, עיר ענקית ומאובקת על גדות נהר היאנגצה, לא רחוק מסכר שלושת הערוצים. ב-11:57 בדיוק הגעתי לתחנת הרכבת הצפונית של גואנג'ואו - אחת מערי המסחר החשובות ביותר בסין, מרחק יריקה מהונג - קונג. בתוך פחות משלוש שעות גמעה הרכבת מרחק עצום של 922 קילומטרים, כשהיא טסה במהירות ממוצעת של 313 קמ"ש. בנסיעות מבחן, גירדה מהירותה המקסימאלית את ה-400 קמ"ש. כשהרכבת יצאה מוואהן ירד שלג בחוף. כשהיא הגיעה לגואנג'ואו, השמש זרחה במלאו עוזה, ומזג האוויר היה חמים ונעים. עד לפני כחודש, אז נחנך הקו החדש הזה ברוב טקס והדר, הנסיעה ברכבת בין שתי הערים האלה ארכה בין 10 ל-15 שעות. היום מהיר יותר להגיע מוואהן לגואנג'ואו ברכבת מבמטוס: זמן הטיסה בין ערים עומד על שעה וחצי. הוסיפו לזה הגעה מוקדמת לנמל התעופה לצורכי צ'ק-אין ובידוק, המתנה מייגעת למזוודות ועיכובים אפשריים בשל תקלות טכניות ומזג אוויר בעייתי, שלא לדבר על נסיעה במונית או באוטובוס לנמלי התעופה המרוחקים ממרכזי הערים.

באיחור, אבל משוכלל

הרכבת החדשה מוואהן לגואנג'ואו נוסעת

מהר יותר מכל רכבת מהירה אחרת בעולם: היא הדיחה מהמקום הראשון את רכבת ה-TGV הצרפתית, ששועטת במהירות ממוצעת של 279 קמ"ש, נותנת לרכבות השינקנסן היפניות, שהזריזות שבהן דוהרות במהירות ממוצעת של 262 קמ"ש, לאכול אבק, וגורמת לאחיותיה הסיניות - הרכבת מבייג'ינג לטיינג'ין (230 קמ"ש) ורכבת הריחוף המגנטי (MAGLEV), שמשנעת נוסעים מנמל התעופה החדש של שנגחאי למרכז העיר במהירות ממוצעת של 251 קמ"ש - להיראות מיושנת ואיטית להחריד. הדבר הכי מדהים בכל הסיפור הזה, הוא שזאת רק ההתחלה: הקו הזה הוא רק אחד מ-42 קווי רכבת חדשים, מהירים לא פחות, שהממשלה הסינית עוסקה בבנייתם ברגעים אלה ממש.

עד 2012 - ותאמינו לסינים, הם יעמדו בלוח הזמנים והיה מה - צפויה תשתית מסילת הברזל של סין, שמשתרעת היום על פני 78 אלף קילומטרים, להתרחב ב-26 אלף קילומטרים נוספים, מתוכם קרוב ל-10 אלפים קילומטרים של מסילות ייעודיות לרכבות מהירות. 42 קווי חדשים יקצרו את זמן הנסיעה בין כל הערים המרכזיות בסין בצורה דרמטית: למשל, זמן הנסיעה בין בייג'ינג לאורומצ'י (3,768 ק"מ), אחת הערים הנידחות ביותר בסין שאינה רחוקה מגבול פקיסטן ואפגניסטן, שעומד היום על יותר מ-40 שעות - יתקצר ל-12 בלבד. זמן הנסיעה בין בייג'ינג להונג - קונג (2,240 ק"מ), שעומד היום על 24 שעות מפרכות - יתקצר לשמונה שעות. זמן הנסיעה בין בייג'ינג לשנגחאי (1,302 ק"מ), שעומד היום על 10 שעות, יתקצר לארבע שעות. בתיאוריה יוכל אדם לשתות בבוקר קפה על המזח בשנגחאי, לקפוץ לטייל בעיר האסורה בבייג'ינג בצהריים, ולחזור הביתה לפני חצות.

אמנם הסינים עלו על הרכבת הזאת קצת באיחור - היפנים התחילו לרשת את המדינה שלהם במסילות ברזל מהירות כבר בסוף שנות ה-50, ורכבות מהירות ראשונות החלו להופיע באירופה בתחילת שנות ה-80 - אבל הם מפצים על כך בכמות ובאיכות. כשתסתיים הנחת המסילות בעוד כשנתיים, תהיה רשת הרכבות המהירות של סין גדולה וארוכה יותר מכל הרשתות הקיימות היום בעולם, ומתקדמת בהרבה מבחינה טכנולוגית. ברוב המקרים הסינים מניחים מסילות חדשות לחלוטין. כל התשתית שמסביב מנהרות, גשרים וכו' - נבנית מאפס כדי לצמצם ככל שניתן את הצורך להאט. עלות הפרויקט אסטרונומית: כ-293 מיליארד דולר על פי נתונים רשמיים של הממשלה הסינית. הרבה מהכסף הזה מגיע מחבילת התמריצים העצומה שעליה הודיעה המפלגה בשנה שעברה, כדי להתמודד עם

המשבר הכלכלי העולמי. ואצלנו בינתיים: עדיין מחכים לשדרוג מסילת הרכבת הישנה מתל-אביב לירושלים.

המחיר: חצי משכורת

כך אם כן תיראה התחבורה הבין-עירונית בסין בעתיד: תחנת הרכבת המהירה בוואהן נראית יותר כמו נמל תעופה יעיל במיוחד מאשר כמו תחנת רכבת. טרמינל ענקי עם אולמות המתנה נוחים, דלפקי כרטוס אלקטרוניים ועמדות צ'ק-אין ושיקוף זריזות. הרכבת יוצאת מהתחנה בדיוק בזמן שנקבע, לא שנייה פחות ולא שנייה יותר. מעל המושבים המרווחים יש די והותר מקום גם למזוודות ולטרמינלים גדולים במיוחד, ובתחילתו של כל קרון אזור נוסף שבו ניתן לאכסן כבודה. דיילות נאות מתרוצצות בין הקרונות, ואנשי ביטחון מפטרלים לאורכה של הרכבת ללא הפסקה. במרכז הרכבת קפיטריה קטנה עם פינות ישיבה, שמגישה אוכל וקפה. מסך אלקטרוני קטן שמותקן מעל דלת הכניסה של כל קרון מתעדכן באופן שוטף בנתוני המהירות של הרכבת וסוחט קריאות התפעלות מהנוסעים. אם לא מביטים החוצה מהחלונות, המהירות כלל לא מורגשת: הרכבת מחליקה על המסילות כמו חמאה, ללא טלטלה קלה. רוב הנוסעים ישנים. אחרים צועדים הלך ושוב בתוך הקרונות, מצטלמים עם הדיילות ומציצים דרך דלת זכוכית עבה אל תוך "תא הטיס", שם יושבים הנהג ושני מחליפים, ששולטים בה באמצעות מה שנראה כמו ג'ויסטיק של אף 16.

אחרים קונים מזכרות מהעגלות שחולפות בין הקרונות: כוסות חרסינה עם תמונה של הרכבת או העתק של כרטיס מהנסיעה הראשונה של הרכבת יצוק מכסף.

והמחיר? ממש לא זול. כרטיס במחלקה הראשונה והמפנקת עולה 780 יואן (כ-115 דולר). כרטיס במחלקה השנייה, הנוחה לא פחות, עולה 490 יואן (כ-70 דולר). לקורא הישראלי הממוצע זה נשמע אולי לא כל כך נורא לשלם 260 שקלים עבור נסיעה של כמעט אלף קילומטרים, אבל עבור הנוסע הסיני הממוצע, ששילם עד כה על הנסיעה הזאת 140 יואן בלבד (כ-20 דולר), מדובר במכה קשה לכיס. היא כואבת במיוחד למהגרי העבודה העניים הרבים, שמשתכרים כ-200 דולר בממוצע לחודש ותלויים בקו הזה כדי להגיע הביתה בחופשות מהמפעלים בדרום סין. להם לא איכפת לבלות לילה שלם ברכבת הישנה. לזמן אין משמעות עבורם, אבל לכסף בהחלט יש. הרוב הגדול של הנוסעים ברכבת שעליה עליתי היו סינים אמידים: אנשי עסקים מוואהן בדרכם לפגישות הגואנג'ואו, פנסיונרים של

הממשלה בדרכם לחופשת הימורים בבתי הקזינו של מקאו. חצי מהקרונות היו ריקים כמעט לחלוטין.

נכון להיום נוסעות עדיין רכבות רגילות על המסילה הישנה בין וואהן לגואנגג'ואו, אבל עתידן לא ברור: על פי כל הסימנים, מספרן ילך ויצטמצם בחודשים הקרובים. 28 רכבות כבר דוהרות על הקו החדש, וחלקן יוצאות כיום כשהן ריקות למחצה - פועל יוצא של מחירו הגבוה של הכרטיסים.

כדי למלא אותן, יבוטלו לאט לאט יותר ויותר רכבות ישנות. תהליך דומה, סביר להניח, יעבור את כל הקווים האחרים שלצדם נסללות כיום מסילות רכבת מהירות. כיצד מתכוונת הממשלה הסינית לשכנע את הסינים הממוצעים לקנות כרטיס יקר לרכבת מהירה? עדיין לא ברור. בינתיים מסתמנות הנחות נאות לקניית כרטיסים בקבוצות, אך מעבר לכך לא עושה רושם שיש כוונה לחרוג מהתעריפים המקוריים שנקבעו. בטווח הארוך, מקווים

הסינים, יביאו איתן הרכבות המהירות שגשוג כלכלי בערים ובעיירות שבהן הן חולפות, ויותר ויותר סינים יוכלו להרשות לעצמם לנסוע בהן. האלטרנטיבה היחידה שמסתמנת כרגע, באופן אירוני, היא טיסה: פתיחת הקו החדש מוואהן לגואנגג'ואו הביאה למלחמת מחירים מטורפת בין החברות התעופה המקומיות,

והורידה את מחירי הכרטיסים לקרוב ל-50% השבוע, למשל, ניתן היה לקנות כרטיס טיסה בין וואהן לגואנגג'ואו ב-220 יואן כולל מיסים: 32 דולר. "זו תחילתו של עידן חדש", כתב פרשן ביומון הממשלתי "צ'ינה דיילי", "רכבות לעשירים - ומטוסים לעניים".

רכבות המהירות בעולם

שם הקו	מדינה	מהירות ממוצעת
גואנגג'ואו-וואהן*	סין	313 קמ"ש
לורן-שמפאן (TGV)	צרפת	279 קמ"ש
הירושימה-קוקורה (שינקנסן)	יפן	262 קמ"ש
פודונג-שנגחאי (MAGLEV)	סין	250 קמ"ש
בייג'נג-טיינג'ין	סין	230 קמ"ש
ואצלנו:		
רכבת ישראל**	ישראל	140 קמ"ש

* מגיעה ל-400 קמ"ש בנסיעות מבחן ** רכבת ישראל אינה נחשבת ל"רכבת מהירה"

אני מחפש פרטים או צאצאים של הנס וייס (HANS WEISS) יליד 15 ביולי, 1911 פוזנן פולין.

הנס וייס עבר בשלב מסוים לגרמניה וגר בעיר מינסטר (MUNSTER)

הוא היגר (כנראה בשנת 1937) לסין ובשנת 1939 גר בשנחאי ב-liaoyag st 228. ושימש כחזן בבית הכנסת. בשלב מסוים של חייו עלה לישראל.

כל היודע פרטים נוספים מתבקש להתקשר אלי.

אריה שורץ (052-3572751)

במקום פרחים לראש השנה

ידידים יקרים,

ראש השנה הולך ומתקרב, ואיגוד יוצאי סין, כמו בשנים שעברו, ממשיך להעניק עזרה סוציאלית חודשית ליוצאי סין הנזקקים. ספ"י הנתונים ל-1 בינואר 2010 אנו מושיטים עזרה סוציאלית חודשית ל-60 יוצאי סין בישראל. ברוב המקרים מדובר בקשישים, גלמודים וחולים. מצבם של רבים מיוצאי סין אלה קשה מאוד, ובלי עזרת האיגוד, הם אינם יכולים לאזן את תקציבם. כולנו יודעים שבשנים האחרונות התמעטו מאוד מספר התורמים הן בישראל והן בחו"ל, המשבר הכלכלי הכלל-עולמי וירידות שיערי מט"ח בשנה האחרונה גרמו להקטנת התקבולים שלנו בש"ח ובהתאם לכך קטנו מאוד סכומי כסף המתקבלים לקרן עזרה סוציאלית. עם כל זה, מספר הנזקקים נותר גבוה. עזרה סוציאלית ליוצאי סין מתבטאת בסך של 100,000 דולר ארה"ב לשנה. אנו פונים אליכם בבקשה לתרום לקרן עזרה סוציאלית ובמקום פרחים לראש השנה וכן במקום פרחים ומתנות לחגים אחרים, לימי הולדת וליובלות ולחתונות ולחגיגות משפחתיות אחרות. אנו נשלח הודעה מתאימה למי שהתרומה נעשתה לכבודו. אנו סמוכים ובטוחים שהתורמים יקבלו סיפוק גדול מהשתתפות במעשה אצילי כל-כך - עזרה ליוצאי סין הנזקקים. פרחים נובלים מהר, ואילו מעשה עזרתכם מאפשרת לקשט את ימיו של קשיש וגלמוד.

את תרומתכם אנו מבקשים לשלוח בהמחאה לפי כתובת:

איגוד יוצאי סין בישראל

ת.ד. 29786

תל-אביב 61297

בברכות נאמנות ובמיטב איחולים לחגים! שנה טובה ומבורכת!

בידידות,

הוועד המרכזי של איגוד יוצאי סין

מ"מ יו"ר וגזבר - י. קליין

1.08.2010

טיול פסח עם שגרירות סין

בחול המועד פסח, באפריל 2010 נערך טיול עם חברי שגרירות סין ביוזמת אגודת הידידות ישראל-סין. הפעם כלל הטיול את ראש הנרה ואת עכו

שגריר סין מר צ'יאו צזין בגבול ישראל עם לבנון

חברי השגרירות בתור לרכבל

בקבלת פנים אצל השגריר

הזמרת חאו מבייגינג שרה שירים סיניים וישראליים

מכינים שישליק

ביקור בעיר העתיקה - עכו

שגריר סין, חברי שגרירות סין והנהלת אגודת הידידות ישראל-סין

הסבר ליד מפת עכו

ביקור בעיר העתיקה

בגן הבהאים

תזמורת מיתרים יהודית-ערבית מקבלת את פני האורחים

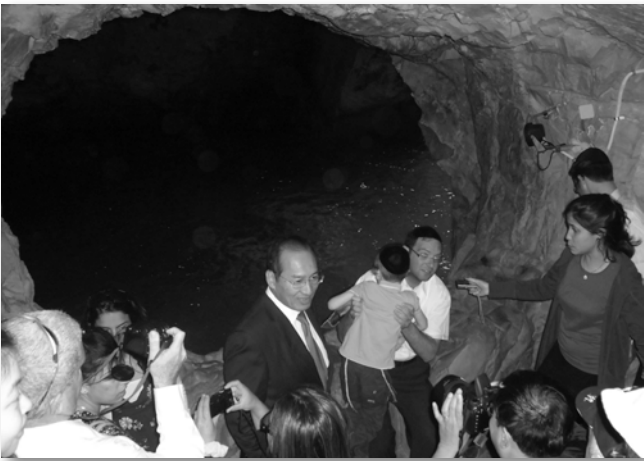

באולם קבלת הפנים

נציג מטעם ראש העיר עכו מגיש לשגריר

טיול פסח - ביקור בראש הנקרה

אצל שגריר סין בקבלת הפנים

בשנה הבאה בקייפנג הבנויה

מאת: מתיו פישביין, ניו יורק טיימס

מגילות התורה שנמצאות בקייפנג), אף תושב מקומי לא יכול היה לקרוא אותו. בית כנסת, שהוזנח לאחר הצפות חוזרות ונשנות, מעולם לא נבנה מחדש. עם זאת, 150 שנה לאחר מותו של הרב האחרון בקייפנג, ניצני מורשת המשיכו להתקיים. סבים סיפרו לנכדיהם, כפי שסיפרה ז'אנו: "אתם יהודים". מבלי לדעת למה, המשפחות נמנעו מאכילת חזיר, ובפסח אפו זקני הקהילה עוגות מיובשות ומרחו דם תרנגולים על סף דלתם.

רוב הסיורים היהודיים בסין פוסחים על קייפנג ומתמקדים בהגירה של יהודי אירופה הרדופים לערים כמו שנחאי, חרבין, טיאנג'ין ובייג'ין. הודות לתמיכה של יהודים אמריקאים, ישראלים ואירופאים באתרים החשובים למורשתם, נהנות חרבין ושנחאי מזרם קבוע של תיירים למוזיאונים ולבתי הכנסת, ששומרו ושופצו אך לא משמשים עוד לתפילה. קייפנג, לעומת זאת, מושכת תרמילאים ששמעו עליה מפה לאוזן וכמה רבנים וחוקרי מורשת בשנה. רוב המבקרים, אומר שי ליי, 31, צאצא ליהודים סינים שמוביל סיורים במקום מאז שנסע לישראל ולמד עברית, ומורשת יהודית, נשארים ליום, מטיילים ועוזבים. אחת הסיבות לכך היא היעדר האתרים לבקר בהם. כמו שדה קרב ישן, יהודי קייפנג קיימים בעיקר בדמיונו של המבקר: כאן עמד בית הכנסת, כאן פעם גרו יהודי סין, שהכינו מצות ולא אכלו חזיר.

סין אינה מכירה ביהדות כאחת מחמש הדתות הרשמיות שלה, ובניגוד לאנשי החוץ המוסלמים, המהווים חלק גדול מאוכלוסיית קייפנג, היהודים לא נחשבים לאחד מ-55 בני המיעוטים השוכנים במדינה. כיום אין בסין בתי כנסת שפעילים באופן רשמי. בקצרה, המדינה טוענת שיהודים סינים אינם קיימים. "דרך לימוד התורה קיבלה מעמד של אתר מורשת היסטורי. עם זאת, אם יהודים סינים לא קיימים, של מי ההיסטוריה הזאת?" אומר שי.

יום לפני כן, הוביל אותי שי במורד דרך יואנהו, סמטה שבה התגוררה סבתו היהודייה, בסמוך לבתים מטים ליפול ולחלקות מלאות בערימות לבנים. באוקטובר האחרון צוו דיירי הרחוב, כמו במקומות רבים בסין, להתפנות לאחר שהשכונה הישנה הייתה אמורה לעבור פיתוח מחדש.

המיני-מוזיאון הקטן של שי ליהדות קייפנג שוכן בחדר בדרך יואנהו, וכולל בעיקר אוסף תמונות מביקורים של אנשים מערביים, תצלומים של מסמכים היסטוריים המשמשים כראיות לקיומה של יהדות קייפנג וכמה חפצים שנתרמו, כמו מנורה המונחת בתיבת זכוכית. שי אינו בטוח היכן ישכון המוזיאון, כעת שהוא נאלץ להתפנות. "בשנה הבאה", הוא אומר, "הרחוב הזה יעלם מהמפה".

החדר נהפך לסוג של מוזיאון מאובק, וז'אנו עצמה היא המוצג המרכזי שלו. "הנה יהודי קייפנג", אומרת גו, בטון מעט לוחמני. "אנחנו הם".

הוקפנו בסימנים שתמכו בהצהרתה של גו: מזוזה הייתה קבועה למשקוף הדלת. עותק של תפילת שמע ישראל היה תלוי על הקיר, מעוטר באותיות סיניות. בסמוך למזבח סיני שעליו הייתה מונחת תמונת בעלה של ז'אנו בשחור לבן, הונחה מנורה. כ-50 מצאצאיהם של יהודי קייפנג אימצו בחום את מורשתם ולומדים מחדש את דרכי היהדות. אחדים מהם, כמו גו, גם מרוויחים מזרם התיירות הדתית שמגיע לאזור.

מושכת תרמילאים, רבנים וחוקרים

בין המאה ה-10 ל-12 הייתה קייפנג בירתה של שושלת סונג הצפונית ומרכז קוסמופוליטי באחת מהסמטות הפיוניות של דרך המשי, שמשכה את שליחי השליטים הסינים וסוחרים פרסים הרכובים על גמלים. במקביל, חיה בעיר קהילה קטנה של יהודים ספרדים, שהגיעו ככל הנראה מפרס ומהודו כסוחרים, או לאחר שנמלטו מאימת הצלבנים.

החוקרים עדיין חלוקים ביניהם בנוגע לשאלה מתי הגיעו לראשונה היהודים לקייפנג, אך במשך 700 שנה לפחות גשגשו היהודים ללא חשש מרדיפות מצד השושלות הסיניות השונות, שהתייחסו אליהן כ"חוונימוסלמים" (מומצא סיני) עם כובעים כחולים - כלומר כאל אנשים מהמערב. הם עסקו במסחר, וסמוך ל-1163 בנו בית כנסת. ב-1605 נפגש המיסיונר האיטלקי הישועי מתאו ריצ'י עם אחד מנציגיהם בבייג'ין, ומסר לו דיווחים על קיומם של יהודי קייפנג.

הזמן, הבידוד וההתבוללות עשו את שלהם. כשהמיסיונרים האירופאים בקייפנג רכשו ספר תורה מהמאה ה-17 ב-1851 (הספר שוכן כעת במוזיאון הבריטי בלונדון, והוא אחד מ-15

ברחוב צר בקייפנג מתגוררים צאצאיהם האחרונים של יהודי העיר הסינית, ומנסים לשמור על המורשת בכל כוחם.

מבעד לדלת הנעולה של חדר הדוידים בבית החולים לרפואה סינית מסורתית מספר 1 בקייפנג, יש באר המרוצפת בלבנים מתקופת שושלת מינג. עומקה רק מטרים ספורים והיא עדיין מלאה במים. גו יאן היא צעירה שאפתנית וממושקפת בת 29, ילידת העיר הסינית הזאת השוכנת על גדות הנהר הצהוב, 965 ק"מ דרומית מבייג'ין, שהובילה אותי אחר צהריים אחד של יום ששי מעבר לשומרי הסף שכבר הורגלו לביקוריה במקום.

הבאר היא כל מה שנותר ממקדש הטוהר והאמת, בית כנסת שבעבר עמד במקום. המורשת שהוא מייצג מביאה למקום תיירים אחדים שמעוניינים לראות את אחד ההיבטים יוצאי הדופן במדינה הזאת: גם לסין היו יהודים משלה. גו, שמזדהה כיהודייה, אומרת שהיא שומעת את אותו הדבר מכל חוקר, מכל תייר ומכל אזרח סיני: "אתם, היהודים הסינים, מפורסמים מאוד", הם אומרים, "אבל אתם נמצאים רק בספרי ההיסטוריה".

עבורי זה הספיק כדי לבוא לראות במו עיניי, אך עד מהרה גיליתי שאני רחוק מלהיות לבד. זמן קצר לאחר מכן הצטרף אלינו יום אורן, תייר צרפתי בן 36 שמציג את עצמו כיהודי שאינו שומר מצוות, הנמצא בטיול בן שישה חודשים מסביב לעולם, שבו הוא רואה "דברים שאינם בהכרח יהודיים". כמוני, הוא הכיר את גו באמצעות המלצה ועשה עיקוף בדרכו כדי ללמוד על מורשתם של יהודי קייפנג.

מוקדם יותר הביאה אותנו גו לחצר צרה בדרך לימודי התורה 21, סמטה שבעבר הייתה רחוב מרכזי עבור הקהילה היהודית בעיר. סבתה בת ה-85 של גו, ז'אנו קוי, היא אלמנתו של צאצא ליהודי סין ועדיין מתגוררת בסמטה. ביתה בן

יהודים בשנחאי 1948

חברי אגוד ג'וינט בשנחאי (JDC) - צילום מתוך הארכיון של המנוח קורט מיימן

חרבין היום

צולם באפריל 2010

מועדון האיכטות על חוף סונגרני

ביתם של האחים סקידלסקי בנובי גורד

בית אנירמגה מצואורה
ברחוב קיטיסקיה פינת פקרניה

"שפת אמת - דפוס שנחאי"

מאת: הרב דוד א. מנדלבוים

(מתוך הספר "גיבורי החיל")

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, בי"ז באלול תרצ"ט, נמלטה קבוצה מתלמידי "שיבת חכמי לובלין" מהישיבה בלובלין, שנהפכה למטה המרכזי של הצבא הנאצי ימ"ש באזור כולו, אל העיר וילנא, שנחשבה אז למקום בטוח יחסית. לשם הגיעו עוד תלמידי ישיבה ממקומות שונים, ויחד הם התגבשו לקבוצה של כארבעים תלמידים, כשבראשם עמד כ"ק אדמו"ר רבי שמעון שלום מאמשינוב זצ"ל. שהיה מורה דרכם ומכוון נתיבותם באותם ימים סוערים וקשים.

אחרי שהות של כשנה בעיר וילנא, יחד עם עוד ציבור גדול של תלמידי ישיבות נוספות שהגיעו לשם. המשיכו תלמידי יח"ל במסעם והגיעו לעיר קובה שביפאן, שם שהו חודשים אחדים ובעל כרחם הוכרחו להמשיך הלאה בנדודיהם והגיעו לעיר הגדולה, שנחאי, שבסין. קשה מאוד במסגרת מצומצמת לתאר את התנאים והמצבים בהם התמודדו הבחורים באותם הימים. מצבם היה קשה ממש. בחורים צעירים, רכים בשנים, נתלשו בבת אחת מיישבתם המפוארת, "שיבת חכמי לובלין", נעים ונדים בדרכים שוממות, במזרח אסיה. כאשר התנאים הפיזיים היום יומיים היו קשים מאוד. מזג האוויר באותם אזורים היה ממש בלתי נסבל, מזון היה להם במשורה, הניתוק מכל בני משפחותיהם וחוסר הוודאות על מצבם, העיקר גם הוא עליהם עד למאוד.

באותה תקופה קשה, היו התלמידים מתחזקים ומחזקים עצמם הרבה בדבריו הקדושים של ה"שפת אמת" במקומות רבים, בהם מדבר על כך שעיקר כוחו של היהודי צריך להיות מופנה להתחזקות בזמנים קשים שהם בבחינת חושך ואפילה. וכדברי חז"ל (שבת פ"ז, ע"א): "יום אחד הוסיף משה מדעתו, מאי דריש היום ומחר - היום כמחר, מה למחר לילו עימו אף היום לילו עימו. והיינו שמשה רבינו הכניס כח בכלל ישראל לזרות עולם, שיוכלו להתחזק בכוח התורה, גם בזמנים המכונים 'לילה'. גם בלילה אפשר יהיה להחזיק מעמד מכוחו של היום שלפניו. והיינו בכוח התורה שהיא בחינת יום ואור".

ואכן, הבחורים שקדו על תלמודם יומם ולילה, בהתמדה נפלאה, עמלו ממש בתורת הקודש, וחלק מהם גם העלו על הכתב חידושי תורה מאירי עיניים, שחלקם הודפס בקובץ התורני "תלפיות" שהדפיסו תלמידי יח"ל בשנחאי. (שם גם נדפס כידוע לראשונה, הקוויטל המפורסם שנשלח אל כ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, בשנת תרס"ה, ע"י אחד מזקני החסידים,

מחסי קאצק וכמובא בספר "ראש גולת אריאל" חלק א' עמוד קפ"ח). אך לפני הבחורים הזדקרה בעיה קשה, שגרמה להם קשיים יום יומיים גדולים. והיא חוסר בספרי קודש. אמנם רב הבחורים נשאו עמם בין המיטלטלין המעטים שליוו אותם בכל מסעותיהם - ספרי לימוד בודדים שבהם השתמשו. אך ככל שהתארך הזמן, הלכה והתעצמה הבעיה הזו והקשתה עליהם עד למאוד.

והנה בהגיעם לשנחאי, התוודעו הבחורים לשיטת דפוס מיוחדת במינה, שבה השתמשו הסינים המקומיים. לצורך הדפסת ספרים, השתמשו הסינים באבן מסוג מסוים, עליה חרצו חריצים, וממנה עשו כעין "מטריצין" פרימיטיביים והדפיסו מהם. אמנם התוצאות של הדפסה זו לא היו כל כך מעולות, הנייר עליו הדפיסו שם היה כהה מאוד. ולעיתים ההדפסה הייתה משובשת, קטעים היו מחוקים ועוד בעיות מבעיות שונות. אך ברירות רבות לא היו, ותלמידי הישיבות החלו לעסוק בהדפסת ספרי קודש שהיו נחוצים להם כל כך.

מבט לאחור, אי אפשר שלא לציין כאן עניין היסטורי מיוחד במינו. במדינת סין לא הודפסו כמעט מאז ומעולם שום ספרי קודש יהודיים. (ברשימות הביוגרפיות למיניהם רשומים 2-3 ספרים שיצאו לאור בסין במשך כל שנות הדפוס). באותן השנים, בהן שהו תלמידי הישיבה בשנחאי, תש"ב - תש"ז, כמעט ולא הודפסו ספרי קודש ברחבי העולם היהודי מפאת המצב הנוראי ששרר בעולם כולו. (למעט סידורים וכו'). ואילו באותן השנים, המקום היחיד בעולם בו הודפסו מאות ספרי קודש, היה העיר שנחאי שבסין...

הרי פלא בתוך פלא, וכל זה משמש עוד אות ומופת לקיום הבטחה "כי לא תשכח מפי זרעו"...

במכתבים שכתבו תלמידי יח"ל באותם הימים, משנחאי לחבריהם שכבר היו בארץ הקודש או בארה"ב, הם מפצירים בהם מאוד, וממש מתחננים לפניהם, שישלחו להם ספרים שונים, כדי שיוכלו לצלמם ולהדפיסם בעבור התלמידים המשתוקקים ללמוד בהם.

כך הודפסו בשנחאי באותם הימים כל ספרי החסידות מתלמידי הבעש"ט, כמו תולדות יעקב ויוסף, קדושת לוי, אוהב ישראל, תניא, עבודת ישראל, ספרי החוזה מלובלין, קול שמחה ועוד רבים מאוד. מאפילה לאור זמן קצר לפני ה' בשבט תש"ג, הזדמנו אבי

מורי, תלמיד ישיבת יח"ל, הגה"ח רבי משה מנדלבוים זצ"ל, יחד עם ידידו ורועו, תלמיד ישיבת יח"ל, הגה"ח רבי מרדכי יהודה לוברט זצ"ל לעיר חארבין שבסין שהייתה סמוכה לעיר שנחאי. כיוון ששהו בעיר לצורך סידורים שונים, נודע להם שבעיר ישנה אוניברסיטה גדולה ובה ספרייה ענקית. הם נכנסו לאולם הספרייה, ולפתע פתאום צדו עיניהם ספר קודש המונח על אחד השולחנות. הבחורים המופתעים ניגשו ופתחו, וגילו להפתעתם שזהו הספר הקדוש "שפת אמת" על סדר קדשים.

תדהמתם הייתה עצומה, איך הגיע ספר הקודש הזה למקום כה נידח, בעיר חארבין שבסין הרחוקה... אפס, הם לא חשבו הרבה, שמו את הספר באמתחתם, והסתלקו חיש מהר מן המקום כמוצאי שלל רב.

מיד נשלחה טלגרמה לירושלים, אל ידידם, תלמיד ישיבת יח"ל, הגה"ח רבי זעליג שטיצברג זצ"ל, אשר באמצע מסעם הקשה, נסע כבר מוויילנא הישר לארץ הקודש. בטלגרמה פנו אליו הבחורים בבקשה דחופה, שיכנס לכ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל ויבקש בעבורם רשות להדפיס בשנחאי את ספר הקודש הזה, "שפת אמת" על סדר הקדשים.

התשובה לא איחרה לבוא, כ"ק האדמו"ר זצ"ל הסכים, ובירכם בברכה והצלחה.

הקדמה מרגשת ביותר כתבו "ועד הדפסה - מפיצי אור שע"י ישיבת חכמי לובלין בשנחאי", למהדורה מיוחדת זו. בראשית דבריהם הם מביאים את דברי חז"ל (פסחים נ"ד ע"א): **מעין דוגמא של מעלה נתן הקב"ה דעה באדם להוציא אור מאבנים. והם כותבים, ביטוי נאמן הוא להוצאה הנוכחית, לפי מיקומה ושעתה, ולתבנית הדפסתה. כיוון ששקעה חמה התחיל האפילה ממשמש ובא, ונתיירא אדם הראשון, מה עשה הקב"ה, זימן לו אבנים וטחן זה בזה והוציא מהם אור (ב"ר פרשה י"א). מבחר הבריאה, באותה שעה שנדמה לו שהעולם חשך בעדו, בינה יתירה ניתנה בו, להמציא תולדה דאור, והנה "אורות מאופל אמר ויהי".**

מאין המאורע שאירע לאדם קדמאה, נתגלגל הדבר ואירע לבני בניו.

"עם דמדומי חמה, בשעה שאין הלב לבן יוצא בקולמסו, כעת יאמר. כותבי הלכות כשורפי תורה, כל הגולה כמדורת אש, וענן כבד עולה ומכבה את קצות פאת המזרח, והיה בענני ענן ונראתה הקסת בענן. הכתב נברא בין השמשות" (אבות פרק ה').

"סמל הוא ליציר נברא זה, נתיב חדש הוא, אשר לא ידעו עט, אור מאבנים דברים כפשוטן,

סעודות אלה מקור עצום להתחזקות באותם ימים קשים ונוראיים. שנים ארוכות אחרי המלחמה, עדיין שמעתי מכמה וכמה מאותם תלמידים, גם מתלמידי יח"ל וגם מתלמידי הישיבות האחרות, כשהם מתרפקים בזיכרונותיהם על אותן סעודות הילולא, ששימשו עבורם כמדורת אור מאירה ומבהיקה בתוך הים הסוער והגועש שהיה סביבם ואיים להטביעם, כולם כאחד היו מתבטאים, כי כינוסים אלו בימי ההילולא, היו אחד הדברים שהחזיקו אותם באותם הימים הקשים.

זכותו תגן עלינו!

(המודיע, טבת תש"ע)

חסרים בכמה עמודים קטעים, שהיו חסרים בטופס המקורי. ומספר תלמידים השלימו את החסר על פי הבנתם, בכתב ידם. ובספר שבידי, נראה בעליל, כי בכמה מקומות כיוונו התלמידים בדיוק ללשונו הק' של רבינו ה"שפת אמת" זצ"ל, ובכמה מקומות כתבו כעין דבריו ויש שינוי קטן בסגנון הדברים. יש לציין עוד, כי למרות טלטולי הדרכים וכל המאורעות הלא פשוטים שעברו על קבוצת התלמידים, הרי שבהגיע יום ההילולא, ה' בשבט, היו עורכים סעודה כדת וכדין, סעודה שעיקרה הייתה התחזקות במצבים הקשים שעוברים עליהם. לסעודת הילולא והתחזקות אלו, היו מגיעים גם הרבה מבחורי הישיבות הליטאיות שהיו בוויילנא, קובה ושנחאי. והיו

נזדמן לפי שעה זו, להוציא אורה לעולם". בדברים המופלאים הנ"ל נרמז העניין המופלא הזה של הדפסת הספרים בשנחאי באותם ימי חושך ואפילה, מתוך האבנים, וכפי שהוא בא לעיל לגבי מלאכת ההדפסה שם. בהמשך הדברים הם כותבים על מורם ורבתם הגדול מהר"ם שפירא זצ"ל, שהנהיג בישיבה בלובלין את לימוד סדר הקדשים. והם מסיימים בנימה אופטימית, "בעלי שורות אלו יוצאים בשיר מרן ז"ל, "אזלת ידנו ותש כוחנו, בת קול תנחמנו - עוד אביכם חי"... כמה כוחות ותעצומות נפש צריכים בחורים רכים לימים לחוות ולכתוב מילים מופלאות שכאלו. אגב, בספר הקודש "שפת אמת" הנ"ל, היו

בית הפניסת בטינצזין 30 במאי 2010

ידידנו שמואל (ס) מולר בכניסה לבית הכנסת

משמאל לימין: רעייתו של הרב, הרב שמעון פריידליך (חב"ד), יעונאי צרפתי עם רעייתו וילדיו ואנאיס מרטן מצרפת

ש. מולר עם האוצרים בתערוכה המוקדשת להונקין בשנחאי

אני מדפדפת באלבום תמונות, והנה אנחנו שתי ילדות קטנות, בגן, בדצות שעל שפת נהר הסונגרי.
שתי ילדות קטנות, מתולתלות, מטופחות, מאושרות. והדעת לא תופסת שחלפו להן שנים כה רבות, ואנו כבר מזמן לא ילדות, ואת דינה חוגגת את יום הולדתך השבעים, וסביבך ילדיך ונכדיך שבת למשפחת טריגובוב - קידר.
ואנו שותפות לילדות מופלאה, בעיר מופלאה ומיוחדת. יחד הלכנו לגן הילדים ומשם לבית הספר "תלמוד תורה". בתוך אלבום התמונות מאז, אני מוצאת תמונות מנישואי הוריך והורי, ואם אחזור במנהרת הזמן אחורה, אמצא אותם גם בין חברי "בית"ר. חברים לרעיין המדינה שבדרך עוד לפני שבאנו שתינו לעולם. וכך נשזרות דרכינו, דור אחר דור.

עלינו לארץ מתוך אהבת המולדת. ינקנו אותה משחר ילדותנו. הגענו לארץ בשביעי למרץ 1950, לאחר השלג שירד בתל-אביב. היינו יחד בשער העלייה ובמחנה העולים עתלית. חוינו גשמים קשים ופרץ רוח שהרים את גג הפח של הקסרקטין בו שוכנו. כאן נפרדו דרכינו, את והוריך הלכתם ליישב את האדמה. ביקרתי אותך בעמיקם כאשר הייתם עדיין באוהלים ומכל הביקור אני זוכרת רק את הגשם שלא הפסיק לרדת. בביקור השני, לקחת אותי לבנימינה, הכרת לי את חברותיך, לרבות מהן קראו זאבה. והשנים חלפו להן. היינו עסוקות בהקמת משפחה, ואודה שלא שמרנו קשר.
אך הקשר שנתק התחדש שבעתיים וכאילו לא נותק מעולם. ושיחות הטלפון התכופות גררות אותנו לילדותנו. ובכל שיחה כמעט חוזר המשפט "זוכרת את?" ואנו זוכרות, את

טעם הבלינצ'יקי, סרניקי, פירוזקי, סייקה, ואת הקאוויאר האדום המתפוצץ בין השיניים.
ואת ווסקה הטבח הסיני, וריח הלילך על שפת הסונגרי, וזרי הפרחים הקטנים של שושנת העמקים.
את רעש גלגלי הכרכרה על אבני הכביש, את רעשה של החשמלית. ונדמה לפעמים שאין סוף ל"זוכרת?" כי תמיד יש עוד משהו קטן להזכיר. בדל זיכרון, בדל ילדות.
ולאחר שנים ארוכות נסענו שוב לעיר ילדותנו, טיילנו באותם רחובות גדושי זיכרון, וכדי להשלים את החסר גם נסענו יחד לרוסיה, ביקרנו בסנט פטרבורג ובמוסקבה. מאמינה אני שבכל אחת מאתנו חבויה נערה צעירה המסרבת להזדקן. ואני מאחלת לשתינו שנשמור על אותה נערה צעירה ושעוד שנים רבות נזכור, ניזכר וניפגש.

חלוקת מלגות לסטודנטים 2010-2011

תנאים לקבלת מלגות:

1. הסטודנט/ית צאצא/ית מוכח/ת של יוצאי סין (לא כולל בני/בנות זוגם).
 2. הסטודנט רשום ללימודים אקדמאיים מלאים במוסד אקדמאי מוכר, ע"י המועצה להשכלה גבוהה בישראל.
 3. הסטודנט/ית שירת/ה שרות צבאי או שירות לאומי.
 4. מספר מלגות מוגבל לשתי מלגות למשפחה.
- העומדים בתנאים הנ"ל מתבקשים למלא את "טופס בקשה למלגה" המצורף ולהעבירו לאיגוד יוצאי סין (igud-sin@013.net) בלואי כל המסמכים הנדרשים עד 14 באוקטובר 2010.
- טפסי בקשה שיגיעו לאחר תאריך זה לא יתקבלו.
- לאחר קבלת הטופס והמסמכים, תיבדק הבקשה על ידי ועדת המלגות של איגוד יוצאי סין.
- סטודנטים שבקשותיהם תאושרנה, יקבלו הודעה על כך והזמנה לטקס חלוקת המלגות, שיתקיים ביום שלישי 7 בדצמבר 2010.
- נוכחות בטקס - תנאי לקבל מלגה.

ריקוד סיני

הריקוד הסיני מהתקופה הטרומ היסטורית התבסס על פולחן של חקלאות. אם נשפוט על פי ציורי קיר וסלע, הרקדנים ניסו להעתיק את תנועותיהם של הצייד או הזורע. עם מרוצת הזמן הריקוד שינה את נושאו לנושאי דת והקרבת קורבנות, ומאוחר יותר קיבל צורה פולחנית-דתית, ומאוחר עוד יותר הפך להיות אמצעי בידור לקיסר ומקורביו. כן שימש הריקוד מעין מקצוע ספורט לצאצאי משפחות האצולה.

במשך שושלת חאן התפתח הריקוד הסיני הקלאסי במהירות גבוהה כשמספר הרקדנים והכוריאוגרפים גדל בצורה פרופורציונלית. בתקופה זו הלשכה הממשלתית למוסיקה וריקוד לא רק השגיחה על שהמוסיקה והריקוד

וחלקות, מקורו היה בערים הגדולות של מזרח המדינה.

סיגנון חשוב אחר האהוב בקרב אוהדי שני הסגנונות הנ"ל תמיד היה זה של המחולות המסורתיות-עממיות הרבגוניים, בהתאם לשבט זה או אחר. מחולות אלה אפשר היה לראות בבטקסי הודייה, וכמובן בכלולות. קיימים גם עיבודים מודרניים של יצירות עתיקות כמו למשל, דואט נשי "פיי טיין" ("מעוף אל תוך השמיים") מאת ד"ר אל-ליין, כוריאוגרף בן זמננו, אשר עיבד את הנושא מתוך ציור קיר מתקופת שושלת חאן. יצירה המשתמשת בין היתר בטכניקה מודרנית תוך שימוש קלאסי של סרטי משי ארוכים המסמלים את האופי הגמיש אך איתן של הסינית.

המטבח הסיני

המטבח הסיני הוא כינוי כולל לסיגנונות בישול שונים שמקורם בסין והוא אחד המטבחים העשירים בעולם. המרכיב העיקרי במנה הסינית הוא לרוב מזון עשיר בפחמימות (כגון אורז ואיטריות), לעומת המרכיב הדומיננטי במנה מערבית - החלבון, כלומר הבשר.

מזון סיני מוצק נאכל בעזרת quai-tse (מקלות אכילה סיניים עשויי עץ, או במקרה של שולחנות מלכותיים, או בבתי אצולה ועשירים מופלגים - זהב, שנהב אבן ירקן וכד'). ואילו מרקים ומזון נוזלי נאכל בעזרת כף רחבה, בעלת תחתית שטוחה המאפשרת להעמיד אותה ביציבות על פני משטח השולחן. רוב המנות עשויות בחתיכות קטנות שאפשר רק להרים אותן מקערה משותפת גדולה ולשלחה ישר לפה. שימוש בסכין ומזלג נחשב למנהג ברברי ולמרות חדירתם של סימני תרבות מערבית לחיי יום-יום של סין בת זמננו, מעדיפים רוב הסינים להשתמש בכלי האכילה המסורתיים שלהם.

קינוחים אינם נפוצים במטבח הסיני ואינם מוגשים בדרך כלל אלא במסעדות סיניות לתיירים מערביים.

משקאות: הסינים מאמינים כי שתייה קרה בעת אכילה מפריעה לעיכול מזון חם, לכן לא יגישו שתיה קרה בארוחה אלא שתיה חמה, כגון תה לא ממותק או יין קל מחומם.

שיטות בישול סיניות בעת גיבוש המטבח הסיני ושיטות הבישול הסיני, היו רוב תושבי סין עניים במזון ומקורות חימום, ולכן המציאו כלים ושיטות בישול החוסכים באנרגיה ובזמן בישול. אחד הכלים

כאלה הוא הווק המפורסם, והשיטה - שיטת **טיגון-ערבוב** המוכר גם כ"**טיגון בהקפצה**". משתמשים הסינים בוק שאוגר חום בצורה מושלמת, ואילו המזון החתוך לפרוסות דקות או לקוביות קטנות דורש זמן קצר יותר להכנתו.

טיגון עמוק הוא מהיר ביותר המאפשר הכנת מספר רב של מנות בזמן קצר. "**בישול אדום**" - בשיטת בישול זו מתבשל המזון זמן ארוך בתערובת של סויה, יין מרק ותבלינים. ומקבל צבע חום עשיר. שיטה זו חסכונית באנרגיה, כי חום הבישול נמוך. נוסף לכך היא מאפשרת למכין האוכל להכין מנות אחרות בזמן שהאוכל מתבשל.

המטבחים האזוריים:

לתופעות דומות לאלה שבלשון הסינית, גרמו מרחבי סין הענקיים גם במטבחה - פיצולים למטבחים אזוריים. בסך הכל קיימים בסין כ-12 מטבחים אזוריים, מהם חמישה מטבחים עיקריים:

● **מטבח פקניזי** - (מוכר גם כמטבח קיסרי או מנדריני). רבות ממנות האזור מקורן ב"ארוחות השחיתות" של הקיסרים והאצילים.

מנות האופייניות למטבח זה: ברווז בנוסח פקין הנצלה עד פריכות ומוגש בטקסיות בליווי חביתיות ורוטב שזיפים; מרק קני ציפורים; מרק סנפירי כריש, מרק חמוץ-חריף.

● **מטבח שנדוני** - המטבח האופייני לצפון מזרח סין. בשל החורפים הקשים ועונות הגידול הקצרות יחסית התפתחה באזור המסורת של כבישה ושימור של מאכלים.

המנה האופיינית: jiao-tse - (כיסנים ממולאים בבשר או ירקות מטובלים ברוטב סויה).

● **מטבח קנטוניזי** - המטבח האופייני לדרום-מזרח סין. מאפייניו הבולטים: בשל אקלימו הסובטרופי האזור עשיר בפירות שמוצאים את עצמם משולבים במנות הבשר של האזור וכן מוגשים כקינוח. המטבח הקנטוניזי משתמש כמעט בכל בשר אפשרי החל מבקר ועוף דרך דגים ופירות (בגלל הקרבה לים) ועד נחשים ותולעים. אימרה סינית נפוצה טוענת כי הקנטונים אוכלים כל מה ששוחה חוץ מסירות, כל מה שעף חוץ ממטוסים, וכל מה שיש לו רגליים חוץ משולחן.

● **מטבח סצ'ואני** - זה המטבח הנפוץ בסצ'ואן שבדרום-מערב סין הקר בחורף וחם בקיץ. לכן מאכלי האזור הם חריפים ומשתמשים בפלפלים חריפים, פלפל סצ'ואן, זנגויל, שום ובצל. מנה אופיינית לאזור היא עוף שגירסתה המערבית מוכרת לנו כ"עוף נוסך סצ'ואן".

● **מטבח סיני-אמריקאי** - מטבח זה נוצר בארצות הברית בסוף המאה ה-19 על ידי מהגרים סינים שפתחו מסעדות וניסו להתאים את המטבח הסיני לחיך המערבי. עם הזמן התפתח מטבח המבוסס על המטבח הקנטוניזי בשילוב חומרי בישול מערביים. מטבח זה כלל גרסאות מערביות של מנות סיניות וכן מנות חדשות. בסין מעולם לא שמעו עליהן כגון אגרול וצ'ופ-יו.

הרפואה הסינית המסורתית

הרפואה הסינית המסורתית כוללת בתוכה מערכת מנהגים אשר מקורם בסין וארצות אחרות באסיה המזרחית. על אף שהיא נקלטה יפה בקרב עמי המזרח הרחוק, היא עדיין נחשבת בתור "רפואת תחליף" לזו הנהוגה בארצות המערב. בין הנוהגים הנ"ל נכללים טיפולים כמו אקופונקטורה, דיאטות אלה ואחרות, סוגים שונים של עיסויים ואמנויות קרב כמו טאי-צ'י וצ'י-גונג. הרפואה הסינית מושרשת עמוק בתוך התבוננות בת אלפי שנים בטבע, בתופעות היקום ובגוף האדם. עקרונותיה העיקריים מבוססים על המושגים של "אין ויאנג" ומערכת "תעלות האנרגיה" בגוף האדם ונקודות מסוימות במקומות המפגשים של "תעלות" אלה. הרפואה הסינית המסורתית מושטת גם על ההשקפה הפילוסופית הרואה בגוף האדם יקום ומלאו בזעיר אנפין בעל מערכות מושלמות

ומתחכמות הקשורות זו בזו ופועלות בהרמוניה כדי להבטיח תפקוד תקין של גוף האדם. שלא כבמדע האנטומיה במערב, המחלקת את גוף האדם לאברים שונים, עוסקת הרפואה הסינית בתפקוד אברים אלה ורואה בהם לא חלקים של גוף בשלמותו אלא תפקודם המסויים הפיסי או מנטלי ורגשי. **איבחון המחלה** (Diagnosis): ברפואה הסינית קיימים ארבעה אופנים שעל פיהם ניתן לקבוע את מהות המחלה: ע"י התבוננות קפדנית וממושכת של הרופא בחולה, ע"י מערכת שאלות, ע"י הרחת החולה, וע"י המישוש (בדיקת הדופק. לזה האחרון ניתנת חשיבות מירבית). ברפואה הסינית המסורתית לא נקבע גבול פורמלי ללימוד המקצוע. הוא דורש עשרות שנים של לימוד קפדני טרם מקבל האדם הרשאה לעסוק בו, ולמעשה אינו מסתיים לעולם. בסין של ימינו גוברת נטייה לשלב את הרפואה המסורתית הסינית עם זאת של המערב.

דיקור רפואי (Acupuncture) משחק תפקיד ראשון במעלה ברפואה הסינית. הרופא מכניס בדייקנות מירבית מחט דקה בנקודה מסוימת של גוף החולה הנחשבת כנקודת הצטלבות של שתי "תעלות אנרגיה" (ראה לעיל) במטרה להמריץ את זרימת הדם וכתוצאה מכך לשפר את שיווי המשקל של תפקוד המערכת כולה. **הזמן החדש**. עם היווסדותה של הרפובליקה העממית של סין בשנת 1949, שמה הממשלה הסינית דגש על המאמץ לשפר את מצבה הירוד בתחום בריאות הציבור. המפלגה הקומוניסטית החלה בגיוס מאסיבי של ידיים עובדות למען "מערכה פטריוטית לשיפור התברואה וההיגיינה הציבורית". כתוצאה מן המאמצים הענקיים האלה והמשך ההתקרבות של הרפואה הסינית המסורתית והמערבית זו לזו, השתפר ללא היכר המצב בתחום המגפות והמחלות הזיהומיות והמדבקות (כולרה, טיפוס שחפת ומחלות מין).

מדל טוב ואיחולים לבביים

ללוסי פרידמן בת 95

דינה קדר (טריגובוב) בת 70

רפי רשינסקי בן 70

יהודית ביין (קרליק) בת 70

סופה אשכנזי (יוסלביץ) בת 70

איגוד יוצאי סין

סין מקבלת את השבת

מאת: בועז ארד, שנגחאי

לראשונה זה עשרות שנים - שלטונות סין אישרו תפילות שבת בבית הכנסת בשנגחאי

לראשונה מאז מלחמת העולם השנייה, פתח בית הכנסת בשנגחאי את דלתותיו לקבלת שבת. "אוהל רחל", שנבנה ב-1920 למען קהילת יוצאי עיראק שהתגוררה בעיר, הוא בית הכנסת הפעיל היחיד בסין. עם עליית השלטון הקומוניסטי בסין עזבו היהודים את שנגחאי, ובית הכנסת הולאם ושימש מחסן. בתחילת שנות ה-90, עם פריחתה המחודשת של הקהילה היהודית בעיר ובעקבות לחץ אמריקאי, ניאותו הסינים לפתוח

שוב את בית הכנסת, אך התירו את התפילות בו רק בחנוכה, בפורים וביום השואה. לפני שנתיים התקיימה לראשונה חתונה במקום, אולם בקשותיהם של ראשי הקהילה היהודית לפתוח את בית הכנסת גם בערבי שבת לא נענו. שלטונות סין ניאותו לפתוח עתה את בית הכנסת לרגל תערוכת אקספו הבינלאומית בעיר שאליה יגיעו גם יהודים רבים. "הקהילה היהודית מכירה לסינים תודה גדולה על שמרו על המבנה לאורך כל כך

הרבה שנים, ועכשיו, כאשר היהודים חוזרים לשנגחאי, מסייעים לנו להרגיש שוב בבית", אמר שליח חב"ד בעיר, הרב שלום גרינברג. שר האוצר יובל שטייניץ, המבקר בעיר לרגל תערוכת אקספו, אמר אמש ל"ידיעות אחרונות" שהחלטתם של שלטונות סין מעידה על רצון טוב. שנגחאי היא מרכז חשוב ביחסי ישראל סין, וחיוזק הקהילה היהודית בעיר הוא דבר שיש לברך עליו.

(ידיעות אחרונות)

היום לפני 60 שנה: עולים

משנחאי, סין, עובדים בנמל חיפה

מאת: ליטל לוי

31.3.1949

העיתונים ב-1949 היו מלאים מסות ודיווחים על אחד האתגרים הגדולים של מדינת ישראל הצעירה: העולים החדשים שהגיעו כמעט בכל יום אל חופי ישראל באוניות מעפילים. אך ייקלטו, כמה דירות חדשות יש לבנות, אך להכין את המערכות הצעירות לגידול האוכלוסין הצפוי. ובין לבין, ידיעות על בואן של ספינות. אחת הידיעות, ב-1 במאוס, הודיעה על מסע פתלתל שבאותה נקודת זמן עבר בניו יורק: "489 עקורים ועוד תינוק שנולד לפני עשרה ימים עומדים להגיע הערב לעיר ג'ארס", נכתב ב"הארץ", אלה הם יהודים משנחאי, שהגיעו ב-21 בפברואר לסאן-פראנציסקו. מג'רסי הם יועברו לאליס איילנד, משם הם יצאו ביום ה' לישראל. בין כללי הנסיעה היה האיסור לקבל נשים הרות מהחדש השביעי ומעלה. לכן גרם התינוק הזה למבוכה."

אך התינוק באליס איילנד היה רק אחת מהמורות שנתקלו בהן פליטי שנחאי בדרך. בסין הכוחות הקומוניסטיים כמעט השלימו את השלטותם, וישראל החליטה ליזום את

הבאתם ארצה של יהודי שנחאי - רובם היגרו אליה ממזרח אירופה בסוף שנות העשרה של המאה ה-20 וסביב השואה. "אבא שלי, אלכס נדר קופלוביץ, אמר שמספיק להיות נרדפים, נעלה לישראל למרות שיהיה שם קשה", נזכר אליהו קופלוביץ, שהיה בן שבע כשעזב עם משפחתו את שנחאי. רוני וינרמן, בן שמונה בעת המסע, נזכר אך בהונולולו, התחנה השנייה אחרי טוקיו, "חילקו לנו זרי פרחים": ואיך הלך לאיבוד באוניה הגדולה "ואחרי כמה שעות מצאו אותי".

אולי יותר מכל שניהם זוכרים איך נאלצו אבותיהם לטוס לישראל דרך עדן - משום שהאמריקאים לא התירו להם אפילו לעצור בארה"ב "הם חשדו ביהודים שהם סוכנים קומוניסטים", הם מספרים, "התברר שהיו מלשינים רוסים לבנים שהלשינו על יהודים מרוסיה שהתיישבו בשנחאי שהם לכאורה סוכנים קומוניסטים".

החדש האמריקאי מהסתננות קומוניסטית דרך אוניית המעפילים היה כה רב עד שכשירדו מהאוניה בסן-פרנסיסקו, התחנה הבאה אחרי הונולולו, "כל הנוסעים עברו בתוך שדרה של

חיילים אמריקאים עם מכונות ירייה", מספר וינרמן, וקופלוביץ מוסיף ש"חיכו לנו שם יהודים שרצו לארגן מסיבה גדולה, אך האמריקאים לא הרשו זאת. הובלנו ישר מהאוניה לרכבת שלקחה אותנו בלי תחנות ביניים לניו-יורק, ומשם הישר במעבורת לאליס איילנד". למרות הבהלה מהקומוניזם ששלטה בתרבות האמריקאית אז, וינרמן מרגיש ש"התנהגו אלינו יפה". "הקרובים יורשו לבקר משך שעה אחת באליס איילנד", דווח באותה ידיעה בעיתון, ואמנם זכור לווינרמן ש"באו אלינו קרובים ויהודים והביאו לנו מתנות ואוכל".

המסע, במימון הג'וינט והסוכנות היהודית, התקדם לבסוף אל בארי שבאיטליה. שם כבר קידמו את פני המהגרים אנשי הסוכנות היהודית. ב-1 באפריל דווח כי אל נמל חיפה "הגיעו אמש 700 מהגרים מאיטליה". באוניה, מרה ליגורה שהיתה מעודפי הצי האמריקאי במלחמת העולם השנייה - היו גם יהודי שנחאי, בסוף מסע פתלתל. את פני רוני וינרמן ואליהו קופלוביץ הצעירים קידמו אבותיהם, שהקדימו להגיע בטיסה. וינרמן נזכר: "לקחו אותנו ישר לאכול במסעדת תנובה".

האישה שלנו בסין

מאת: בועז ארז

המבקרים שיגיעו לביתן הישראלי בתערוכה העולמית בשנחאי יפתעו לגלות שהסינית שמדריכה אותם היא הכי ישראלית שיש! כל הדיילים והדיילות שעובדים בביתן הישראלי בתערוכה "אקספו 2010", שנפתחה בשנחאי, מדברים סינית שוטפת. אבל רק אחת מהם שולטת בה ברמת שפת אם. קוראים לה מירי וואנג (21), והיא הסינית הכי ישראלית שיש: למדה בגימנסיה הרצליה, שירתה בצבא כמש"קית ת"ש והיא אף נוהגת לחגוג את כל החגים היהודיים.

אולם מירי לא תמיד הייתה ישראלית גאה כפי שהיא היום. היא נולדה במחוז גאנסו שבצפון-מערב סין בשם וואנג מנג'ואו. פגישה מקרית של אביה עם אחד מרבני הקהילה היהודית באוקראינה הובילה אותו לגלות עניין ביהדות. כעבור זמן קצר הוא החליט להתגייר. ב-1993 הוא הגיע לישראל, החל בתהליך גיור וכשסיים

אותו הביא לארץ את אשתו ואת בתו הקטנה. השלושה התגוררו בתחילה בהתנחלות איתמר, שם למד האב בשיבה. אחר עברו לפרדס-כץ וכעבור כמה שנים התמקמו בתל-אביב, שם פתחו מסעדה סינית פופולארית בשם "החומה הסינית". במשך הזמן נתווספו למירי אח ואחות, מיטל (12) וקים (6). "הם הרבה יותר ישראלים ממני", סיפרה. הם לא גדלו בסין ולמרות שבבית אנחנו מדברים סינית לפעמים קצת קשה להם עם השפה".

אחרי שהשתחררה מהצבא עבדה מירי כמורה לסינית מדוברת בברליץ, וכאשר שמעה שמשדד החוץ מחפש צעירים ישראלים שמדברים סינית לעבודה בתערוכה האקספו בשנחאי מיהרה להגיש מועמדות. ועדת הקבלה העיפה בה מבט אחד ומיד החתימה אותה על חוזה לעבודה. "אני מרגישה גאוה כפולה להיות פה", אמרה. "גם כסינית וגם

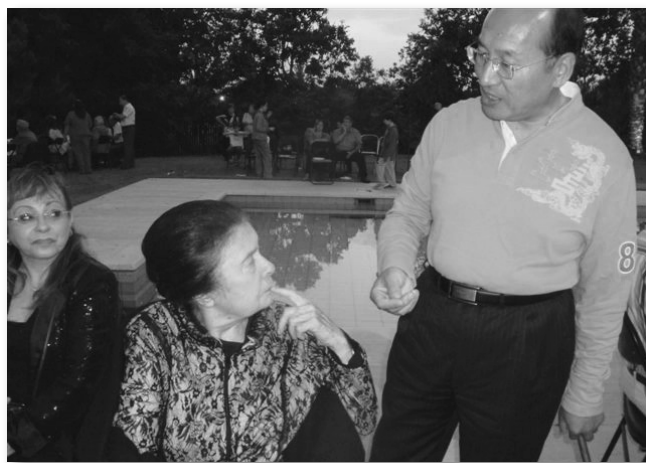
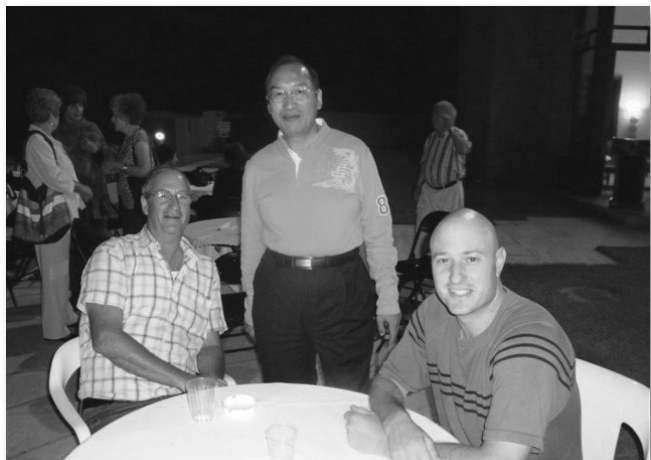
כישראלית".

החזות של הצעירה החייכנית מפתיעה את המבקרים בתערוכה: המבקרים הסינים מופתעים לגלות שהצעירה הסינית שמדריכה אותם היא בעצם ישראלית. המבקרים הישראלים מצידם לא מבינים איך הבחורה הסינית הזאת מדברת עברית כל כך טובה. "אני כבר רגילה לזה", אמרה בחיך. "כשהייתי עולה לבושה במדי צבא לאוטובוס בארץ כולם היו נועצים בי מבטים המומים וישר מתחילים לשאול שאלות. אף אחד לא הבין איך זה יכול להיות".

למרות שיש לה עדיין כמה בני משפחה המתגוררים בסין, אין לה כל כוונה לעבור להתגורר פה בעתיד. כיף לה לבקר כאן, אבל היא באמת לא מרגישה בבית: "אני מתה על הארץ, אין עוד מקום כזה בעולם".

קבלת פנים אצל שגריר סין מר צ'זואו דזון

חברי אגודת הידידות ישראל-סין (ומשפחתיהם) בקבלת פנים אצל השגריר

בקבלת הפנים אצל שגריר סין

סיפור האהבה של האדריכל חיים דותן עם הסינים, שהחל בשלהי מלחמת העולם הראשונה, זכה לאקורד סיום מרגש עם בחירתו כמתכנן

הביתן הישראלי בתערוכת EXPO 2010 שנפתחה בשנחאי החדש.

ואולי זו רק ההתחלה? "סין נתנה חיים למשפחה שלי", הוא מצהיר, "אני משתדל לתת להם חזרה". הקשר הישראלי.

"תעשי שהכתבה תדבר על אהבה ודיאלוג, לא על הצגה של איש אחד", מבקש האדריכל חיים דותן בתום הראיון. אולם כשמדובר בסיפור מסע קלאסי כמו זה, בו הגיבור הראשי הוא אמן, משורר, פילוסוף ובעיקר אדריכל נחשב ועטור פרסים, שאחרי כמעט מאה שנה סוגר מעגל עם שורשיו בצד השני של העולם, דותן הוא ללא ספק הכוכב הראשי בהצגת חייו.

חיים דותן 56, בכלל חלם להיות רקדן. פציעה שקטעה את הקריירה אילצה אותו לעבוד כפועל בניין למחייתו, במקביל להשלמת לימודי אדריכלות לתואר ראשון ושני באוניברסיטת דרום קליפורניה. עם סיום לימודיו טייל ועבד מסביב לעולם, בעיקר באסיה, ולבסוף התמקם בניו יורק, שם פתח משרד עצמאי ולימד אדריכלות ב-pratt. מאז חזרתו ארצה ב-1990 הוא זכה בלא מעט פרסים חשובים, בהם פרס על תרומה מקצועית בתחום האדריכלות לרגל מלאות יובל למדינת ישראל מטעם לשכת המהנדסים, האדריכלים והאקדמאים בישראל, הטכניון, "בצלאל" ואוניברסיטת תל אביב לשנת 1998: אות כבוד על חידוש השפה האדריכלית מטעם מרכז הבניה הישראלי לשנת 2006 ופרס "קיר עמותת האדריכלים בישראל" לשנת 2010.

אולם הפרס הגדול של דותן הוא ככל הנראה זכייתו במרכז משרד החוץ שנערך ב-2008, בו נבחר לשמש כקבלן הראשי והאדריכל של הביתן הישראלי בתערוכה העולמית של EXPO 2010 (יחד עם המעצב פרוספר עמיר), שנפתחה בתחילת החודש בשנחאי. הזכייה אפשרה לדותן לא רק להיות האדריכל שאחראי על התכנון, הבנייה, התחזוקה והפירוק של הביתן הישראלי הראשון בתערוכה הגדולה בעולם, אלא גם חוויה מרגשת של חזרה

למקורות וסגירת מעגל משפחתי בשנחאי, עיר הולדתה של אמו. "סין נתנה חיים למשפחה שלי כשאמצה אותם בזמנים קשים", מספר דותן. "אם גרמניה אחראית לצד של המוות והאבדון במשפחתי, הרי סין מסמלת את החיים והתקווה, ועל כך אני מרגיש שאני חייב להם תודה ומשתדל לתת להם חזרה ככל יכולתי".

כמו י"ן ויאנג הרומן של דותן עם סין מתחיל, ככל הנראה, בשנת 1916, במלחמת העולם הראשונה. עקב ידיעות על פוגרום שעומד להתרחש בבוכרה שבדרום רוסיה דאז, החליטו הורי סבו של דותן לברוח לשנחאי שבסין ולקבל שם מקלט הומניטארי עד שיעלו לישראל. אמו של דותן, ויקטוריה סידוף, נולדה ב-1919 ברובע היהודי HONG-KOU שבשנחאי. כשנה לאחר מכן הגיעה המשפחה לארץ ישראל ותרמה לבנייתה, כאשר סבו של דותן, יצחק סידוף, שהיה יזם וקבלן, קיבל את "בתי סידוף" היוקרתיים בירושלים ומבנים נוספים בעיר.

"בילדותי גרנו בירושלים, בבית יהודי ששילב באווירתו יחס חם לתרבות סין", נזכר דותן. "כלי בית סיניים, קדירות אוכל, כלים לתה ומגילות ציורים סינים היו חלק ממני כבר מגיל קטן. כל זה הקיף אותי בצניעות ובשקט ורק עכשיו תוך כדי מסע החיפוש אני מרגיש שכל זה מאוד השפיע עליי". בשנת 1985 התחלתי לנבור בכל היספור, כשנסעתי עם אשתי לטיול בסין, בו ביליתי את זמני בעיקר בצילום, ציור, כתיבה ולמידת התרבות המקומית. רק בשנת 2005, כשחזרתי לסין לכנס נדל"ן ואדריכלות, התחלתי לחפש את השכונה והבית בו נולדה אמי, אך עשרה ימים לא הספיקו לי על מנת למצוא את המקום.

הגורל אפשר לי לחזור ולחפש את הבית במקביל לבניית הביתן בתערוכת השנה. הבנתי שהזכייה במרכז לא רק מאפשרת לי לייצג את ארץ ישראל והעם היהודי, אלא גם נותנת לי הזדמנות פז להתחבר לשורשיי. מכיוון שאמי כבר נפטרה, ידעתי מדודים שלי שמדובר ברובע היהודי, וכן ידעתי את שם השכונה ואת שם הרחוב chapoo, מספר 18, לא רחוק מהנהר, היכן שגרו מי שהפרוטה לא הייתה מצויה בכיסם".

במהלך שהותו של דותן בשנחאי במטרה לפקח על בניית הביתן הישראלי החל סיפורו להתגלגל בכלי התקשורת ותוך תקופה קצרה הוא הפך לגיבור מקומי. "העובדה שהגיע

אזרח ישראלי יהודי שמחפש את המקורות ההיסטוריים והמשפחתיים שלו ריגשה את הסינים עמוקות, והעניין פורסם במאמרים גדולים בעיתונות ובכתבות בטלוויזיה. צוות טלוויזיה מקומי ליווה אותי במטרה למצוא את המקום המדויק. הגענו לרחוב שבו רוב הבתים כבר נהרסו ומספר 18 כבר לא היה קיים. יחד עם זה, מצאנו בניין אחד בן שתי קומות משנת 1919 שעונה במדויק על התיאור של משפחתי את ביתם במקום: שתי קומות כשבקומות הקרקע דירות קטנות וחנויות ובקומה העליונה דירות עם מרפסות בהן נהגו לישון בימי הקיץ החמים. למרות שעבורי המעגל די נסגר אני עדיין מנסה לבדוק אופציה נוספת למיקומו של בית אמי ברחוב ששמו נשמע דומה - siahaipoo".

על אותו דיאלוג מרגש בין העבר ועתיד מדברים גם מבנה ותוכנו של הביתן שתכנן דותן. "מדובר בשני עמים ששרדו אלפי שנים והנה בא אדם כמוני, שגם בונה את הביתן וסוגר את המעגל המשפחתי ופותח פתח למאה ה-21, אדם שמחבר בין הדור הוותיק לעולם המודרני של העתיד. היין והיאנג שטבועים כל כך עמוק בתרבות הסינית ומסמלים אותה, מדברים בדיוק על השילוב הזה של הפכים בחיים בסמל הזה בחרתי לתכנן ולעיצוב הבית הישראלי. הרעיון של משרד החוץ והמוטיב סביבו נבנה הביתן הוא "חדשנות לקראת חיים טובים יותר". הביתן עצמו תוכנן תחת פילוסופיה של דיאלוג בין עם לעם, בין אדם לאדם ובין אדם לטבע. המבנה התחיל ממוטיבים כמו חלה יהודית של יום שישי או נרות הבדלה ומאוחר יותר עבר לשתי ידיים שמחבקות אחת את השנייה. הצורה דינאמית של האבן שמסמלת היסטוריה ושורשים מתחברת עם צורת הזכוכית שמסמלת את העתיד והטכנולוגיה".

המסע הזה היה תחילתה של ידידות מופלאת בינתיים, דותן זכה לקבל תואר פרופסור באחת האוניברסיטאות החשובות בסין, ובקרוב יחל ללמוד בה אדריכלות ותכנון ערים. במקביל, הוא פתח שם משרד וכבר עובד על מספר פרויקטים, חלק מהבעת התודה שלו לעם הסיני. "מדובר בחוויה חדשה ומרגשת עבורי", הוא מסכם. "והסיפור משמש גם כהסברה בלתי רגילה שמקשרת בצורה אנושית בין סין העצומה למדינת ישראל הקטנטונת".

(מעריב)

תערוכת EXPO: חגיגה של הישגי המין האנושי

Expo היא תערוכה עולמית המתקיימת ברצף מאז שנת 1851. מדובר בתערוכה בעלת המשקל הכלכלי והתרבותי מהגדולים בעולם, בדומה לגביע העולם בכדורגל ולמשחקים האולימפיים. השנה נערכת התערוכה בשנחאי תחת הכותרת "עיר טובה יותר - חיים טובים יותר", והסינים שרק לפני שנתיים אירחו את האולימפיאדה, שוב שוברים שיאים בניסיון להוכיח לעולם את עוצמתם הכלכלית: 4.2 מיליארד דולר הושקעו בתערוכה, בה משתתפות 193 מדינות וצפויים לבקר בה 70 מיליון איש.

התערוכה, שתימשך חצי שנה, היא חגיגה של המין האנושי בכל הנוגע להצגת הישגים והתוכניות בתחומי התרבות, הטכנולוגיה והכלכלה, וכן משמשת כמצע לשיתופי פעולה כלכליים ומסחריים בין מדינות.

זו השנה הראשונה בה ישראל זוכה למבנה משלה בתערוכה, ובביתן הישראלי, שעוצב על ידי האדריכל חיים דותן בשיתוף המעצב פרוספר עמיר, הושקעו 23 מיליון שקל. הביתן מובל על ידי משרד החוץ, משרד התיירות, משרד התמ"מ, משרד החקלאות ומשרד ראש הממשלה, ומחולק לחלל המציג את ההיסטוריה היהודית, חלל שמציג את ישראל ונופיה וחלל שמציג את החידושים הטכנולוגיים באמצעים ויזואליים מרשימים.

היכן אני נמצאת

דור המדבר: פרוזה אוטופיוגרפית

ככל שאני מרבה לקרוא הולכת הכתיבה האוטוביוגרפית וכובשת מקום בלבבי: מה כבר יכול סופר לברוא בדמיונו לנוכח אינסופיותם של הסיפורים שמספקת לו המציאות עצמה? מה אמיתי ומרתק יותר מסיפור חיים אישי? אבל כתיבה כזאת גם מציבה בעיות לא פשוטות, בעיקר בהפרדה הכמעט בלתי אפשרית בין הסובייקטיביות של החוויה לבין הצורה הטקסטואלית שתעניק לה משמעות "אובייקטיבית" ו"ספרותית". בספר שלפנינו שאלת הצורה חשובה במיוחד בגלל שפע החושים שמהם ארוג סיפור חיים האישי-המשפחתי. במרכז עומדת דמותה של ילדה שנעקרה ממקום הולדתה ועלתה לארץ ממקום מוזר ושמו סין, ילדה שאישיותה המיוחדת מכילה את הגרעין שיצמיח משוררת. שמה הפרטי שמעוברת מגוי לרנה מגלם את הכפילות שבזהותה, המשמשת כציר בסיפור התפתחותה הנפשית. זהו גם סיפור עדין ומורכב המעמיד בחינות ובשרטוטי מכחול דקים את דמויות ההורים על כתב ידם האופייני.

המעגל המקיף הוא השנים שלאחר קום המדינה וסיפור ההגירה לארץ של קהילה יהודית לא מוכרת, מבולבלת וססגונית במיוחד: אלה הם יהודים שהגיעו מרוסיה לסיני, לאזור שקשה להתמצא במבוך של תולדותיו, גזעיו ותרבותיו, קרקע ל"יהודי נודד" מזן מיוחד. ממקום רחוק ורב-זהויות זה נוהרים לארץ ונספחים למשפחה המון רב של דודים ובני דודים, סבים וסבתות, והסיפור מתמלא בדמויות ובתולדות חיים המשתרעות על פני יבשות אסיה, אירופה, דרום אמריקה וצפונה, וכמעט קורס תחת שפע הפרטים. כיצד לארוג את כל הגיוון הזה? איך אפשר להפריד בין האופן האופטימי שבו מצטייר כל פרט מבפנים לבין הלבוש הספרותי שידבר אל הקוראים שבחוץ? איך לסנן ומה לבחור? הפתרון היפה הוא הותרת הבלבול בעינו - הימנעות נבונה מהטלה של תבנית מלכדת על מה שייחודו וחינו דווקא בערבוביה.

בתחילת הסיפור אנו שומעים את קולה של הילדה, המתבוננת במציאות החדשה מנקודת מבט לא מבינה. כאן פועלת התחבולה הנודעת של ההורה לתקיעת סיכה המוריסטית בבלון של קלישאות האתוס הציוני. למשל, מה זה ותיקים? "ותיק הוא מי שהגיע הנה מזמן, לוותיק יש בית משלו והוא גר בקומה החדשה לגמרי ומסתכל עלינו מלמעלה". ומיהו היהודי החדש? "בחור אחד מבוגר שבקץ ובחורף הולך במכנסיים קצרים, ונועל סנדלים בלי גרביים, וחצי הגוף שלו ערום. קוראים לו טרזן".

שאלה דומה היא "אבא, מה זה דור המדבר"? ביטוי המתמצת את האידיאל הציוני שאינו מתממש בסיפור. דור המדבר הוא מי שהולכים והולכים כדי להגיע לארץ המובטחת, עונה האב. ונשאלת השאלה האם "הם יגיעו"? אבל כל בני המשפחה שהתאספו בבית שבקרית חיים, חוזרים ואורזים מזוודות, עולים שוב על רכבות, אוניות, ומטוסים, מחליפים מקצוע, שם ושפה, ומתפזרים לכל קצווי העולם. החיפוש אחר מקום להתערות בו הוא עצמו אורח חיים ומטרה, וגם ההורים ממשיכים במסעם. הילדה - הנערה נותרה לבד, "אצל בן-גוריון".

הארץ המובטחת, מגלה הילדה, אינו מקום פורח ומאיר פנים, אלה ריק ושומם: המדבר אינו ה"שם" שממנו נוסעים כדי להגיע אלא ה"כאן", שאין בו אגדה, דמיון או מסתורין. אבל יחסה לארץ של המספרת הוא אמביוולנטי: הטבע הגלילי שאליו היא מגיעה בטיול כיתה מצטייר כמימוש הארץ המובטחת, הוא פורח ומסביר פנים והשירים שמביעים אהבה למולדת, לטבע, לפרחים, ממלאים את לבה אושר ותחושת שייכות.

ובכל זאת, המקום הטבעי היציב שבו מוצאת הילדה-המשוררת את עצמה הוא עולם המילים והכתיבה. "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו", זהו נושא החיבור שמתבקשת הילדה לכתוב, כותרת המתנפצת באירוניה לנוכח העובדה שאין לה כאן לא מולדת ולא תבנית. והילדה שואלת: "אז מהם נופי מולדת? לא כאן ולא שם. או אולי יש לי שני נופי מולדת, האחד בזיכרון והאחר בגעגוע? ואם כך, היכן אני נמצאת? בשום מקום שאפשר לכנותו מקום של ממש... אבל אני הרי יכולה לתאם אותם במילים!". יוצא שהמילים הן המולדת שלי, ואני תבנית נוף המילים שלי.

הגיבורה מוצאת בתוכה מקום פנימי שאינו תלוי בחוץ ומתוך הביטחון במקום זה שבתוכה היא יכולה להכיל את כל החצוי שבעולמה, וכמספרת - היא יכולה לכתוב טקסט המבטא את ערבוביה על כל פורענויותיה וקסמה. ואכן, המילים הבלולות מטלאים - טלאים של לשונות הן תו ההיכר של הטקסט ועיקר חנו. הדמויות מקבלות חיות ואפיון חד פעמי באמצעות סגנון דיבורן ולשונן: הטקסט מלא תיאורי דיבור וכתיבה שבהם משתמשים בערבוביה כל השפות המרכזיות את זהות הגיבורה והדמויות כולן: אנגלית מתובלת ברוסית, מילים סיניות שמבטאות את נהמת הלב הגלותית. הלקסיקון המשפחתי המורכב הזה הוא הצופן הסמוי המחבר בין בני משפחה, גם אם מפרידים ביניהם מרחבי זמן ויבשות.

מרכזיותן של המילים מתבטאת גם בכך

שהספור נפרש בתיוכם של קטעי טקסטים מצוטטים: יומנה של הילדה ומלות השירים שהיא כותבת ומקריאה, מחברותיה של האם שבהן כתבה על חייה, התכתבויות אינסופיות בין הדמויות ובכל השפות. כמעט אין בסיפור דמות שאינה כותבת, לא חשוב מה: האם משתפכת ומעתיקה שירים מכל הבא ליד בתוך מחברות תלושות דפים בכל הצבעים והגדלים: האב כותב "הוראות לחיים" בלשון תמציתית ומוקפדת. ואם לא מחברות - יש גם פנקסים, ואם לא פנקסים - סתם פיסות נייר משורבטות. אין דמות שלא צמוד אליה כלי כתיבה כלשהו, ואפילו כתב ידן מתואר לפרטיו. כל כתיבי היד האלה מצטרפים לפסיפס, וכך נמצא הפתח לכתיבת סיפור שאי אפשר לוותר על פרטיו לטובת מבנה אחיד וסדור.

המילים הכתובות, המושמעות והמושורות, בנות מכלול של זאנרים אמנותיים: ספרות, זמרה ומופעים תיאטראליים, אליהן מתווספות גם לשון התמונות, הריקוד והמוסיקה המובנת לילדה עוד לפני שהיא לומדת קרוא וכתוב. הסיפור אומנם עשוי מטקסטים בלולים, אבל מתלכד סביב מוטיב אחד - האמנות. כי החיים אולי שבים ונקטעים, "אבל השירה הייתה קיימת תמיד".

- רנה ליטון. הוצאת הספרייה החדשה, הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן קריאה.
- עיתון הארץ

ספרה החדש של רינה ליטון

ספרה החדש של ידידתנו מינינצזין רינה ליטון יצא לאור.

רינה - סופרת ישראלית ומתרגמת ידועה מספרדית ורוסית לעברית. בייחוד ידוע הספר "דון קישוט" של סרוואנטס שתורגם על ידה לעברית. ספרה החדש של רינה ליטון "דור המדבר: פרוזה אוטוביוגרפית".

התצוגה הראשונה התקיימה בתל-אביב, ב-28 בינואר, בבית ציוני אמריקה בהשתתפות בחירי האמנות והתרבות בישראל.

רינה ליטון, בת של ידידינו מחרבין וני ליטון ז"ל, ורעייה גלזברמן ז"ל מדי"ן.

מינה קרימצ'נסקי - מסע חי

(המשך מגילון קודם)

משפחתו של מארק עוברת לחארבין

מארק היה בן 16 כאשר הגיע לעיר חארבין אשר בסין.

חארבין הייתה עיר גדולה מאוד. אוכלוסייתה הייתה מעורבת. ההשפעה הרוסית במקום הייתה רבה. היו בה סינים מקומיים ורוסים רבים שהגיעו לעיר בעקבות עסקיהם, או כעובדי מסילת הברזל הטרנס-סיבירית, שבנייתה החלה עוד בשלהי המאה ה-19 בזמן שלטונו של הצאר ניקולאי. גם רבים מפליטי הקומוניזם מצאו בה מקלט. בקרב האוכלוסייה הזאת היו גם יהודים רבים. השכבה הרוסית העליונה (שברבתה היו מהנדסים רבים) - הייתה מורעלת באנטישמיות עמוקה. היה מוסכם עליה: לעולם לא להעסיק יהודים! היהודים נאלצו למצוא את פרנסתם בעיסוקים אחרים ובעיקר במסחר.

יהודי חארבין הגיעו אליה ממקומות שונים והיו ביניהם פועלים לא מבוססים בהשכלה ובהתייחסותם למורשתם. זוהי קהילה שצמחה "בין לילה" (שלא כמו קהילות יהודיות אחרות באירופה). הקהילה היהודית הוותיקה בעיר, קלטה בחום רב את המוני פליטי הקומוניזם היהודים שהגיעו לעיר.

בשנת 1903 נוסד במקום בית הכנסת הראשון. ובכך החל סיפורה של קהילת יהודי חארבין. סיפור שנמשך כ-65 שנה בלבד כאשר אחרוני יהודי הקהילה המפוארת הזו, הגיעו ארצה. במשך מרבית שנות חייהם במקום, נהגו היהודים מחיים חופשיים - ללא הגבלה מצד השלטונות - מה שאפשר להם להתפתח במהירות ולפרוח. סוחרים, קבלנים, משקיעים שונים, וגם בעלי מקצועות חופשיים רבים, כולם הגיעו לחארבין. השפעתם של היהודים על העיר הייתה כה רבה, עד כי בתקופה מסוימת, 12 מתוך 30 חברי מועצת העיר היו יהודים. העיר נתנה להם תקווה לחיים חדשים וחופשיים ואפשרה להם למצוא את יכולתם וכישורונותיהם בתחומים רבים. שנות העשרים ותחילת שנות ה-30 היו שנות פריחה ליהדות סין, שהייתה מפוזרת בכמה קהילות גדולות.

בשנת 1931 עברה העיר לידי היפנים, גם הם אפשרו ליהודים לנהל את חייהם בשקט.

ביסודה הייתה העיר בנויה לצרכי האוכלוסייה הסינית ולא התאימה לאוכלוסייה אחרת. לדוגמה: בחלונות הבתים לא היו זגוגיות אלא נייר אורז. גגות הבתים היו עשויים בצורת פגודה (בשל כך ניתן היה לגור בבתים גם ללא חלונות זכוכית). מזג האוויר היה קר מאוד. שלג רב היה יורד במקום, הגשמים היו מעטים.

כיוון שלסבא יעקב הייתה משרה ומשכורת בצידה, יכלה המשפחה להרשות לעצמה לשכור

מיד דירה, ולהתחיל את חייה באופן מסודר. הסתגלותם למקום הייתה מהירה.

כאשר עברו לחארבין, עמד הנער מארק לפני סיום לימודיו התיכוניים. היה עליו להמשיך בהם ולסיים. בתי הספר היסודיים, בתי הספר התיכוניים והאוניברסיטה המקומית (שלימים רכשה לה שם יוקרתי ומכובד) - הוקמו כולם על ידי הקהילה היהודית (הודות לשמם הטוב של מוסדות החינוך בחארבין, היו בוגרי בתי הספר האלה משוחררים מבחינות הכניסה, כאשר הגיעו לאירופה או לאנגליה על מנת להמשיך בלימודיהם. אימו של אהוד אולמרט, למשל, יוסף תקוע ועוד רבים וטובים אחרים, היו בין בוגרי האוניברסיטה של חארבין. ברבות הימים, בבואם ארצה, מלאו תפקידים בכירים במדינה).

כאמור, יהודים אלה, שהתקבצו בחארבין, השתייכו לעילית האריסטוקרטית הרוסית, שברחה מפני הקומוניזם. היו ביניהם בעלי מקצוע מעולים, שהצטיינו בכל תחום בו עסקו. זו הייתה חבורת אנשים איכותית, מאוד ציונית, אנשיה רחבי לב ונלהבים, אנשי תרבות שהקימו במקום קהילה יהודית לתפארת. קהילה גדולה וידידותית, מפותחת ומתקדמת מאוד.

קהילה זו של יהודי חארבין, הנהיגה את כל קהילות המזרח הרחוק. שמרה על קשר מתמיד עם ארץ ישראל, דאגה לתנך את ילדיה על מורשת ישראל ועל ערבות הדדית ביו אנשיה. כל יהודי בחארבין יכול היה להיות סמוך ובטוח שיהיה מי שידאג לו בעת צרה (כשיחלה או יוותר ערירי). לא היה בקרב הקהילה יהודי רעב ללחם, חסר קורת גג, או מי שנותר ללא טיפול רפואי. כפי שלא היה ילד יהודי בחארבין שלא זכה לחינוך ולהשכלה גבוהה בשל חסרון כיס של משפחתו.

בית הכנסת שימש לא רק כמקום תפילה, אלא גם כמקודקד חברתי. כל אחד יכול היה לבוא לשם עם בעיותיו ולפגוש מתנדבים רבים - גברים ונשים כאחד - שיאזינו לו וינסו לסייע לו.

משפחתו של מארק התערתה במהירות בחיי הקהילה בעיר. אביו שימש כחזן בבית הכנסת המקומי. המשפחה כולה אומצה על ידי אנשי הקהילה ובמיוחד על ידי פעילי בית הכנסת. העיר עצמה הייתה מאורגנת מאוד. כל הקהילה דאגה לחיי החברה והתרבות שלה (אפילו בית אופרה היה במקום אלו הגיעו זמרים ושחקנים ידועים).

מארק המשיך בלימודיו בתיכון המקומי. הוא נהג לספר איך בתקופת לימודיו בתיכון המקומי, נהר הסונגרי עלה על גדותיו. זה היה אסון טבע גדול ממדים. העיר הוצפה בשיטפון גדול ונמלאה כולה בנחלי מים זורמים. במקום לנוע בריקשות, נעו האנשים בסירות. הסינים - היוזעים לנצל כל הזדמנות עסקית - הרוויחו את לחמם מהעברת

האנשים ממקום למקום ומאספקת מזון לנצורים בבתייהם. כל הקהילה היהודית התייצבה כדי לעזור ועבדה במסירות רבה. במיוחד זכר מארק את בית האבות של הקהילה ואת בית החולים בהם נזקקו האנשים לסייע כדי להחזיק מעמד. גם סבא יעקוב גויס למשימה וסייע לנזקקים (זרם הנהר היה כה חזק עד כי גם בימי רגיעה לא פעם טבעו בו אנשים).

מעמדה של הקהילה היהודית בחארבין היה איתן. הסינים לא ידעו מהי אנטישמיות. לא הייתה בהם חשדנות לגבי זרים ואף לא שמץ של גזענות. הם לא ראו כל הבדל בדת או בגזע.

אנשי חארבין ידעו תמיד כיצד לתרום לאוכלוסייה היהודית ובאותה עת גם ליהנות מכל מה שהיה לה להציע. הסינים נטלו חלק משמעותי בחיי היהודים הם אלה שפתחו בפניהם את שערי המסחר המקומי (במרבית החברות והמפעלים כל העובדים היו סינים החל במנקה וגמור במנהל). היו גם הקומפרודורים - המקשרים - שתפקידם היה לקשר בין האוכלוסייה המקומית לבין אנשי העסקים היהודיים. הבנה ושפה משותפת שררו בין הסינים ליהודים.

תנועות הנוער הציוניות, היו פעילות מאוד. משעות אחר-הצהריים ועד שעות הלילה, רחשו מועדוני הנוער פעילות: עסקו רבות בספורט, השתתפו בחוגים שונים, למדו על ההיסטוריה של עם ישראל, על ציונות, חגגו חגים יהודים, שרו שירי ארץ ישראל ודיברו בלי סוף על שיבת ציון ועל העלייה ארצה. זאת הייתה, כאמור, קהילה לאומית- ציונית שכל שאיפתיה התמקדה בארץ ישראל. הגיעו עיתונים ישראלים, מוצרים ישראלים כמו "עסי", "ינות" "כרמל מזרחי" וכדומה. התקיימו אירועי תרבות רבים: קונצרטים, אופרות, הצגות תיאטרון ואופרטות. ספרייה עשירה, גימנסיה, ארגון נשים, ותיאטרון מקומי - כל אלה פעלו בעיר. שנים טובות ויפות עברו על היהודים בחארבין.

אלא שיום אחד, השמיים החלו להתקדר. האוכלוסייה הרוסית ששהתה בעיר לא הצליחה להתמודד עם בעיותיה האופייניות: שכרות, אנאלפאביות, תסכול - כל אלה הביאו לעלייה גוברת בפשע. כמובן שעיקר הזעם הופנה כלפי היהודים. מצבם של היהודים הלך והחמיר. הסינים שהבינו את המתרחש, העדיפו שלא להתערב.

עם תום המלחמה נמסרה, אמנם, מסילת הרכבת לסינים, אך הנוכחות הרוסית בעיר המשיכה. הקומוניסטים הגיעו לשם. היהודים הבינו כי הקרקע שוב בוערת מתחת לרגליהם... בשנת 1937 פלשו היפנים לעיר וערערו לחלוטין את יציבות החיים בה. רבים הבינו כי הסתים עידן ויש למהר ולחפש את עתידם במקומות אחרים.

לאט לאט החלו התושבים היהודים, לנוע דרומה לערים כמו טינסין ושנחאי.

מארק סיים את לימודיו התיכונים והחל ללמוד במגמת הנדסת מכרות בטכניון. פעם סיפר לי, שבשנת לימודיו השנייה, היה עליהם לצאת למקום מרוחק בו היה מכרה, כדי להתחיל להתנסות במקצועם באופן מעשי. עם כמה מחבריו ללימודים, נסעו ברכבת במשך יומיים תמימים, עד שהגיעו למקום. בקבוצה היו שלושה בחורים יהודיים והשאר רוסים. הפיאודליזם עדיין שלט בסין. גנרלים של הצבא ניסו להשיג בכוח אדמות. האזור אליו הגיעו היה לא שקט. בתום שלושה שבועות של עבודה, התברר שהרכבות פסקו מלנוע ולא הייתה להם כל דרך לשוב הביתה. הבחורים נקלעו למצוקה. החל מחסור במזון ובמשקה (עבור הרוסים המחסור בוודקה היה קריטי) בבית, דרשו המשפחות מהשלטונות להחזיר את הבחורים הביתה.

ככל שגברה המצוקה והמצב נעשה קשה יותר, כך רבו ההצקות לבחורים היהודים. אחד מהם היה קטן קומה ולא יפה תואר, אך היה בחור טוב לב וחכם. במכתבים, זכה תמיד בצינים הגבוהים ביותר. הוא הפך למטרה, לקורבן העיקרי (מארק היה בחור חסון וחזק וממנו חששו). הבחורים הרוסים לא חדלו מלהציק לבחור היהודי. הוא לא הגיב וספג את עלבונו בשקט. שלושת הבחורים היהודים הבינו שעליהם להיות זהירים ולא משו איש מרעהו.

מזג האוויר השתנה. הגיעו ימי הקור. לא היו מספיק בגדים חמים. המבנה בו שהו לא התאים לימי החורף הקרים. חלונותיו היו שבורים. הקור והרעב הציקו יותר ויותר. בלילות היו אלה היתושים שלא נתנו להם מנוח - יתושים ענקיים שלא חדלו מלזמזם באוזניהם ולקוקצם. ככל שנקפו הימים, הבחורים הרוסים נהיו לחוצים ועצבניים יותר. במקום לחשוב על פתרונות יצירתיים, כיצד להיחלץ מהמצב אליו נקלעו,

מצאו את הפתרון בהצקות לבחור היהודי. יום אחד החליטו מארק ובחור נוסף, כי יש לצאת ולנסות למצוא פתרון. אולי ימצאו מים זורמים? חשבו, אולי אפילו יצליחו לדוג כמה דגים וישביעו את רעבונם? אולי ימצאו איזה שוק מקומי ויוכלו לרכוש בו מעט מוצרי מזון? אולי ימצאו אמצעי תחבורה כדי להתחיל ולנוע חזרה לחארבין?

כששבו חזרה שרר במקום שקט מוחלט. זה היה מוזר. כשנכנסו פנימה מצאו את הבחור היהודי שוכב ממוטט, כמעט מת מעוצמת המכה שספג. מארק לא האמין למראה עיניו. נדהם. עד כדי כך מוכנים המנוולים ללכת? הוא הבין כי עליו לעשות מעשה. כולם שתקו והתעלמו. ציפו לראות מה תהיה תגובתו. מארק התקרב אל הבחורים הרוסים.

"מי עשה זאת?" רעם בקולו. "מיהו הנבזה?" היו במקום כלי עבודה שהביאו איתם. הוא תפס באחד בהם וצעק:

"אם עוד פעם מישו יגע בבחור הזה אני אהרוג אותו! ומי שיש לו אומץ שיתייצב עכשיו מולי ויגיד מי עשה זאת?"

השתררה דממה. איש לא קם. ומארק המשיך ואמר: "תשמרו טוב על מי שעשה זאת כי בפעם הבאה לא אהסס להורגו." צליל קולו, צורת עמידתו והמבט בעיניו, היו כה מאיימים ומשכנעים עד כי איש לא העז לפצות פה.

מארק ניגש לבחור הפצוע רחץ אותו וחבש את פצעיו. עוד שבוע ימים המשיכו לשהות במקום, אך איש לא העז יותר לפגוע בבחור היהודי, לא השפילו, ולא הציקו לו. מאזן הכוחות השתנה. היה ברור מי פה החזק ומהם החוקים החדשים אותם אסור להפר...

כאשר מארק הגיע לשנת הלימודים השלישית שלו בטכניון, היה כבר בן 21. הרוחות בחארבין החלו להשתנות. רחובותיה של העיר נשלטו ע"י ברונים רוסיים. בני משפחתם של אנשים

עשירים או ידועי שם, נחטפו ונדרש עבורם כופר (והיה ומשפחות החטופים לא הגיבו מספיק מהר, היה איבר של החטוף נשלח אליהם לאיום נוסף). לא פעם נרצחו החטופים לאחר שהכופר שולם. בכל מקום בזזו ושדדו. רחובות חארבין לא היו בטוחים עוד. ילד לא יכול היה לצאת מביתו ללא ליווי.

הייתה בעיר משפחה יהודית מכובדת שנודעה ביושרה ובאינטליגנטיות שלה. בנם היחיד למד באירופה (פסנתרן מוכשר שהחל זה עתה להתפרסם). כאשר הגיע לחופשה נחטף ונרצח. המקרה הזה זעזע מאוד את הקהילה היהודית.

מרדכי אולמרט (אביו של אהוד אולמרט), מארק וצעירים יהודיים אחרים לא יכלו יותר לסבול את השתוללות הבריונים ברחובות ואת חוסר הישע שמקרינה האוכלוסייה, הם התארגנו, וערב ערב היו יוצאים לשמירה על מנת לאפשר לילדים היהודיים לצאת לרחובות. לא פעם הצליחו לתפוש את הבריונים הרוסיים ולהכות בהם מכות נמרצות. לחץ השלטונות היפניים גבר. היהודים הבינו כי מצבם מחמיר וכי החיים בעיר לא ישובו להיות כפי שהיו. לאט לאט החלה האוכלוסייה היהודית של חארבין להתפזר. כל מי שיכול היה עזב את העיר. רק מי שהיה קשור מאוד בעסקיו ותלוי בהם - לא זז. כל השאר חפשו כל דרך כדי למכור את רכושם ולצאת. הקהילה היהודית החלה לסבול מחסור. רבים מתומכיה עזבו. מיד הורגש הדבר בבית הכנסת (שתמיד שימש גם כמרכז לעסקים ולשידוכים). סבא יעקב - שהיה עדיין צעיר ונמרץ - הבין כי לא יוכל יותר להחזיק במשרתו. עליו לחשוב על מעבר לעיר אחרת. הוא החליט לנסות את מזלו בעיר טיינין. עיר מגוריי. שוב הציץ את עצמו כחזן בשירות הקהילה היהודית המקומית, ושוב התקבל. כל המשפחה עברה לטינין.

הספר שכתב את עצמו

"דאו: דרך הנהר" (בבל, מאנגלית: דהר ברושטיין) הוא הספר האחרון שכתב אלן ווטס - למעשה, הוא מת לפני שסיים אותו - והוא בוודאי אחד הטובים שלו. ווטס היה מבוני הגשרים המרכזיים בין מזרח למערב בארה"ב של שנות ה-60-70, והתאפיין בכך שחי את תלמודו. הוא ידע להסביר את מושגי הבודהיזם וההינדואיזם פחות מפני שהתמחה באלו מקצועית ויותר מפני שתפש את מהותם אינטואיטיבית.

בהמשך לכך, הספר שלפנינו אינו (רק) מדבר על הדאו, אלא מדבר דאו. ווטס כמובן מכיר את הקביעה כי "הדאו שניתן לומר אותו אינו הדאו האמיתי" ולכן רצה לתת לספר הזה "לכתוב על עצמו". נראה שהצליח במידה רבה. הספר, כמו הדאו, זורם, נינוח, צלול

ומרווה. את הדאו, כמו שאומר החכם הקדמון ג'ואנג-דזה, "ניתן לקבל אבל לא לראות", ובספר הזה הוא ניתן. בנתינתו מובן גם עד כמה שונה התפישה הסינית לגבי המציאות המוחלטת מזו המערבית: הדאו, בשונה מהאל, אינו כופה את עצמו על העולם - העולם שלנו נובע מתוכו. אנחנו למעשה תוצרי הספונטניים של הדאו, זורמים מתוכו ובו כמערכולות דקות בנהר שקט, כסימני קליגרפיה על פניו של דפי ספר, דפיו של הספר הזה.

יורי סלע הוא מחלוצי הרפואה הסינית והשיאצו בארץ, ופסיכולוג קליני שמשלב בעבודתו מזרח ומערב. בספר "שאמות שאיני יודע מתי שאיני זוכר" (כרמל), הוא חוקר בשפה עדינה ורבת רבדים את סוגיית המוות מנקודת מבט

בודהיסטית ומנקודת מבט אנושית, וזאת לא באופן תיאורטי, שכן סלע איבד אנשים קרובים לו מאוד.

שם הספר הוא לכאורה שלוש עובדות ברורות שחיי אנשו מתרסקים לתוכן: המוות, חוסר הידיעה המוחלט בנוגע אליו וזמניות הזיכרון, שיחד עם כל דבר אחר דינו להיעלם. השילוב של סלע בין ידע תיאורטי על "הסוף לסבל" הבודהיסטי לבין המגע הבלתי-אמצעי עם המוות ממש הוא מה שהופך את הכתיבה למעמיקה ומעניינת, ובעיקר לאוטנטית מאוד, לא רק מבחינת הקרבה של הכותב לעניין, אלא גם מבחינת הריחוק שלה מכל בולשיט תיאורטי או רחנני, החיים והמוות נחשפים ואין אפשרות להסתתר מפניהם. (תומר פרסיקו - "הארץ")

18 שנה לכינון היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לסין

ת. קאופמן

אלא באופן קבוע, לפתוח תערוכה המוקדשת להיסטוריה של הקהילות היהודיות - ספרדית ורוסית (אשכנזית) בשנחאי. שלישיית הכרת ממשלת סין בדת היהודית כפי שקיימת הכרה בדתות אחרות שהוכרו רשמית בסין: בודהיזם, נצרות ואסלם.

סין היום - מעצמה הצועדת בצעדי ענק קדימה, מבטיחה פריחה, קידמה והצלחה לעם הענק הזה. בשנה ה-18 לכינון היחסים בין ישראל לסין, האגודות שלנו - אגודת יידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין בישראל יוכלו בגאווה להביט לאחור על הדרך שעברו ולהעריך את תרומתנו הצנועה והזעירה אך החשובה בהדוק היידידות בין שני העמים. קבלת משלחות רבות מסין, ליווי של משלחות ישראליות ותיירותיות לסין, מלגות לסטודנטים סיניים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה בארץ, הוצאה לאור של בולטין "קולה של היידידות בין ישראל לסין" בשפה האנגלית, השתתפות באירועים חשובים שהזכרתי לעיל בכל הנוגע לשימור העבר היהודי בסין, וכן הקשר הקבוע בינינו לשגרירות סין בישראל והשתתפות חברי השגרירות בכל האירועים התרבותיים שלנו - כל זה מחזק בנו את הביטחון בדרך שבחרנו - דרך בה אנו צועדים מזה 18 שנה.

תוך אמונה בצורך של העבודה ההתנדבותית שלנו לשם הדוק היידידות עם העם הסיני אנו שואבים כוח להמשך הפעילות, אשר מהווה תרומה צנועה לפתוח יחסי היידידות בין ישראל לסין.

מחקר המוקדשת להיסטוריה של הפליטים היהודים, אשר מצאו מקלט בשנחאי בזמן מלחמת העולם השנייה.

מאחורי היוזמה בתחומים הקשורים לעבר היהודי בסין, עומדת הפעילות של אגודת יידידות ישראל-סין, אשר הוקמה במרס 1992 על ידי יוצאי סין בישראל, הם היו החלוצים להידוק היידידות בין ישראל לסין ("עם לעם").

לאורך שנות קיומה של האגודה בישראל ובעזרתה התקיימו שלושה סמינרים בחרבין, שלושה סמינרים בשנחאי, מתוך שניים המוקדשים לפליטים מגרמניה שמצאו מקלט בשנחאי בתקופת מלחמת העולם השנייה. יש לציין את השימור של בית הקברות היהודי בחרבין, הייחיד בסין שנותר בה לאחר מהפכת התרבות, ואשר נשמר בקפדנות על ידי עיריית חרבין.

אין ספק, רבות נעשה על ידי שלטונות סין לשימור עברנו הייחודי בארץ אדירה זו, אשר נתנה מקלט ליהודים - קורבנות לפרעות ברוסיה הצארית ולפליטים יהודיים מאירופה - קורבנות השלטון הנאצי.

אך נותרו עוד דברים רבים שיש לעשותם לשימור העבר היהודי בסין. ראשית, יש להקים מרכז לחקר יהודי טינצ'ין (לפי דוגמת חרבין ושנחאי) בבניין בית הכנסת לשעבר, לקיים במקום תערוכה קבועה, המאפיינת היסטוריה של קהילה קטנה אך בלתי רגילה בעיר זו. שנית, יש לפתוח בשנחאי את בית הכנסת "אהל רחל" לתפילות לא רק שלוש פעמים בשנה,

במרס 2010 מלאו 18 שנים לכינון היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לרפובליקה הסינית העממית.

לאחר 40 שנות נתק מוחלט ביחסי הגומלין בין ישראל לסין, בתקופה בה הייתה סין תחת השפעת ה-O.S.O.0, אשר תמכה בעמדה ערבית ואנטי ישראלית, החלה תקופה חדשה - תקופת פיתוח יחסים משותפים בין שתי הארצות אשר מתחזקות מידי שנה.

ראשית, יבוא אדיר של סחורה סינית לישראל, גידול היצוא של ישראל לסין. לישראל תפקיד משמעותי בפיתוח טכנולוגיות במשק החקלאי של סין. מידי שנה גדל מספר החברות הישראליות בסין, בייחוד בשנחאי, אך לא רק שם. חילופי מידע ברמה אקדמית, חילופי סטודנטים, משלחות - כל אלו מחזקים את המידע המשותף, מגבירים התעניינות בין שתי הארצות, הרחבת חוזים בשטחי המסחר, היצוא, מדע ותרבות. יש לציין את העניין המשותף אותו מגלים צעירים בישראל לרכישת השפה הסינית והרפואה הסינית.

בסין קמו לתחייה חיים יהודיים. בבייג'ינג, שנחאי, בקנטון יש מרכזי חב"ד (בתי כנסת, גני ילדים, תנויות כשרות). מספר התושבים היהודים בשנחאי ובייג'ינג מונה מספר אלפים. במספר ערים בסין - שנחאי, חרבין, ננקין וחבל שנדון - הוקמו מרכזים ללימוד ההיסטוריה היהודית. בחרבין נפתח מוזיאון, בשנחאי, בבניין שהיה בעבר בית כנסת "אהל משה" באזור הונקיו, עובדת בהתמדה קבוצת

30

"חוויה של פעם בחיים"

אני מבקש להביע בשמי ובשם משפחתי את תודתנו והערכתנו הרבה לך אישית ולכל חברי אנשי המרכז לחקר יהודי חרבין שטרחו ודאגו לנו החל מרגע נחיתתנו בשדה התעופה בחרבין ועד ההמראה.

אני מאחל לך ולכל החברים הרבה בריאות והמשך פעולה לטובת שמירת מורשת יהדות חרבין. בברכה,

יוסי קליין
מ"מ היו"ר וגזבר
איגוד יוצאי סין

שם קבורים שני הסבים ושני הדודים שלי. טיילנו ברחוב שבו התגוררנו ב-DAOJI הקדשנו הרבה זמן לביקור בתערוכת תולדות יהודי חרבין בבית הכנסת החדש - תערוכה מרתקת שמציגה את הסיפור המרתק של הקהילה הזאת.

זאת הייתה "חוויה של פעם בחיים" כפי שהתבטאו לידי ואני בטוח שזה יישאר בזיכרונם לכל חיים ואולי יעבירו הלאה לילדיהם. מחרבין המשכנו למספר ימים לבייג'ינג ומשם חזרו ילדי הביתה למשפחותיהם ואני ואשתי המשכנו לעוד שמונה ימי טיול מרתקים בדרום מערב סין.

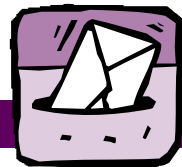
לנשיא האקדמיה למדעי החברה של פרובינציאה ח'ילודז'אן, חרבין.

מר צ'ו ווי הנכבד,
לפני כ-10 ימים חזרתי לישראל לאחר שלושה שבועות של ביקור מרתק בסין, שתחילתו היה בחרבין, שם ביליתי שלושה ימים מאד מרגשים לי ולמשפחתי בהם ביקרנו במקומות הקשורים לילדותי בחרבין.

במשך השנים סיפרתי לאשתי וילידי הרבה זיכרונות על 12 שנות ילדותי בחרבין ועכשיו יכולתי לחבר את הסיפורים עם המקומות האמיתיים בחרבין.

ביקור מאד מרגש היה בבית הקברות היהודי,

א
י
ג
ו
ד
י
ו
צ
א
י
ס
י
ו

המילה תודה, שהיא אולי קצרה בשפה העברית, אבל היא כל כך הרבה. תודה על התמיכה. תודה על העזרה ותודה על פרסום המכתב והמודעות, הן בעברית והן באנגלית, על פטירתו של אבא, אבי ליכטיג. כבנו בכורו, אני גאה להמשיך את השלשלת, ולהיות חבר באיגוד יוצאי סין בישראל. תודה אישית ממני למר תדי קאופמן ולכל החברים.

חגי ליכטיג - קורן,
מושב משמרת.

תמיד רציתם אבל לא העזתם?

בואו ללמוד סינית ולהכיר את הסינים!

- סינית לילדים ולנוער - הוראה יחידנית וקבוצתית בשילוב מולטימדיה.
 - סינית למבוגרים - קורסים בקבוצות ברמות שונות והוראה יחידנית.
 - סינית לעסקים - הפעילים בסין, תוכניות הכשרה ייעודיות.
 - שיחות בסינית - עם תלמידים וסטודנטים סינים בארץ ובסין לחיזוק השפה והבנת התרבות הסינית.
 - תרבות סינית - הרצאות וסדנאות בנושאים הקשורים לסין ולתרבות הסינית כגון אמנות, ספרות, טאי צי, אוכל סיני ומוסיקה סינית.
 - תרגום מסינית, תרגום לסינית - עריכה לשונית בשפה הסינית, וליווי משלחות מסין ולסין.
- אני שמחה להציג בפניכם את... Ni Hao המרכז ללימודי סינית מורים ומדריכים בעלי ניסיון רב בהוראת השפה הסינית באמצעות שיטות מקוריות וחדשניות מסין המותאמות לתרבות שלנו. למידע נוסף ולרישום אתם מוזמנים להיכנס לאתר שלנו.

ענת רמות

שלום,

שמי לירון גורן, נכדתם של מיניה ותמרה (ז"ל) צם, יוצאי סין.

אני סטודנטית לתקשורת חזותית (עיצוב גרפי) באקדמיה לעיצוב ולחינוך ויצו חיפה. (ונהנית מן הזכות הגדולה של קבלת מלגת לימודים מהאיגוד). כעת, אני נמצאת בשנה האחרונה ללימודי ובמסגרת זו, אנו הסטודנטים לעיצוב, מכינים פרויקט גמר עליו אנו עובדים כל הסמסטר ואותו אנו מציגים לראווה בתערוכה חגיגית בסוף שנת הלימודים.

כצאצאית למשפחה של יוצאי סין, רציתי להקדיש את הפרויקט שלי לנושא זה: ולהציג את חיי כישראלית שיש לה מקורות בסין. אני רוצה לגעת בחוויות, באייקונים ובסיטואציות ישראליות דרך אומנות סינית (בדגש על אומנות מגזרות הנייר הסינית עתיקת הימים). זאת ע"י יציקת תכנים ישראלים למראה ולאסתטיקה הסינית. בכך אני רוצה להדגיש ניגודים, מתחים, ויחסים נוספים, שיעלו בעימות בין שתי התרבויות.

כעת אני נמצאת בשלב המחקר ורציתי לבקש את עזרת האיגוד באיסוף חומרים על התרבות הסינית. אין הכוונה לתרבות היהודית בסין, אלא דווקא לסין עצמה. לתרבות של הסינים, האומנות הסינית, הערכים האסתטיים הסיניים וכו'.

אשמח אם תוכלו לסייע לי בשלב זה:

אני יודעת שיש כתב דובר סינית שוטפת שכותב ב"בולטין" על התרבות הסינית. אשמח ליצור איתו קשר ואף להיפגש איתו. כמו כן, אשמח אם תוכלו לשלוח לי את גיליונות הבולטין (בעברית) שיש בהם חומרים וכתבות על התרבות הסינית וכל עזרה אחרת שתקבל בשמחה.

פרויקט הגמר מסכם 4 שנות לימודים ומהווה את השיא בלימודי העיצוב ואני גאה על כך שבחברתי לעסוק בנושא החשוב של הקשר הישראלי-סיני, (מזווית לא שגרתית זו) אשמח לערב אתכם בהתפתחויות ובלוחות הזמנים.

תודה רבה

שלום רב,

שמי מאיה כהן-שינברג ביתם של ג'ימי וריטה מילר שהגיעו לארץ משנגהיי. שני הורי נפטרו בגיל צעיר לפני שהצלחתי ללמוד מהם על עברם וחיייהם בסין. יש בידי מעט מאוד מידע על עברם ורצון רב ללמוד עליהם כמה שניתן. אבי ג'ימי בנימין מילר נולד ב-19 לחודש מאי שנת 1908 בעיר ניקולייבסק, בסיביר. אימי ריטה (לאה) סולומונובה לבית פרידברג נולדה ב-22 לחודש ינואר שנת 1914 בעיר ירקוטסק בסיביר. הורי נישאו, כנראה בנישואין אזרחיים ב-19.11.1943. החוזה ביניהם נערך על ידי Pengkotsi attorney and counselor at law, 1191 Bubbling Well road (Seymour road).

עדים בחתונתם היו: Mr. D. Volovick, Miss M. Mondrous, Mr. V. Spizyn, Mr. D. Volovick, בשנת 1943 אבי עבד בחברת Towa Trading Co. בשנים 1946-1948 עבד אבי בחברת M.S.Miller & Company, customs clearance broker. בשנת 1948 אימי עבדה ב-R.L. Fuerst, 163 Hamilton House.

הורי הגיעו לארץ בפברואר 1949 על אניית "ווסטר ויקטוריה"

זה כל המידע המצוי בידי. אני מאוד מעוניינת במידע נוסף.

אודה לכם מאוד אם תוכלו לבדוק באם ברשותכם מידע ופרטים נוספים על הורי.

עם המון תודות,

מאיה כהן-שינברג

050-6223394

מוינה בדרך לשנגחאי מסעו של קרל פרידמן

מרים פרידמן

מבוא

ברפראט זה אטייחס לסיפור בריחתו של חמי, קרל פרידמן ז"ל (1902-1979), מוינה לשנגחאי כמקרה מבחן למנוסת היהודים מאוסטריה לאחר האנשלוס (12.03.1938). מכתבו המרגש שנישלח אל אחיו שבארץ ישראל, המתאר את קורותיו מאוקטובר 1938 הוא בבסיסה של העבודה.

במכתב זה מתאר קרל את נסיבות עזיבתו את וינה לעבר המזרח הרחוק, את התלאות שעבר בדרך ואת המציאות ההיסטורית והאישית בה נתקל ושהסיטה אותו ממסלול הבריחה לשנגחאי, לחרבין ומשם לטינזין.

בעבודה אנסה גם לבחון את קורותיו של קרל פרידמן בהשוואה היסטורית עם מחקרים נוספים העוסקים במצבם של יהודי אוסטריה ודרכי המילוט למזרח הרחוק. על מצב היהודים בוינה ערב עזיבתו של קרל ניתן ללמוד מספרו של ש. פרידלנדר גרמניה הנאצית והיהודים. על מצב היהודים בשנגחאי ניתן ללמוד מספרו של ד. קרנצלר JAPANESE NAZIS AND JEWS.

דרך השוואות אלו מצטיירת בפנינו תמונה של אדם בעל תושיה, שלקח על עצמו סיכונים רבים על מנת לברוח מאימי הנאצים ובמקביל מכין את עצמו כראוי למסע בלתי נודע זה, דווקא למקום שכולם הזהירו מפניו, מתוך ראייה מפוכחת של מצבו כיהודי בוינה לאחר האנשלוס.

קורות חיים

קרל פרידמן נולד בוינה ב-1902, גדל וחונך במשפחה ציונית. בצעירותו השקיע חלק גדול משעות הפנאי שלו לפעילות בקרב נוער יהודי מתבולל ואף יסד את ארגון הספורט "מכבי" באזור מגוריו.

קרל היה הבכור מבין ארבעה בנים ללוטה ואוגוסט פרידמן, בעלי מעדניה גדולה בוינה, ונשלח ללמוד בביה"ס האקדמי למסחר Handelsakademie.

קרל היה חבר ומדריך בתנועת הנוער הציונית "בלאו-וייס" (תכלת לבן) ופעיל מאד בהכשרת נוער לעליה לארץ. עליה, אותה רצה לממש בעצמו.

שניים מאחיו של קרל עלו ארצה ב-1933 ואחיו הצעיר הצטרף אליהם בספטמבר 1938. קרל נאלץ להישאר ולתמוך בהוריו שלא קיבלו אשרות עליה עד אז. אולם ב-

18.10.1938 נאלץ גם הוא לעזוב את וינה והשאיר את הוריו מאחור.

מכתבו, אותו החל לכתוב ב-21.10.1938, נשלח מחרבין לאחיו פאול בחיפה. במכתב פרט את קשיי היומיום של היהודים בוינה, את הלחץ שהופעל על הוריו ועליו לעזוב את דירתם ואת קשיי השגת אשרות מעבר או אשרות כניסה למדינות השונות.

קרל פרידמן תאר במכתבו את מסעו מוינה דרך ברלין וורשה, מוסקבה, ומשם ברכבת הטרנס-סיבירית לחרבין. הוא עמד על עזרת הקהילה בחרבין, שהסדירה את כניסתו למנצ'וקאו (גואו-עם, בני העם המנצ'ורי).

מכתב נוסף ששלח קרל פרידמן מאפריל 1939 עוסק בקליטתו בטינזין אליה המשיך מחרבין ושם עבר את תקופת המלחמה עד עלותו לארץ בפברואר 1949. בטינזין פגש קרל את לואי יגוסקה, אחות בבית החולים היהודי, שם נולדו שני ילדיהם דניאל ואירין. בסוף שנת 1948 עלתה משפחת פרידמן לארץ והשתכנה בקיבוץ אפיקים, שם שהו שני אחיו הצעירים של קרל והוריו.

קרל פרידמן נפטר ב-03.08.1979 בקיבוץ אפיקים.

פרק א - הגורמים לדחיפה

א. האנשלוס והשפעתו על יהודי אוסטריה

במרץ 1938 הייתה אוסטריה בעיצומה של מערכת בחירות אלימה. וינה הייתה עמוסה כתובות תעמולה כאשר ראש ממשלת אוסטריה K. von Schuschnigg הודיע על התפטרותו. אוסטריה בחרה לעבור לידי גרמניה ובכך סופחה ללא קרב. ביום 12.3.38 הוכרז "האנשלוס" (הסיפוח), אוסטריה הפכה "לאוסטמרק" Ostmark, חלק בלתי נפרד מגרמניה ו-190,000 היהודים שבה היו לנתיניה.

עד לאנשלוס חיו יהודי וינה ברמת חיים טובה, למדו במוסדות להשכלה גבוהה ועל כן גם היו המומים מהמכה הפתאומית שהונחתה עליהם. אחרי "האנשלוס" החלו הבריונים הנאצים "לטפל" ביהודים; הם הוצאו מבתיהם והושפלו בפומבי - היה עליהם לנקות את כתובות הקירות מתעמולת הבחירות, לרדת על ארבע ולנקות מדרכות במברשות, בשעה שבריוני ה-S.A. מתעללים בהם וקהל עוין מתאסף סביבם. ילדים הושלכו מבתי ספר,

בריונים ענודי סרטים נכנסו לדירות יהודים, סימנו רכוש שבכוונתם להלאים והשאירו אחריהם הרס וחורבן.

על המצב הקשה כותב קרל:

"כמו רבים אחרים לא יכולתי לעמוד בזה יותר, פשוטו כמשמעו. להורינו היקרים לא יכולתי בוינה לעזור בכלום."

ב. הלאמות ומצוקת הדיור

השלטון החדש פעל במהירות להלאמת רכוש היהודים. בחודש מאי 1938 הוקם משרד לקידום "האריזציה" של נכסיהם הכלכליים של היהודים ותוך חדשים ספורים הושלמה ההשתלטות.

מתוך 86 בנקים בבעלות יהודית נשאר לאחר הגל הראשון רק 8. מקצת הכספים שהצטברו מהחרמות היו "פיצוי" ללוחמים הנאצים בוינה היהודית והסוציאליסטית ולתמיכה כלשהי בתושבים המרוששים שלא יכלו להגר.

תהליך האריזציה היה מהיר בוינה ועד סוף שנת 1938 הולאמו 44,000 מתוך 70,000 דירות שהיו בבעלות יהודית. בדירות הנותרות אכלסו כחמש, שש משפחות לדירה, ולא פעם לא היו בדירות צנרת ומתקני בישול כלל.

על פלישתם של אנשי S.S. לדירת הוריו ביום ב' ועל הגזירה כי עד ליום שבת עליהם להתפנות כותב קרל:

"הפרידה מאמא ואבא בתחנת הרכבת המערבית הייתה קשה מנשוא, אולי יותר כשבילי כי השארתי אותם במצב של חוסר ידיעה מוחלט. הם לא ידעו ביום ב' היכן יגורו ביום שבת, כי איש ה-S.S. שפלש לדירתנו ב-DOEBLJNGER (שם הרחוב - מ.פ.), הוציא מאמא הבטחה תחת גידופים לפינוי מהיר של הדירה."

ג. עידוד ההגירה

בקיץ 1938 קבע אייכמן בוינה את עקרונות מדיניות ההגירה שנועדו להביא לגרושם המהיר של יהודים רבים ככל האפשר מאוסטריה. ההליך שארך בגרמניה חמש שנים הוחל על יהודי אוסטריה בחדשים מועטים.

מיד לאחר "האנשלוס" הוחל באיסוף נתונים על מצב היהודים בוינה. אייכמן הכניס לפעילות את כל הארגונים, על-ידי הפנית דרישה לקהילה ולהסתדרות הציונית להגירת 20,000 יהודים חסרי אמצעים בין

1.4.38 עד 1 במאי 1939. כתוצאה מכך הונחו עשרות אלפי בקשות לאישורי יציאה על שולחן הקהילה אשר עמדה חסרת אונים מולם. הרעיון להקמת לשכה מרכזית להגירה יהודית היה של ראש הקהילה החדש של וינה יוזף לוונהרץ.

אייכמן, בחקירתו במשטרת ישראל ב-1960, סיפר כי לוונהרץ הציע את התוכנית להגירה מואצת, והיא נראתה לו מציינת.

הלישכה המרכזית להגירה הוקמה ב-20 באוגוסט 1938 באחריותו של פרנץ שטלקר (מפקח משטרת הביטחון והסדר), ובאחריותו של אייכמן. המשרד שוכן בארמון רוטשילד לשעבר. שם החל פושט ההליך בשיטת הסרט הנע.

הגירת היהודים העניים שלא יכלו לעמוד בהוצאות מומנה ע"י החרמת סכומי עתק מידי עשירי הקהילה.

צעד נוסף, בו נקטו השלטונות הגרמנים היה דחפייתם של היהודים אל עבר גבולותיה של אוסטריה לשעבר - לכיוון צ'כוסלובקיה, הונגריה ושוויץ. צעד זה הפך ליוזמה שיטתית אחרי האנשלוס. ממרס עד נובמבר 1938 גורשו כ-5,000 יהודים אוסטרים בדרך זו. עד מאי 1939 היגרו 100,000 יהודים - יותר מחמישים אחוזים מיהודי אוסטריה.

אשרות כניסה לצרפת אורגנו בהתערבות שגרירות ארה"ב בפריז: תורים ארוכים של יהודים עמדו לפני שגרירות בריטניה בווינה וביקשו אזרחות בריטית כדי לצאת מארץ שבה רק ארים נסבלים.

קרל הצליח בעזרת קשרים להשיג ויזה לבולגריה. אולם בבירור שערך אצל חברות הספנות התברר לו כי יוכל להשיג מקום על ספינה שיוצאת מטריאסט שבאיטליה או אמסטרדם שבהולנד רק בחודש ינואר 1939.

הימצאותה של ויזה בידי, הקלה עליו ביחסיו עם השלטונות הגרמנים. ונתנה לו זמן שאול נוסף בו לא ריחפה מעל ראשו סכנת מאסר וכך כותב קרל:

"השגת דרך אוטו (שם - מ.פ.) ויזה בולגיאנית שעזרה לי גם אצל השלטונות"

ד. דיכוי ומאסרים

הרגשת הייאוש, חוסר היכולת לעזור להוריו והפחד מפני מאסרו, הובילו את קרל למסקנה כי עליו לעזוב את אוסטריה. לכך נוספו אירועי מאי ויוני 1938, בהם תחילה נאסרו 1,900 יהודים צעירים ונשלחו לדכאו (מאי 1938) וביוני 38 נעצרו כבר 15,000 איש.

היות וסכנת המאסר הפכה לממשית, בעיקר עקב העובדה כי הנאצים עצרו צעירים בעיקר ולא אנשים מבוגרים, הפצירו הוריו של קרל בבנם לעזוב:

"להורינו האהובים לא יכולתי לסייע ככלום. להיפך, היות והיו מאסרים רבים ורדיפות במימדים שעד כה לא נודעו,

הורדתי דאגה רבה מהם בידיעתם כי אני (בעזיבתו את אוסטריה - מ.פ.) לפחות בביטחון פיזי."

הרדיפות המשיכו גם לאחר עזיבתו של קרל את אוסטריה, וכמה מגורמי הדחיפה המשמעותיים בהם היו:

1. ריכוזם של יהודים מהמחוזות השונים באוסטריה לוינה עצמה. בצו שהוצא באוקטובר 1938 הוכרחו יהודי המחוזות השונים ב"אוסטרמרק" לעבור לוינה לא יאוחר מיום 31.12.39, או לעזוב את אוסטריה עד 15.12.38.

2. הקמתם של 3 מחנות ריכוז ליהודים, 10,000 איש בכל מחנה, באזורי חול וביצות. המחנות ניבנו במימון יהודי, במטרה לספק בהם עבודה למובטלים יהודים. עלות ההחזקה מומנה על-ידי האסירים עצמם.

דגם לרעיון זה בוצע במאוטהוזן בו היו מחצבות גרניט, לשם הגיעו כבר באוגוסט 1938 אסירים וביניהם גם אסירים יהודים, כ-90 במספר, רובם נרשמו ברשימות המתים עד לשנת 1940.

3. ליל הבדולח - בליל ה-9 בנובמבר 1938 החלו הנאצים במסע הרס של חנויות, מבנים וכל מה שנחשב כ"יהודי". בתי כנסת נשרפו, גנזכים הוחרמו, ביזה שוד והרג של 91 איש ברחבי הרייך היו תוצאות אותו לילה. יהודי אוסטריה, כמו גם יהודי גרמניה, עמדו חסרי אונים מול ההרס וההרג, מסתתרים מניפוץ הזגוגיות של בתיהם ועסקיהם. אין ספק כי ליל הבדולח היווה עליית מדרגה בשלבי ההתעללות של הנאצים ביהודים והפך לגורם מדרבן בבריחתם של היהודים.

אישוש לדבריו של קרל ניתן למצוא אצל פרידלנדר ומרגליות, אף שכל אחד מהם מדגיש פן אחר של גורמי הדחיפה.

לדעתו של פרידלנדר ניתן לומר כי גורמי הדחיפה מאוסטריה היו מבוססים בעיקר על עידוד הגירה מהירה של יהודים מאוסטריה במימון עשירי היהודים, וטיפול בהמונים המרוששים על-ידי הקמת מחנות ריכוז לעבודות כפייה שהיו כנראה דגם ראשוני לגטאות ומחנות ולשהמדה בעתיד.

מרגליות טוען כי "שיטתו של אייכמן לכלוא יהודים במחנות ריכוז כדי לזרז את ההגירה, ומעצרו של 15,000 יהודים ב"מבצע יוני" צמצמו כבר בקיץ 1938 את מרחב התמרון המוגבל של תכנון ההגירה. לדעתו, בעקבות המעצרים הנ"ל החל שלב ההגירה ההמונית הכפויה, שמטרתה הייתה לכפות הגירה מזורזת של כל היהודים.

פרק ב' - החלופות

ה"אנשלוס" וגורמי הדחיפה באוסטריה העלו את בעיית הפליט היהודי לדרגת עניין בינלאומי, שבא לידי ביטוי בכינוס ועידת אוויאן שהתקיימה בין ה-6 ביולי עד 14 ביולי

1938, ביוזמת נשיא ארה"ב רוזוולט. בהזמנה לוויעידה נאמר במפורש "שאין מצפים משום מדינה לקבל מספר מהגרים רב מהמותר בחוקיה.

היוזמה האמריקאית לא שינתה את מדיניות המכסות שהנהיגה ארה"ב עצמה. בריטניה התנתה את הצטרפותה ליוזמה האמריקאית בהוצאת ארץ ישראל ממסגרת דיוני הוועידה, ותנאי זה התקבל על-ידי האמריקאים.

התוצאה היחידה של הוועידה הייתה הקמתו של גוף בינלאומי קבוע: "הוועדה הבין ממשלתית לענייני פליטים מגרמניה, יהודים ואחרים". על הוועדה היה לעסוק בעניין הוצאת רכושם של היהודים וכן להקל על קליטתם בארצות היעד. בראש הוועדה עמד ג'ורג' ראבלי, שהגיע להסכם עם שלטונות גרמניה ("תוכנית שאכט"), לפיה תממן יהדות העולם את הגירת יהודי הרייך.

המדינות השונות סרבנו בתוקף לקלוט פליטים שחיפשו חוף מבטחים ומספרם גדל בעקבות "ליל הבדולח".

תוצאת הוועידה הייתה כי רוב הממשלות טרקו את הדלת בפני המהגרים היהודים והעיתונות הגרמנית יצאה בכותרות "אף אחד לא רוצה בהם".

א. מדינות הגובלות עם אוסטריה לשעבר

יחסה של שוויץ אל הפליטים היהודים נחשף בדו"ח משנת 1957. שבועיים אחר ה"אנשלוס" החליטה המועצה הפדרלית השוויצרית בישיבתה מ-28 במרץ 1938 לחייב את כל בעלי הדרכונים האוסטריים להצטייד באשרת כניסה.

שוויץ הסכימה להיות ארץ מעבר בלבד לפליטים, וסירבה לקבל פליטים בנימוקים של צעדי הגנה מפני זרים, מניעת אנטישמיות. הכל נעשה באטימות ואפילו באכזריות כלפי המהגרים היהודים הזרים, ובעיקר יהודים מהמזרח.

יחסה הנוקשה של שוויץ נומק, בין היתר, גם בטיעון שהם אינם מעוניינים לסכן את מצבם הטוב של יהודי שוויץ.

דרכוניהם של האזרחים האוסטריים הוחלפו לדרכונים גרמניים. כדי למנוע "אי נעימויות" הן לאזרחים שיוצרים והן לגרמנים הוצבה דרישה להצגת אשרות לאזרחים משתי המדינות כאחד. משא ומתן התנהל על הדרך שבה "יש למנוע מעבר של מהגרים זרים ובייחוד אלה שאינם נטמעים בקלות ובראש ובראשונה היהודים".

הגרמנים החליטו להחתים את דרכוני היהודים באות "נ". על מנת ששומרי הגבול יוכלו להבדיל בין נושא דרכון ארי לבין יהודי.

ב-4 באוקטובר 1938 אושרו הצעדים ונמסרו לכל תחנות הגבול. במקרים של ספק נשלחו הנוסעים חזרה אל הקונסוליה השוויצרית במקום יציאתם.

צ'כיה - סיפוח חבל הסודטים ב-1 באוקטובר

1938 ע"י גרמניה הוסיף לממדי הבעיה היהודית. 27,000 יהודים צ'כים שחיו באוסטריה בנוסף ליהודי חבל הסודטים, גורשו אל מעבר לגבול הצ'כי. הצ'כים סרבו לקבלם, וגרשו אותם לכיוון הונגריה שאף היא סירבה לקבלם.

בסופו של דבר הוקם מחנה אוהלים בשטח ההפקר שבין הונגריה לצ'כוסלובקיה, מחנה משדורף. גירוש דומה בוצע גם ליהודי וינה חסרי הדרכונים, החל מ-10 באוקטובר 1938.

פולין - יזמה צעדים מנהליים לאחר ה"אנשלוס", כדי למנוע שובם של יהודים פולנים החיים בגרמניה.

ב-31 במרץ 1938 חוקק הפרלמנט הפולני חוק ובו פירוט התנאים לשלילת האזרחות הפולנית.

צו שהוצא באוקטובר 1938 קובע כי החל מ-1 בנובמבר 1938 צפויים כל אזרחי פולין החיים בחו"ל לאבד את אזרחותם.

התגובה הגרמנית לחוק זה (לפני כניסתו לתוקף) הייתה גירוש, שבוצע ב-27 וב-28 באוקטובר, של כל הגברים הפולנים החיים בגרמניה אל מעבר הגבול הפולני וכך החלה מסכת נוספת של תלאות ל-16,000 יהודים ממוצא פולני.

איטליה - הפשיסטית בהנהגת מוסוליני החלה גם היא לחקוק חוקים אנטי-יהודיים ולכן לא נכללה ברשימת המדינות המועדפות להגירה.

ב. ארה"ב ומדינות דרום אמריקה

סימון הדרכונים ב-"נ" בצבע אדום בדף הראשון של דרכוני היהודים נתן את אותותיו והקשה על מציאת מקומות מקלט ליהודים. הקונסוליה של פראגוואי סירבה לתת אשרות ליהודי גרמני שבדרכונו הוטבעה האות "נ".

כך נקטו גם רוב מדינות דרום אמריקה. ממשלת ארה"ב הקשתה על תיירים שביקשו לבקר בה ולכן נאלץ משרד החוץ הגרמני להודיע ביום 3.11.38 כי בעלי דרכונים המסומנים ב- "נ" שמורה "זכות השיבה לגרמניה". אולם במקביל חויבו היוצאים לחתום על ויתור על זכות זו.

הלחץ על השגרירויות הזרות שפעלו בווינה גדל והתגבר. קרל פרידמן היה בין אלו שהצליחו להשיג אשרת כניסה לבולביה שבדרום אמריקה. אך בכך לא הסתיימו הקשיים בהם ניתקל. כפי שכבר הוזכר, התעורר קושי להשיג מקום על אוניה לארץ היעד. כרטיס כזה יכול היה להשיג רק לחודש ינואר 1939, אך כאמור בפני בעלי דרכונים מסומנים ב-"נ", סגרו מדינות דרום אמריקה את שעריהן בפניהם מה-4.10.38. קרל לא היה מודע לעובדה, כי בדיעבד דרכונו המסומן ב-"נ" היה מונע ממנו מלהגיע לבולביה, ולמזלו החליט לצאת מאוסטריה עוד קודם לכן, לכוון שנגחאי.

ג. מדינות אירופה

יהודי אוסטריה ניסו לברוח בדרך בלתי לגלית ע"י חציית גבולות אל הארצות השכנות ומהן להמשיך לאנגליה. אולם רק מעטים הצליחו בזאת. במסגרת מדיניות ה-JUDENREIN, שלח הגסטאפו יהודים לפינלנד, לליטא, להולנד, ללוקסמבורג וצרפת. יהודים מוינה שעברו לגרמניה הוחזרו ע"י הגסטאפו למקומות מגוריהם.

הגירה לברי"מ, כמפלט אחרון, גם היא לא באה בחשבון. ברי"מ סגרה עצמה בפני זרים ומפני השפעתו של הפשיזם. עם זאת, אפשרו הרוסים מעבר לבעלי ויזה בשטחם. את העובדה הזו ניצל קרל כפי שייבוהר בהמשך.

ד. העלייה לארץ ישראל

ארץ ישראל, קלטה את המספר הגדול ביותר של הפליטים בשנים 1933-1937. החל משנת 1936 פחת משקלם של השיקולים הכלכליים בעיצובה של מדיניות העלייה של בריטניה ואת מקומה תפסו שיקולים מדיניים שהניעו את בריטניה לצמצם את העלייה לארץ ישראל. לפיכך הערימו הבריטים קשיים מנהליים שצמצמו את העלייה. בנוסף פגעו בעלייה קשיים שהערימו השלטונות הגרמניים על הסדרי המעבר.

עקב המגבלות החדשות שהערימו הבריטים (בעיקר), החלה לפרוח ה"העפלה", כלומר, כניסה בלתי לגאלית לארץ ישראל. אולם, היות והעלייה הבלתי-לגלית זוהתה, בתחילת דרכה, עם פעילות התנועה הרוויזיוניסטית, הסתייגה ההנהגה הציונית של יהודי גרמניה מפעילות זו.

גם המצב הביטחוני בארץ ישראל והדיווחים על התנגשויות בין יהודים וערבים פגעו בהיקף פעולות העלייה ארצה: הורים חששו לשלוח את ילדיהם למסגרת "עליית הנוער" ובעלי הון העדיפו להגר ל"ארצות שקטות יותר".

עם זאת, ככל שגבר זרם הפליטים ואפשרויות העלייה הלגאלית הצטמצמו, כך עלתה חשיבותה של ההתארגנות לעלייה בלתי לגלית. ארץ ישראל הפכה ליעד מבוקש יותר ויותר, ככל שאפשרויות ההגירה אליה הלכו וקטנו.

התנועה הציונית החלה לסייע ליהודים שנאסרו וסרטיפיקטים הושגו למענם. שינוי זה גרם להתמרמרות קשה בקרב הפעילים הציונים ברחבי הרייך שנדחקו פתאום מרשימות ההמתנה לסרטיפיקטים. כך גם אירע להוריו של קרל, שלא קיבלו היתר עליה משך תקופה ארוכה ולכן נשאר עמם בווינה בנם הבכור, עד שסכנה גדולה יותר ריחפה מעל ראשו והיה עליו לצאת את הרייך במהירות.

בראשית שנת 1939 ובעיקר לאחר ליל הבדולח, קיבלה ההעפלה מאוסטריה תנופה ניכרת. מידי חודש הפליגו ספינות

שעל סיפונן יהודי אוסטריה שהמשיכו להגיע גם בחודשים הראשונים של המלחמה. ניתן בהחלט לומר כי באותו זמן הייתה זהות אינטרסים בין המגמה הגרמנית ל"ניקוי אירופה מיהודים" לבין האינטרס הציוני להוצאת היהודים מגרמניה ושטחי הסיפוח שלה. מדיניות עידוד ההגירה מגרמניה וארצות הסיפוח נמשכה עד סוף 1940. השינוי החל בראשית 1941.

הוריו של קרל, לוטה ואוגוסט פרידמן, המתונו עד אוגוסט 1939 לסרטיפיקט, לו דאגו בניהם, והועלו לארץ ב"רגע האחרון" לפני פרוץ המלחמה.

ארץ ישראל לא היוותה אם-כן אפשרות נוחה להגירה, ולא יכלה למלא תפקיד מרכזי בפתרונה של שאלת הפליטים.

קרל עצמו מצייין במכתב כי בריחה מאוסטריה בדרך אי-לגאלית הייתה בלתי אפשרית.

לאחר "ליל הבדולח", התארכו התורים שלפני השגרירויות הזרות בווינה וזמן ההמתנה לוויזה היה מ-6 חודשים ומעלה.

אפשרויות ההגירה של יהודי וינה היו מצומצמות ביותר ועל מצבם הקשה מעיד מספר ההתאבדויות הרב.

המצב הקשה של יהודי אוסטריה; התחושה שחייבים לברוח אך אין לאן; סגירת כל הדלתות האפשריות בפני הפליטים; ה-"נ" בדרכון; הידיעה כי ללא ויזה כלשהי לא ניתן לעבור את גבולות הרייך - כל אלה הובילו את קרל ורבים כמותו למסקנה כי למרות השמועות הרעות על שנגחאי, והיותה עיר מכותרת ע"י היפנים, אין צורך בוויזה על מנת להגר אליה, בלית ברירה.

פרק ג' - שנגחאי בלית ברירה

א. שנגחאי כעיר מקלט

לכאורה - מוזר הדבר כי דווקא שנגחאי, מכל המקומות בעולם, הפכה עיר מקלט ליהודים. שנגחאי ממוקמת בקצה השני של כדור הארץ, 7,000 מיל מאירופה. בינה לבין אירופה נמצאה ברית המועצות, בה השלטון נראה מאיים מתמיד. האקלים בשנגחאי הוא ניגוד חריף לאירופה, הסביבה אוריינטלית זרה, בלתי ידועה ובלתי מובנת למנטאליות האירופאית. המצב הכלכלי ומצב הביטחון בשנגחאי נחשבו למפוקפקים. שמה יצא למרחוק כעיר מקלט (יותר מטנג'יר ואיסטנבול) לפושעים ונמלטים מפני החוק. בכל העולם הפך הביטוי "To Shanghai" לביטוי נרדף לחסיפה - בין למטרת כופר, או להשלמת צוות של אוניה וכיו"ב. שנגחאי הייתה מקום בו הפשע שלט ובו כל אחד עשה דין לעצמו. היה בה יותר פשע מכל מקום אחר, יותר בתי זונות per-capita מכל מקום אחר בעולם, ומאז 1937 השתוללה בסין מלחמת כיבוש יפאנית - עד כיתור העיר.

פרק ד' - המסע

א. עדיבת גבולות הרייך

בכדי להגיע לרכבת למוסקווא, משם יצאה הרכבת הטרנס-סיבירית, נאלץ קרל להיכנס לגוב האריות ולהגיע לברלין. במכתבו הוא מתאר את הפרידה הקשה מהוריו בוינה; את שתי מזוודותיו ששלח לפניו (כדי לא לעורר שום חשד) שכמעט ולא הגיעו לפני עזיבתו את ברלין. תיאור ביקורת הגבול האחרונה לפני הכניסה לפולין מביאה ביטחון את המתח והפורקן שליוו אותו באותם רגעים:

"הביקורת הייתה מאד קלה. ציינתו כמו כלבים מוכים, אז עזבו הבודקים וחזרו S.A. חום, שהציק לנו. הרכבת החלה לנוע אט. אנו שלושת המהגרים היונאים, פתחנו את החלון ועשינו את מה שרגשותינו הבלתי ניתנות לריסון דרשו מאיתנו: ירקנו תדיר דרך החלון, רקדנו ריקוד שמחה ושתינו שיכר. אז שאגנו בקול רם בקרון (לא היה איש מלבדנו בקרון) "היטלר יכול ל.... אתם יכולים בקושי לתאר לעצמכם, את התענוג הפנימי שחשנו".

ב. המסע ברכבת הטרנס-סיבירית

קרל מתאר את הנסיעה בתוך שטחי פולין כנסיעה נעימה. השומרים הפולנים נראו להם כמושיעים, ברכו אותם לשלום "כבני אדם", למרות הסימון בדרכונים של "J" באדום.

משם ממשיך מסעו של קרל דרך בריה"מ. הפגישה הראשונית עם המכס הרוסי ושרותי הביטחון מותירה בו תחושה לא נעימה:

"כבר קבלת הפנים הייתה מאיימת: מאחורי הדלת, עליה נכתב 'פועלי כל העולם התאחדו' הסתובבה בחושך קבוצה של חיילים רוסיים עם רובים דרוכים. כשהרכבת עברה את התחנה, רץ חייל לאורכה ודקר את תחתית הקרונות".

יתרה מכך, כל החפצים נבדקו ע"י אנשי המכס והביטחון בקפדנות יתרה, עד כדי כך שנייר עיתון ששימש לעטיפה, הוחרם.

עם זאת עם סיום הבדיקה, משתפר המצב ובהגיעו למוסקווא זוכים הוא וחבריו למסע בקבלת פנים מפוארת השמורה לפליטי הפאשיזם:

"מצבנו גרוטסקי: אנחנו המהגרים, העומדים בפני עתיד לא ידוע, חיים ברמה הגבוהה ביותר ברוסיה. אוכל, לדומא! במלון הטוב ביותר במוסקווא, המאוכלס רק על ידי זרים לארוחת צהריים (האוכל הורכב מכ-עשר מנות...) כשבכיסנו אין כסף אפילו לכול. כאן באה לידי ביטוי הנעימות שבאידיאולוגיה".

לאחר עליית הנאצים לשלטון החלו יהודים בקבוצות קטנות להגיע לשנגחאי, בעיקר מגרמניה. לאחר "אנשלוס" החלו להגיע גם פליטים מאוסטריה ומצ'כוסלובקיה. בדצמבר 1938 היה מספרם כ-1500 איש. אמנם שנגחאי לא הייתה יעד מועדף להגירה כמו ארה"ב, אך משנסגרו בפני יהודי הרייך כל הדלתות נאלצו היהודים לנסות ולהגיע עד שם, וזאת למרות נסיגות המוסדות היהודיים בגרמניה ואוסטריה להנאם (נסיעה לשנגחאי נחשבה כהתאבדות, כמוות בטוח בידי היפנים שתיאורי זוועה מטבח ננקינג ציירו אותם כגרועים מהנאצים).

ד. קשיי ההגירה לשנגחאי

קרל פרידמן שמע כי לשנגחאי אין צורך בוויזה וניתן היה לנסוע לשם באחת משתי דרכים: נסיעה ברכבת הטרנס-סיבירית או שיט.

פנייתו לחברת ספנות איטלקית העלתה כי מקום פנוי על ספינה לשנגחאי יהיה רק בינואר 1939. הוא פנה אפוא, לחברת "אינטוריסט", חברת הנסיעות הרשמית של בריה"מ:

"היה לי מזל, כי למרות שמקום הנסיעה הפנוי הבא היה רק ב-7 בנובמבר, קיבלתי את הכרטיס האחרון. יתרה מכך, ביום למחרת נסגרה 'אינטוריסט'! היה סגור וגמור עמי לנסוע, כי יציאה אי-לגאלית הינה בלתי אפשרית".

גם הפנר תאר בספרו את קשיי השגת כרטיס הנסיעה לשנגחאי. סוכן הנסיעות שטיפל במשפחה במשך השנים הסתייג מנסיעה לשנגחאי עיר הפשע, והסביר לאם שהשגת כרטיס תאפשר ותזורז רק לאחר ששוחד הולם ישולם לסוכנות הנסיעות וזאת עקב תפוסתן המלאה למשך 12 החדשים הבאים. זהו קושי נוסף בו נתקלו רבים מהפליטים שביקשו לצאת.

מזלו של קרל שפר עליו גם בגלל הוויזה לבוליביה. ללא ויזה (ואפילו אם נסיעה לבוליביה דרך אסיה אינה הגיונית) לא יכול היה קרל לעבור בשטחה של בריה"מ.

כלומר, למרות שלכאורה ללא ויזה אמורה הייתה הבריחה לשנגחאי להיות קלה יותר, אין זה כך: ללא ויזה כלשהיא בלתי אפשרי היה לצאת את אירופה בדרך היבשה; יציאה בדרך הים הייתה קשה מפאת חוסר מקום; סגירת ה"אינטוריסט" ולבסוף - ההגבלה הכלכלית הקשה שהוטלה על היהודים - רק 30 RM (REICHSMARK) - מ.פ. ניתן להם לקחת עימם:

"ההורים כמובן מאד מודאגים בגלל המצב הכללי, כי בווינה זה בלתי נסבל. היות ואני נוסע אל הלא נודע ואישרו לי לקחת רק 30 RM לקיום, איני רואה דרך לעזור להם כרגע, עם זאת ברור מאלי כי חובתי העליונה לדאוג להוריי"

בנוסף ניצב קשי נוסף בדמות ה-"J" בדרכון אותו קיבל קרל בשבוע האחרון לפני יציאתו

עם זאת, ב- "International Settlement", הרובע הבינלאומי בשנגחאי, לא היה צורך בוויזה, ב"אפידוויט", באישור מהמשטרה (תעודת יושר), אישור על יכולת או איתנות כלכלית, או בפסית נייר כלשהי. את אותה פירצה ניצל קרל, כמו גם אחרים. כיצד הגיעה שנגחאי להיות מקום משיכה לפליטים יהודיים?

ב. הקהילות היהודיות הותיקות בשנגחאי

כדי להבין כיצד הפכה שנגחאי לחלופה אפשרית שמשכה אליה כ-20,000 פליטים, יש להבין את הרקע למצב ששרר בה. בעקבות דרכי המסחר מזרחה להודו, חצי האי המלאי, סין ויפן, החלו להגר למקומות אלו יהודים מבגדד, החל משנת 1820 ועד למלחמת העולם ה-1.

המסורת המשפחתית של נאמנות וכישורים מסחריים וכספיים אפיינו את המשפחות שהיגרו למזרח. הבולטת בהן הייתה משפחת ששון, שהייתה המשפחה היהודית בעלת ההשפעה הגדולה ביותר עד לכינון סין העממית ב-1949.

הקהילה הספרדית הגיעה לעושר וביסוס כלכלי חסרי תקדים, ובעת ובעונה אחת נשמרו בקפדנות המסורת והמנהגים היהודים. מספרם הגיע ל-700 נפש. בין המשפחות המפורסמות היו משפחות ששון, כדורי (שתרם להקמת ביה"ס החקלאי כדורי ליד כפר תבור ובטול כרם), חרדון, אברהם, אדוארד, עזרא וסלומון.

ראשי הקהילה הספרדית תרמו והקימו את בתי הכנסת ואת המוסדות היהודים כגון בית תמחוי, בית חולים ובתי ספר יהודיים. הארגונים היהודיים הסתייעו בראשי הקהילות בכדי לקלוט פליטים יהודים שהגיעו לשנגחאי מ-1938 ואילך.

בני הקהילה האשכנזית הגדולה יותר בשנגחאי החלו להגיע טיפין טיפין בסוף המאה ה-19 מרוסיה, אך הגל הראשון של מהגרים לשנגחאי הגיע רק אחרי מלחמת רוסיה יפן (1905), כשחלק מהחיילים היהודיים ששרתו בצבא הצאר במזרח הרחוק נשארו במזרח הרחוק והתיישבו בחרבין ושנגחאי. לאחר מהפיכת אוקטובר (1917) הגיע גל הגירה נוסף מרוסיה (של יהודים ורוסים "לבנים" כאחד). לאחר הכיבוש היפאני של מנצ'וריה ב-1931 עזב מספר רב של משפחות יהודיות ממוצא רוסי את חרבין ועבר לשנגחאי, כך שבין 1931 - 1937 גדל מספרם והגיע ל-4,000 נפש.

בשנגחאי פעלו אפוא שתי קהילות יהודיות, אחת מהן (הספרדית) עשירה ומבוססת מאד. קהילות מאורגנות אלו היוו אפשרות מקלט לפליטים יהודיים שלא מצאו מקום בריחה אחר.

ג. הפליטים

באינטרוויסט במוסקבה, הוא מתאר, התייחסו אליהם כאל אנשים הבורחים מפני הפשיזם ולכן הם היו זכאים לסיוע מודרך בעיר ללא תשלום. אולם, ברכבת אסר עליו איש ביטחון "מלווה" לצאת את הרכבת לאורך המסע מחשש שירגל לטובת הפשיסטים.

קרל מוסיף ומתאר בפרוטרוט את התרשמויותיו ממוסקוה, אתריה, אנשיה וענייה ומבריה"מ בכלל.

באחד המפגשים במהלך הנסיעה הוא פוגש בקצין יהודי-רוסי ומעניין לראות את התרשמותו מיהדות זו:

"ערכנו היכרות עם קומיסר גבוה, שנסע במחלקתנו משך ארבעה ימים ודיבר עימנו יידיש. היהודים כאן התבוללו לחלוטין ואין אף הבדל, בעצם רק מעט דחיה מהרוסים. רבים מהצעירים נשואים לרוסיות, זה נחשב לרצוי. אם תחזיק מערכת זו מעמד עוד 20 עד 30 שנה, לא תתקיים עוד הבעיה היהודית.

אם מישהו מעיר הערה אנטישמית, הוא נענש מיד בכל חומרת הדין, כי בעיקר בקרב המפקדים יש יהודים רבים. הם בונים כאן את האינטליגנציה, ברובם אינם נחבאים אל הכלים או בעלי תחושות נחיתות כמונו."

עם כל החוויות שבדרך תמיד נזכר קרל בהוריו:

"היום חייבים הורי לעזוב, ואני לא יכול לעזור להם בכלום. כן, אני אפילו לא יודע לאן הם עברו. זה יושב על נפשי. הלוואי ותוכלו לדרוש אותם במהרה, כדי שיצאו מגיהנום זה."

בכל תחנה שעברו בסביב התנוססה תמונתו של סטלין, והשוען בתחנה ציין את השעה, שכן "השוען 55 אמרה" בנסיעה לעבר המזרח.

ג. הכניסה למנצ'וקאו

סימון הדרכונים ב - "נ" השפיע גם על מסעו של קרל פרידמן בדרכו למזרח הרחוק וכמעט חסם את כניסתו למנצ'וקאו.

הנוסעים ברכבת הגיעו לתחנתם האחרונה בבריה"מ ורק נוסעי הטרנזיט הורשו לעבור למנצ'וקאו - מדינת החסות היפנית שהוקמה בסין. אל תחנת הגבול מנצ'ולי, הועברו חפצי הנוסעים בקרון מיוחד, שנבדק בקפדנות, ואחר-כך נבדקו דרכוניהם.

למרות התחושה כי הנה בא אל קיצו מסע רווי מתח זה וסין קרובה מתמיד, כמעט והוחזרו ששת הפליטים חזרה לגרמניה:

"... אולם בביקורת הדרכונים ציפתה לנו הפתעה: בדרכוננו הוטבעה / גדולה אדומה הסדיסמוס החדש של הנאצי שלנו, כדי שבכל העולם נוקע כתת-אנשים. לאות זו הייתה אמורה להיות ההשפעה הרצויה."

שומר הגבול שהופתע לראות לראשונה את חותמת ה-"נ" בשישה דרכונים, שאל לפשר הסימון. אחד הנוסעים הגרמנים נידב מידע ואמר כי תקפם של דרכונים המסומנים פג

תוך שבועיים מיום עזיבת נושא הדרכון את ארץ מולדתו, כלומר למחרת היום אמור היה לפוג תוקף דרכוניהם של ששת הבחורים. על סמך מידע זה לא קיבלו השישה אשרות מעבר במנצ'וקאו. נאמר להם כי עניינם יבדק ובינתיים הם ישוכנו במלון:

"לפיכך לא קיבלנו אשרת מעבר דרך מנצ'ונו. ניתנה לנו הוראה, ללכת למלון מסויים, לצורך בירור עתידינו אצל השלטון המרכזי"

למרות הפחד מהחזרתם לגרמניה, לא איבד קרל את עשתונותו, חוזר לתחנת הרכבת ושולח מברק בהול אל הקהילה היהודית בחרבין בדבר מצוקתם:

"לאחר כשלוש שעות חזרנו אל תחנת הרכבת ונתנו את כתובת ועד ההצלה בחרבין (עיר גדולה ב-24, M שעות מאוחר יותר חיפשנו את הוועד) במכתב הבא:

DELJEWSIB P.O.B.480 six jung german beg to help for entering charbin shanghai staying manchuoli answer express lehr hotel nikitine

אז חזרנו מושפלים למקום המורים."

במלון חיכה להם פקיד רוסי שחקר אותם ממושכות באנגלית עילגת. לאחריו הפיץ קצין יפני דיווח בשפה לא ידועה להם ולבסוף נאמר להם כי למחרת היום עליהם להתייצב אצל מפקד האזור.

למחרת היום התייצבו השישה אצל המפקד: **"זה היה נורא בשבילנו לשמוע שכתשובה לשאלתו של הפיקוד בחרבין אצל הקונסול הגרמני, באם ה- / בדרכוננו משמענו דת, כפי שאנו טענו, או אזרחות, ענה מברק שזה-הוא הסימן, שאנו בעלי נציגונאליות יהודית. הקומיסר דיבר יפנית באופן לא-סימפטי אל פקיד הגבול, מבלי להסתכל בנו, זה (הפקיד - מ.פ.) דיבר רוסית לאיש שאחר הצהריים כבר חקר אותנו ושמואחר יותר הציג עצמו כאנטי-בולשביקי שברח מבריה"מ, זה (הרוסי - מ.פ.) דיבר אז עימנו באנגלית עילגת וחוזר חלילה. שמענו אם-כן, כי גרמניה ואיטליה חתמו עם יפן על הסכם אנטי-קומיטרי ומנצ'ונו שמוידדת עם יפן רואה בנו כבלתי רצויים כמו בגרמניה שאושרת על חזרתנו אליה, היותנו BAD MAN אינה מאפשרת את המשך נסיעתנו. ישבנו אם כן בין המיצרין!. למחרת היינו אמורים להיות מוחזרים לגבול הרוסי, כי בעצם הדרכונים שלנו לא תקפים."**

מכאן שהתקנה שהוציאו הגרמנים לבקשת שוויץ ב-4.10.38 בדבר החתמת הדרכונים של היהודים נתנה את אותותיה גם בגבול הסיני והקשתה על יהודים להיכנס לתחומי אזורי השלטון של יפאן.

בנוסף לכך עמדו בדרכו של קרל עוד מספר קשיים: תחילה, נאמר להם כי גם אם יקבלו אשרת מעבר, לא ירשו היפנים לאף זר להיכנס לשנגחאי הנצורה. מאידך נאמר לו כי למי שבא ממדינה פשיסטית מסוכן להישאר במעבר הגבול הרוסי.

קרל מתאר את ייאשו וייאוש חבריו, ואת ההפתעה שציפתה להם לאחר כמה שעות: **"אני לא יכול לתאר לכם יותר את שלושת השעות הארוכות בהם היו צלצולים רבים (טלפון - מ.פ.) אבל התוצאה הייתה מפתיעה: אנו ששת הצעירים עשינו רושם שכזה, ביושרנו, במענה לשונו ובעקשנותנו, עד שהמפקד הציע לנו להגיע לחרבין במקום לשנגחאי ולהישאר שם, נקבל שם את כל אפשרויות העבודה, כן, עלינו לוותר על אזרחותנו! זו הייתה אמת לאמיתה שבאותו רגע דחינו הוא יחד עם שני מלווי ליווה אותנו למלון."**

השמחה וההקלה הייתה גדולה. למחרת הוברר להם כי הסיבה לשינוי דרסטי זה אצל המפקד הייתה פעילותו המהירה של ד"ר קאופמן:

"למחרת היום הופיע הרוסי... עוד לפני הצהריים בחדר וסיפר לנו, ללא פיקוח היפני, את הסיבות שכבר תארתי לעצמי. המפקד רצה בתחילה באמת לשלוח אותנו חזרה לגבול הרוסי! מעבר לכך חלק הוא עימנו את העובדה שמברק הגיע מחרבין. הוא יקח אותנו למעננו, כי אסור לנו לעזוב את הבית, זה היה כתוב כך:

six germains express clo masterstation manchouli cable what kind relief needing stop ready daljewib kaufmann

ובכן ליותר מזה לא יכולנו לצפות."

עדויות של ד"ר קאופמן שניתנה ביד ושם מאששת את מכתבו של קרל:

"הגיעו גם 8 בחורים שנשארו במלון שאורגן עבורם. המשטרה היפנית אסרה אותם, כיוון שליסן היה הסכם עם גרמניה - הסכם תרבותי וצבאי שגרם לשינוי האווירה והיחס כלפי יהודים, היפנים כבר לא היו ידידותיים כל כך מכיוון שגרמניה לחצה עליהם חזק מאד, הגרמנים שלחו עיתונים וספרות אנטישמית בשפה היפנית מברלין ואלה חולקו בין האוכלוסייה בכל בתי המלון והמסעדות. תבינו - זה השפיע על יפן על העולם היפני ובמיוחד במשטרה.

ה-8 נאסרו והובלו למשטרה, מיד כשהודיעו לי על כך נסעתי למשרד החוץ ושם סיפרתי לנציג שהגיעו 8 אומללים שנאלצו לעזוב את ארצם ולמרות שהייתה ברשותם ויזה ליפן הם נאסרו. השאלה מדוע?

נציג משרד החוץ ביקש ממני לקחת אחריות ולתת ערבות בשם הקהילה והם שוחררו.

ה-8 היו בעלי מקצוע ולכן יכלו להתיישב בחרבין.

מכאן שאלמלא התערב קאופמן ואלמלא הכופר ששילם עבור השישה, היו אלו מוחזרים לגבול הרוסי. קרל מכיר טובה לקאופמן ומכנה אותו "איך הגען שלי"

מזלו של קרל שפר עליו פעם נוספת: אם היה נשאר יום נוסף במנצ'וקאו, היה מגיע גל נוסף של פליטים למעבר הגבול והכניסה לחרבין הייתה נאסרת גם עליו.

לטענתו של קרל, היו הוא וחבריו הפליטים האחרונים להם הותר להיכנס לסין דרך

ד. תפנית: עדות מפתיעה מיפאן. (יודכן: 7/2010)

בשנת 2007, מר תדי קאופמן, יו"ר איגוד יוצאי סין ובנו של ד"ר אברהם קאופמן, זימן את עו"ד דניאל פרידמן, בנו של קרל פרידמן, לפגישת היכרות עם מר ריוטה מיזואוצ'י (Ryuta Mizuuchi), ציר יפאן בישראל.

מר מיזואוצ'י התעניין בפועלו של הגנרל היגוצ'י, שהיה ראש המשלחת הצבאית של יפאן במנצ'וריה בשנת 1938.

מר מיזואוצ'י חיפש עדויות בדבר פועלו של הגנרל היגוצ'י להצלת יהודים. ידוע כי הד"ר קאופמן היה בקשר מתמיד עם הגנרל היגוצ'י בכל בעיה, שהתעוררה בדבר מעברם של פליטים יהודים או כניסתם לחרבין.

דניאל פרידמן ומר מיזואוצ'י שוחחו על המכתב שכתב קרל פרידמן ובו סיפורו האישי וכן על העדות שנתן הד"ר קאופמן ליד ושם ביידיש (עדות בה השתמשתי בעבודתי (ז).

כעבור חודשיים הוזמנו תדי קאופמן ורעייתו ראשה, דניאל ואנוכי לביתו של מר מיזואוצ'י בת"א ושם הוצגו בפנינו מסמכי ארכיון מהעיר מנצ'ול, עיירת הגבול אליה הגיעו 6 הפליטים לפי המכתב. מר מיזואוצ'י תרגם את המסמכים מיפנית ונמצא שהם הכילו אישור על מתן אשרות הכניסה לששת הבחורים וביניהם קרל פרידמן. המסמכים תוארכו ליום 27.10.38 ומצוין בהם כי שישה פליטים יהודים ראשונים הגיעו ב"רכבת מולוטוב" וכי אין בכונתם להישאר בטריטוריה יפנית.

השישה הם:

לודביג הונטיג,
פריץ סלצברג,
קרל פרידמן,
ברנד ויסבר,
פאול גלסינגר,
אגון רהר.

אני חייבת לציין כי קבלת המסמכים מיפן חזקה את מחקרו של מר מיזואוצ'י על שיתוף הפעולה ההדוק בין ד"ר קאופמן לגנרל היגוצ'י לטובת הצלת יהודים.

כמוכן, המסמכים מחזקים את מחקרי על מסעו של קרל פרידמן והגעת השישה למנצ'וריה כמקרה מבחן ומציבים את מכתבו של קרל והתייעוד של ד"ר קאופמן והארכיונים היפנים כמסמכים היסטוריים בעלי ערך תקופתי רב.

פרק ה' - סין

א. חרבין

גם לאחר שהובהר לקרל ולחבריו שהותרה כניסתם לחרבין, נותר חשש כבד בליבם היות והייתה אפשרות שבגלל שאשרת המעבר שלהם היא עד העיר דיי'ון, לא יותר להם לרדת מהרכבת. חשש זה התבדה

במהרה והשישה מורשים לרדת בחרבין, שם הם מתקבלים יפה ע"י מכר ואיש ועד הקהילה.

אולם, עוד בביקורת הדרכונים צצה בעיה נוספת:

"בביקורת הדרכונים הובהר לנו, שתחושותינו היו נכונות: ויזות המעבר שלנו אינן תקפות, כמו אחרות, למשך 20 יום, אלא במיוחד בשבילנו הוחלט במשרד החוץ כי עוד באותו יום עלינו להמשיך לנסוע."

רק לקראת ערב נמסר להם כי ניתנה להם ארכת שהות בהתערבות הקהילה היהודית. ככלל, מתאר קרל את תחושתו בקרב קהילת חרבין כטובה ביותר:

"מתייחסים אלינו בדאגה רבה ומנסים במלוא הרצינות להכניס אותנו לעולם העבודה. אם זה יספיק לקיום אנושי, אין אנו יודעים. אך אנו שמחים להיות בארץ בה אנו לא בסכנה גופנית, יש נג מעל לראשנו, ארוחת צהריים לכמה זמן שנרצה במטבח יהודי טוב וכבר עכשיו יש הזמנות לארוחות ערב לחודש הקרוב אצל משפחות יהודיות וציוניות."

אין בידי עדויות כמה זמן נשאר קרל בחרבין, עד כמה שידוע לחמותי, לזוסי פרידמן, מדובר בזמן קצר ביותר היות וקרל אולץ, כמו רבים מהפליטים לעזוב את חרבין.

היפנים שחששו מכניסתם של אלמנטים קומוניסטיים עוינים לחרבין, הקרובה לגבול עם בריה"מ, אסרו על הישארותם של פליטים בחרבין כבר בשנת 1935. לפיכך, כשהחל זרם הפליטים להגיע ממרכז אירופה הקפידו היפנים שהפליטים ימשיכו משם ליעדים אחרים כמו טיינזין, דיי'ון ושנגחאי, ולא יישארו סמוך לגבול עם בריה"מ. רק בעלי מקצועות נדרשים כמו מהנדסים שמעולם לא היו פעילים בהתארגנויות פוליטיות יכלו להישאר.

ב. לשנגחאי?

השאלה הגדולה שעמדה בפני קרל הייתה לאן להמשיך? הכוונה הראשונית הייתה להגיע לשנגחאי, אך המצב בה שינה את תכניתו.

העיר שנגחאי הייתה מכותרת משנת 1937 על-ידי הצבא היפני שכבש את רוב סין. הרובע הסיני נכבש על-ידי היפנים וחלקים ממנו נהרסו כך שהעיר נותקה מהעורף הכלכלי שלה, ומאספקת מזון טרי מהאזור הכפרי. רובע בשם הונקו נהרס ברובו בלחימה, לכן המגורים בו היו זולים יותר ורבים מיהודי גרמניה ואוסטריה שהחלו אז להגיע לשנגחאי התגוררו בו.

ארגון CFA (הוועדה לסייע לפליטים מאירופה בשנגחאי) לא היה מסוגל לקלוט זרם כה גדול של פליטים. היה מחסור במקומות דיור, שכר הדירה ברובע הבינלאומי וברובע הצרפתי היה גבוה. הפליטים הגיעו מחוסרי כל ברובם, ולכן אורגנו Heime, שהיו בעבר

צריפים או מבנים של בתי ספר או מחסני ערובה, שבהם שוכנו הפליטים על-ידי CFA. הפליטה היווה גם גורם מתחרה לאוכלוסיית הרוסים הלבנים, שהגיעו החל מ-1931 ממנצ'וריה בעקבות הכיבוש היפני ולא הספיקו עדין להתבסס כלכלית. בשנגחאי היה מחסור חמור במקומות עבודה היות ולאדם הלבן אסור היה להתחרות ב"קולי" הסיני הזול, המוכן לעשות כל עבודה. הפליטים היהודים החדשים היו מוכנים לעבוד בכל עבודה ובלבד להתפרנס ובכך הפכו למתחרים של האוכלוסייה הלבנה, בעיקר הרוסית. תחרות זו הובילה לניסיונות חוזרים ונשנים מצד הרוסים להפסיק את ההגירה ולאנטישמיות גוברת והולכת.

בעיה נוספת שעמדה בפני הפליט הייתה אי ידיעת השפה האנגלית של רוב הפליטים שבאו מארצות דוברות גרמנית, מה שמנע מרבים מהם למצוא עבודה. ידיעת השפה אפשרה לפליטים לקבל עבודה בחברות אמריקאיות ובריטיות, בעבודות אלה לא התחרו בעובד הסיני ובפליט הרוסי.

גם הגוינט לא הצליח לאסוף כספים רבים למען הפליטים (עד ערב פרוץ המלחמה נשלח סכום של 2,500\$ בלבד) על אף הפניות הרבות אליו. הגוינט גם שם את שנגחאי בעדיפות נמוכה לנוכח הסכנות באירופה.

מנגד, לא הבינו ארגוני הסייע והסעד את חשיבותה של שנגחאי כמקום מקלט ולכן נקטו במדיניות "Policy of Limitation" (מדיניות של הגבלה) שנתבררה לאחר המלחמה, לנוכח שואת יהודי אירופה כמוטעית ביותר. מי שדאג להפסיק את זרם הפליטים לשנגחאי היו היהודים עצמם. הצפת שנגחאי בזרם פליטים במספר העולה פי כמה על יהודי שנגחאי "הוותיקים", גרם לחששות מצדם שלא יוכלו לעמוד במעמסה לקליטתם בלי עזרת ארגוני הסעד - ועורר התנגדות מצידם. יהודי שנגחאי הפעילו לחץ על היפנים ועל יהודי ארה"ב להפסקת ההגירה ואלו הפעילו לחץ בלתי רשמי על גרמניה, איטליה ויפן להגבלת זרם הפליטים היהודיים לשנגחאי, וזאת באופן אירוני - שכן אף אחת ממדינות הציר לא הייתה מעוניינת בהפסקת ההגירה היהודית, כל אחת משיקוליה שלה. ההגבלות נכנסו לתוקף ב-9.8.39.

כלומר, להגיע לשנגחאי משמעו בשביל קרל באותה תקופה, להגיע לאזור רווי מתח, בו הסיכוי למצוא עבודה קלוש, מקום מכותר, מלא פליטים מצטופפים, ללא תמיכה מספקת מהקהילה.

לכן לפי עצתם של ידידים מחרבין החליט קרל להמשיך לטיינזין, שם הובהר לו ניתן למצוא ביתר קלות עבודה.

במהלך מלחמת העולם, ב-18 בפברואר 1938, הכריזו היפאנים על הקמת גטו בשנגחאי. ההוראה נכנסה לתוקפה ביום 18 במאי 1938. באותו מועד הוכנסו אל הגטו כל

ג. הקליטה בטיינזין

מכתבו הבא של קרל ב-15 באפריל 1939 נכתב כבר מטיינזין בו הוא ניסה (על פי מה שבני משפחתו למדו בדעיבד) להסתיר את קשיי המחיה שלו. כפי הידוע לנו הגיע קרל לטיינזין כשהוא חולה וטופל בבית החולים היהודי במקום. הוא לא מצא עבודה משך כמה חודשים ומצבו הפיננסי היה בכי רע. מצב זה הוא מנסה, כך אני משערת, להסתיר מאחיו בארץ בכדי שלא ידאיגו את הוריו שעדיין נשארו בוניה ושעימם הוא קיים קשר רצוף.

מן המכתב עולה ניסיון להשתלב בקהילה בטיינזין, היכרותו שהוא עורך עם כמה "פונקציונרים" כהגדרתו, שאולי יוכלו לעזור לו להביא את הוריו בעתיד, אך מעל לכל חש הוא דאגה עמוקה לגורל הוריו ויהדות אירופה בכלל, כפי שהיא משתקפת ממכתבו המתאר את "סדר פסח" בטיינזין:

"כשהחזון החל בדיוק לקרוא על סבלם של היהודים במצריים משך זמן כה רב, לא יכול היה הוא פתאום לקרוא, החל לבכות ואמר: כך בדיוק זה עכשיו. רק אחרי שתי דקות אולי, התעשת הוא עד שהמשיך לקרוא."

קרל פרידמן מדגיש כי רק בעלי מקצועות נדרשים, או אנשים שהקהילה יכולה לערוב להם כלכלית, יכולים להיכנס לאזור. ולכן יקשה עליו להביא את הוריו אליו לטיינזין.

עוד מוסיף קרל כי הוא שמח על שלא ניצל את כרטיס הנסיעה לשנגחאי כי משם מגיעות ידיעות על קשיי פרנסה, מגורים, אקלים קשה מנשוא וכו'. לכן הוא החליט לנסות להיקלט בטיינזין.

מה עוד שהוא הצטייד עוד בוניה במכתב המלצה מהקהילה היהודית, שעזר לו בהגעתו לטיינזין.

בטיינזין פעלה קהילה שרבים מאנשיה באו מחרבין. הקהילה שמרה על קשר עם ד"ר קאופמן, הרב לוי עבר מחרבין לטיינזין והיה ראש ההנהגה הדתית. בחודש ספטמבר נתן בית הכנסת בטקס רב משתתפים, קרל צילם את האירוע ושלה תמונות לארץ. ברשות הקהילה היו מספר מוסדות כמו: מקווה, בית קברות יהודי, בית חולים יהודי, בית אבות יהודי, בית ספר יהודי, מועדון ה-"Kunst", בו פעלה ספרייה, ונערכו ערבי תרבות. קרל השתלב מיד בקהילה וזמן קצר לאחר הגעתו כבר פרסם מאמרים בעיתון המקומי, כפי שהוא מציין במכתבו.

קרל פרידמן קיבל עבודה בחברת ביטוח בריטית בשם Barton, Mckenzie, Carrington.

בדצמבר 1939 הוא נשא לאישה את לואי - אחות בבית החולים היהודי, אותה פגש כשהיה מאושפז בו עם הגעתו.

בטיינזין נולדו להם שני ילדים: דניאל בינואר 1941 ואיירין במרץ 1945.

נספח מס' 6**איחוד ביהכ"נ הישראלי**

לרובע ה-XIX בינה

רח' דובלינגר 3 - טלפון B 11-704 - חן בנק בדואר 88 844

שעות לישיבה כל יום (חוץ משבת) בין 7-3 בערב, יום ראשון בשעות 12-8

וינה, 15 באוקטובר 1938

אנו מאשרים ברצון בזאת, כי מר קרל פרידמן, וינה XIX, רח' דובלינגר 48, הוא אחד מהחברים הפעילים ביותר בקהילת דובלינגר. הוא היה מיסד ומדריך של תנועת הנוער הציונית בדובלינגר, "כחול-לבן" (BLAU-WEISS) ולקח חלק בפעילות בעלת השפעה חיובית בקרב בני הנוער של האזור ושמירתם מהתבוללות. בנוסף היה הוא מיסדו של איגוד הספורט היהודי מכבי XIX היה שם משך כמה שנים מנהל המקום בהתנדבות וכמאמן.

כבר בהיותו נער הקדיש זמן רב מזמנו הפנוי לתנועה היהודית. היות והוא הבליט זאת, עליו ללכת עכשיו. משפחתו מאד מכובדת וסבלה רבות תחת רדיפות היהודים.

אנו מבקשים, שהוא ימצא כל עזרה, בכל מקום בעולם, בו גרים יהודים, שמשמעה בשבילנו חיים יהודיים.

שלום!

איגוד ביהכ"נ הישראלי
לרובע ה-XIX בינה

הדחיפה במקרה זה, דומים לגורמי דחיפה שגרמו ליהודים להגר או לברוח ממקום מושבם.

החלופות שעמדו בפני יהודי אוסטריה באותה תקופה היו מצומצמות ביותר. מדינות אירופה, השלטון בארץ ישראל, ארה"ב - כל אלו סרבו להתיר הגירת יהודים מסיבית לשטחם. "מרווח התמרון" ליהודים שהגיעו למסקנה כי עליהם להימלט היה מינימאלי עד בלתי אפשרי. על רקע זה, יש לראות את הניסיון יוצא הדופן, לנסוע אל המזרח הרחוק, לסין, כשבידו אשרת כניסה לבוליביה.

שנגחאי, אובייקטיבית, לא הייתה יעד מבוקש, אם בכלל. יחד עם זאת, בניסיונות בלתי אפשריות אלו, הייתה זו החלטה שנתבררה כנכונה.

במסע ארוך, רצוף תלאות, כשהמזל משחק כל פעם לידינו, למרות היותו יהודי שאות "נ" מוטבעת בדרכונו, הצליח קרל להגיע לסין הכבושה על ידי היפאנים. גם הכניסה לסין לא הייתה קלה, והצליחה למרות התערבות של הקונסול הגרמני באזור. שוב עזרה לקרל תושייתו, כשמברק ששלח לראש הקהילה במקום, ד"ר קאופמן, פתחה את שערי סין בפניו ובפני חבריו למסע.

גם בסין עצמה לא הגיע קרל אל חוף מבטחים בנקל. עקב המצב החברתי והכלכלי הקשה בשנגחאי, העדיף קרל לצאת מחרבין (שם נאסר להמשיך ולשהות) ולעבור לטיינזין. שם הוא מוצא עבודה, לאחר תקופה לא קלה, ונעזר במכתב המלצה שקיבל על פעילותו הציבורית בקהילה היהודית, עוד בוניה.

קרל הקים משפחה בטיינזין, ועבר את שנות המלחמה בביטחון ובשקט יחסי (לעומת הרעב והמחלות שהיו מנת חלקם של הפליטים שהגיעו אחרי 1938 לגטו בשנגחאי).

בהומור מהול בעצב, ובעין שמפליאה בדיוקה ובתיאוריה, משרטט קרל מסע הגירה של פליט יהודי בר מזל, בעל תושייה, ללא משפחה והתחייבויות, בדרך להצלחתו. מסע ייחודי ומרתק, שלא רבים זכו לו.

המשפחה גרה בבית מרווח ב-Chekiag Terrace בגבול הקונצסיות הבריטית והגרמנית, בתקופת המלחמה לא היו ארועים חריגים בחייהם. חברת הביטוח הבריטית נסגרה וקרל עבד בחברת ביטוח יפאנית. לואי המשיכה לעבוד בבית החולים היהודי. הפעילות הקהילתית המשיכה להתקיים בכל תקופת המלחמה. היה מחסור מסוים במצרכי מזון שניתן היה להשיגם רק בשוק שחור. הם המשיכו לקיים קשר עם הארץ דרך הצלב האדום, כאשר כל המכתבים היו חייבים להיות מודפסים במכונת כתיבה. עלייתם לארץ התאפשרה בדצמבר 1948. לאחר מסע בן חודשיים על האוניה "WOOSTER VICTORY" משנגחאי לאורך חופי אפריקה למרסי, בפברואר 1949 הגיעו לחיפה.

החלטתו של פרידמן להישאר בטיינזין הוכחה כהחלטה נכונה, שאפשרה לו ולבני משפחתו חיים נוחים במקום, ולא כפי שהיו מנת חלקם של הפליטים שהגיעו לשנגחאי ונאלצו לחיות בגטו הונקיו בתקופת המלחמה.

סיכום

יהודי אוסטריה ובייחוד יהודי וינה, שהחל מהאנשלוס (הסיפוח) במרץ 1938, הפכו לחלק מגרמניה (אוסטמרק), נאלצו לחפש לעצמם מקומות הגירה במהירות האפשרית, כאשר הלחץ המופעל עליהם היה פיסי, נפשי, כלכלי וחברתי. החלופות שעמדו בפניהם לא היו רבות, וכל רעיון נוסה. למרות הקשיים בהשגת אשרות מעבר או יזויות, ניסו יהודי וינה להתמודד ולהגר מאוסטריה.

בעבודה זו עמדת על גורמי הדחיפה של היהודים מאוסטריה בשלהי שנות ה-30, בעקבות האנשלוס, שכללו התעללויות פיזיות וחומריות בהם, הלאמה, עידוד ההגירה, דיכוי ומאסרים. גורמי דחיפה אלו היו בהחלט מנת חלקם של קרל פרידמן ובני משפחתו באותה עת. בהכללה גסה ניתן לומר, שגורמי

לוסיה פרידמן בת 95

ללוסיה פרידמן ידידתנו מחרבין וטינצזין מלאו 95 שנים. לוסיה הייתה אחות, את לימודיה סיימה בחרבין והתמחתה בבית החולים היהודי בעיר. אישור על סיום ההתמחות בבית החולים היהודי נחתם על ידי הרופא הראשי א.י. קאופמן. לוסיה עזבה את חרבין ובטינצזין נישאה לק. פרידמן, פליט מוינה אשר הגיע לטינצזין דרך ר.ס.ס.ו. וחרבין. ללוסי שני ילדים - בן דני פרידמן, עורך דין, ובת רינה. כל השנים בישראל עבדה לוסי במקצועה, המשיכה בעבודתה עד השנים האחרונות. במשך 60 שנה מאז הגיעה לישראל מתגוררת בקבוץ אפיקים וחברה בו. רבים אוהביה ומוקיריה. איגוד יוצאי סין מברך את לוסי ומאחל לה עוד שנים רבות של בריאות ארוכת שנים.

הנהלת איגוד יוצאי סין מברך את ידידתנו היקרה

לוסיה פרידמן

ליום הולדתה ה-95

ומאחל לה בריאות ארוכת שנים.

בית הכנסת בטינצזין

צולם בינואר 2010

